د ډیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

(د آزادۍ لپاره یوه مفکوروي طرحه)

جین شارپ

د البرت انیشتین مؤسسه

Ketabton.com

مترجم: م. رقیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د البرټ انشټين د مؤسسې رسالت:

د البرټ انشټين په مؤسسه کښې تل زمونږه دنده په نړيواله سطحه د عدم تشدد د مبارزې مطالعه او په نښتو کښې ئې د ستراتيژيکي استعمال رواجول دي.

دا مؤسسه متعهده ده چې:

- د ديموکراتيکو مؤسسو او آزاديو نه دفاع کوي.

- د ديکتاتورۍ، ظلم،او ټولنيزو وژنو سره به مخالفت کوي.

- او د سياسي هدفونو د لاس ته راوستلو لپاره پر تشدد، د يوې وسيلې په حيث تکيه کولو باندې کموالی راولي.

پورتني دندې په دريو لارو تر سره شوي:

- د عدم تشدد د مبارزې د اصولونو تحقيق، او د پاليسيو د مطالعاتو هڅول او په تيرو وختونو په مختلفو نښتو کښې د هغوی استعمال.

- ددې مطالعاتو د نتيجونه خلک د خپرونو، کنفرانسونو، او د ډله ئيزو ارتباطي وسائلو په ذريعه خبرول.

- د عدم تشدد د مبارزې د ستراتيژيکي قدرت په هکله هغو ډلو ته سلا او مشورې ورکول،چې په نښتو کښې را گير دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخښونکي او مهربانه خدای په نامه

ددې کتاب ټول حقوق د البرت انيشټين
مؤسسې سره محفوظ دي.

د کتاب پېژند نه

د کتاب نوم................د ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته

ليکوال......................ډاکټر جين شارپ

پښتو مترجم...............م . رقيب

شمېر.......................۵۰۰ ټوکه

د چاپ کال..............۲۰۰۸م ۱۳۸۷ ش

ځايځی..................د دانش خپرندويه مؤسسه--پېښور

(c) ketabton.com: The Digital Library

منته

ددې اثر په ترجمه کولو او د مفاهيمو په روښانه کولو کې له ما سره زما ګرانې لورجميلې اود پښتو دمناسبو لغاتو په پيداکولو کې زما محترم ملګرى عبدلکافي رسولي ګټورې مرستې کړي،چې زه د دواړو نه د زړه له کومې منته کوم.

م . رقيب

(c) ketabton.com: The Digital Library

عنوان ....مخ

د مترجم سریزه ۷

د لیکوال سریزه ۹

لومړی فصل ۱۲
له دیکتاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله
تلپاتې ستونزه
آزادی د تشدد د لارې نه
کودتاوې،انتخابات او بهرنې ژغورونکې
له حقیقت سره مخامخ کېدل

دویم فصل...۱۹
د مذاکرو ګټې او محدودیتونه
تسلیمیدل، د مذاکراتو د لارې نه
په مذاکراتو کې قدرت او عدالت
د توافق وړ دیکتاتوران
څرنګه سوله؟
د امیدواری لپاره دلیلونه

دریم فصل ۲٦
قدرت له کومه راځې(دقدرت منابع)
د بیزوګانو د خاوند کیسه
د سیاسي قدرت ضروري سرچینې
د دیموکراتیکې قوتونو مرکزونه

څلورم فصل...۳۲
دیکتاتوري خپله کمزورتیاوې هم لرې
د دیکتاتوریو کمزورتیاوې
د دیکتاتوری په کمزورو برخو برید کول

پنځم فصل...۳٦
د قدرت استعمال(په کار آچونه)
د سیاسي سر غړوني خاصیتونه
د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول
د عدم تشدد وسلې او انضباط
څرګندتیا،محرمیت او لوړ معیارونه
د قدرت د اړیکو انتقال
د بدلون څلورم میکانزم(لارې چارې)
د سیاسي سرغړوني آزادي بخښونکې نتیجې
د عدم تشدد د مبارزې پیچلتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل...٤٦
ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا
پر واقعيت باندې ولاړ پلان جوړونه
د پلان جوړولو په مقابل کې موانع
په ستراتيژيکي پلان جوړولو کې څلور مهم اصطلاحات

اوم فصل...٥٣
د پلان جوړولو ستراتيژي
د وسايلو انتخابول
د ديموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول
خارجي مرستې
د لويې ستراتيژۍ تنظيمول
د مبارزې لپاره د ستراتيژيو طرح کول
د همکارۍ د نه کولو د عقيدې خپرول
ځپل کيدل او مقابل اقدام
دستراتيژيکي پلان عملي کول

اتم فصل...٦٣
د سياسي سر غړونې پکار آچول
ټاکل شوی مقاومت
علامتي(سمبوليک) زور آچونه
د مسئوليت ويشل
د ديکتاتور قدرت په نخښه کول
په ستراتيژۍ کې بدلون

نهم فصل...٦٩
د ديکتاتورۍ تجزيه کول
د آزادۍ خپرول
په مسئوليت سره د برياليتوبونو اداره کول

لسم فصل...٧٤
د دوام لرونکي ديموکراسۍ بنسټ
د کودتاوو مخنيوی.
د اساسي قانون مسوده(لومړی ليک)
ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره
يو غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې ١٩٨ ميتودونه.................................٧٩

د ليکوال په اړه...٨٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مترجم سریزه

نن سبا بشري ټولنه د ځمکې پر مخ رنګارنګو طبیعي،اجتماعي، اقتصادي،او نورو ګواښونو سره مخامخ ده. که د یوې خوانه د ځمکې د کرې د تودوخي درجې لوړیدل،د نفوسو د شمېر زیاتیدل، د اومو موادوکمیدل او نور عوامل د انسانانو ژوند په کلکه تهدیدوي،له بلې خوا کورنۍ بې عدالتي،دیکتاتوري او بین المللي استکبار او تجاوز په نړۍ کې یو خطرناکه بحران رامنځ ته کړی دی.په هیوادونو کې د ننه کله یو خاص اقلیت په چل ول او یا زور د اکثریت حق غصب او د دوی په برخلیک لوبې کوي. او همدارنګه په بین المللي چوکاټ کې زورور او لوی هیوادونه کمزوري او کوچني هیوادونو باندې توطئې او تجاوزونه کوي،ددوی خاوره اشغالوي،خلک یې مریان او په مادي او معنوي شته یې لوټ او تالان ګډوي.

په دواړو حالتونو کښې د کورنۍ دیکتاتورۍ او یا بهرني تجاوز او اشغال په مقابل کې

محکوم ملتونه درې دریځونه نیولی شي:

لومړی دیکتاتور ته تسلیمېدل او ورنه اطاعت کول،یعني د خپل ټولو حقونو نه تیریدل او ناروا ته ځان سپارل چې البته دا یو غوره اقدام نشي ګڼل کیدای.

دویم: د دیکتاتورۍ او اشغال په مقابل کښې د وسله والې او تشدد لاره ټاکل، چې که ورته پوره ځیر شو دا هم د بریالیتوب،ظلم او دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره یوه مناسبه لاره نه ده. ځکه چې دواړه، دیکتاتوراو بهرني یرغلګر، د تشدد او وسله والې جګړې په وسایلو کښې پر ازادي غوښتونکو تل تفوق لري. ددې لپاره چې دوی منظم وسله وال پوځونه او رنګارنګ د وژنې او ځور وسایل په واک کې لري،چې ازادي غوښتونکي ور سره سیالي نشي کولی. نو وسله واله جګړه هم یو اغیز ناکه لار نشي ګڼل کېدلی.

دریم: د عدم تشدد مبارزه او همکاري نه کولو طریقه ده،چې د محکومو ولسونو په پوره توان کې دی،چې که په معقوله توګه طرح او سم په کار واچول شي،هرومرو به

دځپل شوو ولسونو په بریالیتوب او آزادۍ تمام شي. نو د عدم تشدد مبارزې او د همکاري نه کولو لارې دیکتاتورۍ او اشغالګر ته د تسلیمیدلو او یا ورسره د وسله والې جګړې پرځای یوه معقوله انتخاب دی.

د عدم تشدد جګړه د مبارزې یوه عملي او فعاله ډول دی،چې په جنوبي اسیا کښې تاریخي سابقه لري او د شلمې پیړۍ په نیمایي کې ددې سیمې نه د انګریزانو د شړلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جګړه کې ورنه په بریالیتوب کار اخستل شوی دی. د آزادۍ دا لوی جنګ په هندوستان کې د کانګرس ګوند د ګاندي تر لارښونې او په پښتونخوا کې خدایي خدمتګارو د باچا خان تر با کفایته مشرتوب له ډیرو سرښندونو او فداکاریو وروسته

وګاټه او د انګریزي ښکیلاک برستنه یې له دې سیمې نه ورټولې کړې. ددې مبارزې په دوران کې پښتانه خدایي خدمتګار، د عدم تشدد د جګړې د انضباط او اصولو ته خپله وفاداري په اثبات ورسوله. نو سره له دې چې پښتون قام د تورې او تشدد په استعمال کې ښه مهارت او لوړ شهرت لري،د عدم تشدد د اصول په پکار آچولو کې یې هم پوره استعداد ښودلی اوپه اسلامي نړۍ کې یې په بریالیتوب سره تطبیق کړی دی،نو د خدایي خدمتګارو تعلیمات او تجربه په راتلو نکې کې د پښتنو د کلتوري،اجتماعي،اقتصادي او سیاسي پرمختګ او یووالي لپاره د لارې یو روښانه مثال کیدای شي.

همدارنګه، افغانانو له روسانو سره د خپلې لس کلنې خونړۍ جګړې په دوران کې په پراخه ډول د عدم تشدد د جګړې د ډیرو میتودونو نه لکه اعتصاب، همکاري نه کول او سیاسي سرغړونې او نورو اصولونو نه ګټه آخیستې، چې په افغانستان کښې د روسانو د ماتې غټ عامل بلل کیږي.

پښتانه وایي،چې(مار مړ او کوتک هم مات نشي) نوکه د یو هدف لاس ته راوستل له وسله والې جګړې او وینې توئیدنې پرته د عدم تشدد د مبارزې له لارې ممکن وي، نو د خطرناکو وسلو استعمال ته چې د زیات شمیرانسانانو د ژوند په تباه کولواو نورو ورانیو تمامیږي څه ضرورت؟

د معاصرې نړۍ لوی متفکر او د اجتماعي علومو پیاوړی عالم ډاکټرجین شارپ،چې د عدم تشدد د مبارزې، همکاري نه کولو او سیاسي سرغړونې په موضوعاتو باندې د نیمایي پیړۍ نه زیات علمي تدقیقات او مطالعې کړي، په دې رسالې کې"د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته" خورا په زړه پورې، پر واقعیت ولاړ او علمي لارې چارې تجویز کړي،چې د سم تطبیق کولو په صورت کې،به ملتونو او هیوادونو ته هرومرو آزادي او خپلواکي وګټي.

ددې رسالې مطالعه به یقیناً لوستونکو ته قناعت ورکړي،چې دا رساله د آزادي غوښتونکو مبارزو لپاره یو آغیزمن، علمي او عملي اثر دی.

په درناوي، م . رقیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال سریزه

په انساني ټولنو باندې د دیکتاتوریو د واکمن کېدلو مخنیوی او د موجوده دیکتاتوریو ویجاړول، د ډیرو کلونو راهیسې یو زما د لویو اندېښنو څخه ؤ. دا اندېښني ددې عقیدې نه روزل شوي ؤ، چه انسانان باید د استبدادي رژیمونو تر واک دهغو د ناوړو آغیزو لاندې له مینځه لاړ نشي. د انسانانود آزادیو اهمیت او د د یکتاتوریو د خاصیت (د ارسطو نه تر د استبدادي حکومتونو تحلیلونه) او د ډیکتاتوریو د تاریخ (مخصوصاً دنازي جرمني او ستا ليني سیستمونو) مطالعې زما داعقیده ئې لاهم تقویه کړه.

وروسته د کلونو نه، راته د هغو انسانانو د پېژند ګلوۍ فرصت لاس ته راغی چه د نازیا نو د حکومت لاندې ځوریدلي وو، او پدې کښې داسې کسان هم وو چه د ډلئیزو بندیخا نو نه ژوندي راوتلي وو. په ناروي کښې مې داسې کسان ولیدل چه د فا شیستي حکومت په مقابل کښې ئې د مقاومت نه ژوندي پاتې شوي ، او د هغو د برخلیک نه هم خبر شوم چې خپل ژوندونونه ئې د لاسه ورکړي وو.

. په مختلفو هیوادونو کښې، د کمونیستي حکومتونو د وحشت او ترور نه اکثرأ د کتابونو او د شخصي تماسونو له لارې مې معلومات تر لاسه کړل. څرنګه چه په کمونستي نظامونو کښې دیکتاتورۍ د ظلم او استثمار نه د خلاصون په نوم پر خلکو تحمیل شوي وو نو ما ته په خاصه توګه زورونکې او دردونکې ؤ.

د ننی ورځې د دیکتاتوریو حقایق، په دې ډیرو نژدیو لسیزو کښې، د هغو هیوا دونو د وګړو د لیدنو کتنو د لیارې نه، چه د استبدادي حکومتونو لاندې لکه پانامه، پولیند، چلي، تبت، او برما اداره کیږي ، نور هم راته روښانه شوي دي.

د دیکتا توریو د تېر ایستونکو خاصیتونو نه مې اکثرأ ځورونکې درک، د تبت د خلکو نه چه د چینائي کمونست تیري کونکو سره مبارزه کوي، روسانو چه د ۱۹۹۱ کال، د سخت دریزو کودتا ئې ناکامه کړه ، او تایلیندیانو چه د عدم تشدد د لارې نه د پوځې حکومت د بېرته راګرځېدلو نه مخنیوی کړي وو تر لاسه کړ.

څرنګه چه د ظلمونواو تیریو په مقابل کښې مې د کرکې احساس ډیریده، د هغو کلکو اتلولیو لپاره چه د باور نه کونکي زړه ورو سړو او ښځو له خوا نه ښودل کېده،ورسره جوخت دهغو ځایونو په لیدلو ځما د قدردانۍ احسا س تقویه کېده، چیرته چه خطرونه لاهم زیات وو،خو سر غړونې او مقاومتونه د خلکو له خوا نه همغسې دوام درلود. زما له خوا نه په لید ل شوو ځایونو کښې د نوریګې د حکومت لاندې پانامه ; د شوروي اتحاد د دوامداره فشار لاندې، په لیتواني کښې ویلینوس ; په پیکنګ کښې د تیانا من میدان، د آزادي غوښتونو د مظاهرو په وخت، او هم کله چې لومړنی زغرلرونکې واسطه په هغه برخلیک جوړونکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې میدان ته ورننوتل ; او په مانرپلاو"آزاده برما " کښې د دیموکراتیکو قوتونو ځنګلي قرارګاه شامل دي.

ځنې وختونه مې ماتې خوړلي ځایونو، لکه په ویلینوس کښې د تلویزیون برج او هدیره، د لاتویا دجمهوریت په پلازمېنې کښې ریګا، چیرته چې خلک وژل شوي وو، د شمالي ایطا لیا د فرارا مرکز،په کوم ځای کښې چې فاشیستانو مخالفین ئې په صفونو درولي او وژلي وو، او یو ساده هدیره په مانرپلاو کښې چې دداسې سړو د جسد ونو نه ډک ؤ چې د مړینې لپاره دیر ځوان وو،وکتل. دا مرګونه اووړانې، هغه دردونکې واقعیتونه دي چې هرې د یکتاتورۍ ئې شا ته پرېږدي.

دې مفکورو او تجربو راته امیدواري پیدا کړو چې ښائي د دیکتاتورۍ مخه نیول به ممکن وي.

دارنګه چې په مقابل کښې ئې بریالې مبارزه کولی شي چې بې له دوه اړخیزو درندو انساني تلفاتو،موجوده دیکتاتورۍ ړنګ او د هغې د ایرو نه د نوي استبداد د راجیګېدو مخنیوی وشي.

د ډیرو آغېزمنو لارو د پیدا کولو لپاره ما زیار ایستلي چې په ډېر دقت او احتیاط فکر وکړم

چې څرنګه دکتاتورۍ په بریالیتوب سره د ډېروممکنو لږو کړاونو او انساني ضایعاتو ویجاړولی شو.

پدې هلو ځلو کښې د ډیرو کلونو د مطا لعاتو په ترڅ کښې ما دیکتاتوریو، مقاومتي نهضتونو،

انقلابونو، سیاسي افکارو، حکومتي سیستمونو او په خا صه توګه د عدم تشدد پر واقعیت ولاړومبارزو ته پاملرنې کړي دي.

دا اثر ددې هلو ځلو نتیجه ده. زه پوره باور لرم چې دا یو بشپړ لار ښودنه نه ده. لاکن ښائي چې دا داسې تعلیمات ارائه کړي چې د آزادۍ غوښتونکو حرکتونو لپاره د فکر کولو او پلان جوړولو په برخه کښې مرسته، او داسې آزادي غوښتونکې نهضتونه مینځ ته راولي چې ډېر آغیز من او زورور وي، چې بې لدې لارښودنو نه به ئې مینځ ته راتګ هیڅ ممکن نه وي.

د ضرورت او قصدي انتخاب له مخې دا کتاب په عمومي توګه د موجوده دکتاتوریو د له مینځه وړلو، او د نوو د یکتاتوریو نه، په مخنیوي کولو باندې زور آچولی دی. زه ددې صلاحیت نلرم چې یو مفصل تحلیل او طرزالعمل د یو خاص هیواد لپاره وړاندې کړم. سره لدې، زه امید لرم چې دا عمومي تحلیل د ډیرو ملتونو لپاره چې په خواشینۍ سره، د استبدادي حکومتونو سره په اخ او ډب آخته دي ګټور واوسي. هغوی به ددې نظریاتو مواد د خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاصو شرایطو لپاره وخیږي، او ځان پوه کړي چې څومره ددې تعلیماتو عمده نظریات ددوی د مبارزې لپاره مناسب دی او یا ورته د تغیر ورکولو ضرورت دی.

ددې کتاب په لیکلو کښې زه د ډیرو کسانو نه مدیون یم، او د هغو د مرستو نه د زړه له کومې

مننه کوم. بروس جینکنز زما مخصوص مرستیال، ډیر زیات ارزښتناکې همکارۍ ، په محتویاتو، د مسائلو په تشخیص او وړاندې کولو ، د ارزښتناکو وړاندیزینو د ډیرو پیچلو مطالبو په ساده کولو،او د کتاب د ترتیب او تنظیم په برخه کښې ئې کړی دی. د استفان کوډې نه د هغه د کتاب د تصحیح کولو لپاره مننه کوم. ډاکټر کرستوفر کروګلر، او رابرټ هلوي دواړو ګټور وړانیزونه او انتقادونه د کتاب په متن باندې کړي دي. ډاکټر هازل مک فرسون او ډاکټر پاتریشیا پارکمن، په ترتیب د افریقې او لاتینې امریکې د منازعاتو په هکله ما ته معلومات راکړي دي.

که څه هم ددې اثر په لیکلو کښې د ډېرو کسانو د مرستو ، حمایو ،او مهربانیو نه ګټې آخستل شوي، لاکن د ټولو تحلیلونو او نتیجه ګېریو مسئولیت شخصاً ما پورې اړه لري.

ددې کتاب په هېڅ برخه کښې ندی ویل شوی چه د دیکتاتوریو سره مبارزه یوه آسانه او ارزانه هڅه ده. د مبارزې ټول شکلونه خپلې ځانګړې پېچلتوب او تاوانونه لري، او د دیکتاتورانو سره جګړه البته تلفات آړوي. سره لدې،دا زما هیله ده چه دا اثرد مقاومت رهبرانو سره مرسته وکړي چې داسې ستراتیژئ طرح کړي چې ددوی د قدرت اغېزه ډیر زیات او د هدفونو د لاس ته راوستلو په مبارزو کښې ئې تلفات ډیر لږ کړي. دا تحلیل داسې هم باید تعبیر نشي چې کله یو دیکتاتور له مینځه ځي نو دنیا به ټول، ګل او ګلزار ،او کړاونه به ګرد سره، ورسره یو ځای ورک شي. خو په خوا شینئ سره باید ووایو،چې داسې نه ده، او د هیڅ دیکتاتورئ سقوط د یو بشپړ هوسا ټولنې د جوړېدو سبب نه ګرځي. بلکه د زیار او زحمت او اوږدو هلو ځلو لپاره لار جوړوي چې یو عادلانه، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي اړیکې خلق ،او د بې عدالتئ او استبداد ټولې جرړلې له بېخه وباسي. زه هیله لرم چې دا لنډ تحلیل د استبداد او دیکتاتوریو د له مینځه وړلو لپاره ټولو هغوولسونو لپاره ګټور ثانت شي، چې د استبداد د سلطې لاندې ژوند کوي او د خپلې آزادئ او خپلواکئ لپاره مبارزه کوي.

جین شارپ

٦ اکتوبر، ۱۹۹۳

د البرټ انیشتین مؤسسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د ډیکټاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله:

پدې نژدیو کلونو کښې،ډیر استبدادي رژیمونه، که ئي کورنی ببخ او یا بهرنی منشأ درلود ل ، د متشکلو او مجهزو خلکو د مبارزو پر مخ یا پوره ویجاړ او له مینځه تللي او یا کمزورې شوي دي. اکثراً لیدل شوي چه خورا قوي او مستحکمې ډیکټاتورۍ د خلکو د ډله ایزو سیاسي، اقتصادي، او ټولنیزو سر غړونو او مقاومتونو نه ئې ماتې خوړلي او نسکوره شوي.

د ۱۹۸۰ کال د لسیزې نه راپدیخوا ډیرې دیکتاتورۍ، په استوني، لاتویا، او لیتوانې، پولیند،ختیزه جرمني،چکوسلواکیا، او وسلوینیا، مدغاسکر،مالي، بولویا، او پلپاین کښې د خلکو د سیاسي سر غړونکو مبارزو نه ئې ماتې خوړلي دي. د استبداد په مقابل کښې سر غړونکې مبارزې په نیپال،زمبیا، جنوبي کوریا، چلي، ارجنټاین، هیتي، برازیل، یوروګوای، ملاوي، تایلیند، بلغاریا،هنګري، زایر، نایجیریا، او د پخواني شوروي اتحاد په مختلفو برخو کښې (خصوصاً دسخت دریزو د ۱۹۹۱ کال د آګست د میاشتې د کودتا په شنډولو کښې خورا مهم رول ولوباوه.)آزادي بخښونکې نهضتونه ئې پر مخ بیولي دي.

بر سیره پر دې، پدې نژدې کلونو کښې په چین، برما، او تبت کښې ډله ایزې سیاسي سر غړونې صورت نیولي دي. که څه هم دا مبارزې، دیکتاتورۍ او یا بهرنی اشغال ئې پای ته نه دي رسولي، خو بیا هم مستبد رژیمونه ئې بین ا لمللي ټولنې ته رسوا،او هم د خلکو لپاره ئې د سیاسي سر غړونې په اړه ارزښتناکې تجربې پر ځای پریښي دي.

په یقین سره پدې هیوادونو کښې، د دیکتاتوریو ړنګېدل هلته نور مشکلات لکه فقر، جنایت،اداري نیمګړتیاوې، د ژوند د چاپیریا ل ورانی، چه اکثرآ د استبدادي رژیمونو میراث وي پای ته ونه رسول. خو بیا هم ددې دیکتاتوریو سقوط، د استبداد ځپلو پرګنو رنځونه ئې تخفیف، او د هیواد د بیا رغونې، د پراخې سیاسي خپلواکۍ، شخصي آزادۍ، ټولنیز عدالت لپاره ئې لاره اواره کړه.

تلپا تې ستونزه:

ربښتیا په نړۍ کښې، په تیرو وروستیو لسیزو کښې د انسانانو لا د پراخې خپلواکۍ او آزادي غوښتنې خوا ته تمایل پیداشوی.

د آزادۍ د کور د مؤسسې[1] ، د احصایې له مخې چه هر کال; د سیاسي حقوقو او مدني آزادیو په برخه کښې کلنۍ سروې برابروي او هیوادونه پدې معیارونو ویشي پدې لسو ورستیو کلونو

[1] Freedom House

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې د هغو هیوادونو شمېر چه د نړۍ په گوټ گوټ کښې آزاد گڼل شوي ډېر زیات شوي دي.

د هیوادونو ویش د کال او سیاسي وضعیت پر اساس

کال	آزاد	قسماً آزاد	غیر آزاد
۱۹۸۳	۵۵	۷٦	٦٤
۱۹۹۳	۷۵	۷۳	۳۸

لاکن دا زړه خوښونکي پالیسي د نړۍ د هغې برخې د څېړنې لپاره چې د استبدادي شرائطو لاندې ژوند کوي رښتینې وضعیت غوره کوي. د کال ۱۹۹۳ په جنورۍ کښې د نړۍ د ۵,٤۵ میلیاردي ټولنې نه په سلو کښې ۳۱ د هغو حکومتونو د ډار لاندې ژوند کاوه چې پدې جدول کښې"غیر آزاد" گڼل شوي دي. دا هغه هیوادونه دي چې ډېر سخت سیاسي محدودیتونه لري او پکښې د مدني آزادیو نه تخلف کیږي. دا، ۳۸ هیوادونه او ۱۲ منطقې چې د" غیر آزاد" په ډله کښې دي، لکه برما او سوډان د نظامي دیکتاتورۍ لاندې، عنعنوي مستبد پاچاهي رژیمونه (لکه سعودي عربستان، او بوټان)، حاکمې سیاسي ډلې (لکه چین،عراق، شمالي کوریا) خارجي اشغالگران لکه تبت او ختیز تیمور، او یا انتقالي حکومتونو څنې عبارت دي.

اوس ډېر هیوادونه د چټکو اقتصادي، سیاسي او اجتماعي بدلونونو په حالت کښې دي. که څه هم د "آزادو" هیوادونو شمېر په تیرو لسو کلونو کښې ډېر شوي، ولې بیا غټ خطر شته چې دداسې چټکو بنسټیزو بدلونونو سره، ډېر هیوادونه به مخالفې لورې ته ولاړ شي ، او د دیکتاتورۍ څنې نوې ډولونه سره آخته شي. نظامي ډلې، قدرت غوښتونکي اشخاص ، انتخاب شوي رسمي کسان او عقیدوي سیاسي ډلې په وار واربه هڅې وکړي چه خپلې غوښتنې پر خلکو تحمیل کړي. کودتا گانې اوس او په راتلونکي کښې به عموماً پېښیږي، او ډېر شمېر خلک به د اساسي، سیاسي اوبشري حقونو نه محروم کړی شي.

له بده مرغه، تېر وختونه اوس هم له مونږ سره دي. د دیکتاتورۍ د جنجال مسئله ژوره ده. خلک په ډیرو هیوادونو کښې په لسگونو کلونو یا پېړیو د کورنۍ او یا د باندني استبداد لاندې اوسیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قدرت خاوندانو او حاکمانو ته اکثراً مطلق اطاعت له ډېر پخوا نه تلقین شوي دی . په افراطي حالاتو کښې، د ټولنې د کنترول لپاره،دولت يا حا کمه ډله اجتماعي،سياسي، اقتصادي، او حتي ديني مؤسسات چې د دولت د اقتدار د حوضې نه د باندې هم دي قصداً کمزوری، د لاس لاندې او حتي د رژيم د يوې نوې مؤسسې په رنګ ئې اړوي. په داسې حالاتو کښې د هيواد نفوس اکثرآ په ځانګړي افرادو بېليږي چې د آزادي غوښتونکي د ګډ کار،باور هم يو پر بل نشي کولی، او حتي پر خپل ابتکار هم کوم ګام نشي آخستلای. په نتيجه کښې، خلک کمزوري کيږي،د هغوی پر ځان باور، او د مقاومت توان له مينځه ځي. ډېر ځل خلک دومره ډاريږي چه خپل نفرت د مستبد رژيم نه او خپله تنده د آزادئ لپاره حتي خپل نژدې دوستانو ته هم نشي څرګندولی. اکثرآ خلک ډېر زيات ډاريږي چې په جدي توګه د عمومي مقاومت په هکله فکر وکړي، او وائي "چې مقاومت څه ګټه لري؟ ". په نتيجه کښې دوی بې هدفه رنځونه او نا اميده راتلونکي سره مخامخ کيږي.

نن سبا د ديکتاتوريو وضعيت د پخوا نه هم ډېر خراب شوی دی. پخوا ځنې کسان مقاومت ښودل او هم لنډ مهاله مجموعي احتجاجونه او مظاهرې د خلکو له خوا صورت نيول. تا به ويل چه په خلکو کښې په موقتي توګه څه تازه روح زغلېدلې وه. کله به وګړي او يا ډ لګيو، زړور ولې کمزوري حرکات اجرا کوي، چه ځنې قواعد ئې عملي کړی او يا ئې د مقاومت شتوالی نه ئې ښودنه کړی وي. که څه هم دا حرکتونه لوړ اصالت به درلودل ، ولې اکثرآ دا راز مقا ومتونه ددې لپاره چې د خلکو د ډار او اطاعت عا دت چې د مستبدو رژيمونو د مينځه وړلو لپاره لازمي شرط دی کافي نه ؤ. له بده مرغه، دا ډول حرکتونه، نه يوازې نه بريالي کېدل،بلکه هيله ئې هم د خلکو په زړونو کښې نه پيدا کول، حتي ځنې وخت رنځونه او وژنې هم لا پسې ډېرول.

آزادي د تشدد د لارې نه:

په دغسې حالاتو کښې، څه بايد وشي؟ هغه څرګندې لارې چه اول ځل فکر ته راځي، بې ګټې ښکاري. د اساسي قانون او عدلي موانع، عدلي پرېکړې، او د عوامو افکار عادتآ د ديکتاتورانو له خوا نه د پام وړ نه ګرځي. په ښکاره ډول، ظلمونه، شکنجې، د خلکو بې درکه کېدل ، او وژنو ته کتل, خلک دې نتيجې ته رسوي چه يواځې تشدد ديکتاتورئ پاي ته رسولي شي. کله سره لدې چه د قواو انډول د ديکتاتورانو په ګټه وي ،بيا هم پاريدلي قربانيان ځانونه سنبال کړي چه ظالم ديکتاتورسره په هره وسيله چه کولی شي جنګ وکړي. دا رنګه خلک اکثرآ په زړورتيا سره د لوړو انساني تلفاتو او سختيو د ګاللو سره جنګيدلي دي. ددوی لاس ته راوړنې کله د پام وړ او ډېر وچت وي، خو په ډيرو کمو حالاتو کښې دوی آزادي ګټلي دي. په تشدد سره سر غړونې او جګړه کيدلی شي چې د ديکتاتور له خوا نه د کلک ځپلو سبب وګرځي چې اکثرآ خلک به د پخوا نه ډېر بې وسې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تشدد د لارې انتخاب دليل هر څه چې وي، خو بيا دا يو څرګند واقعيت دی‌چې: د تشدد لاره غوره کول دا معني لري چې د مبارزې په داسې ډول مو زړه تړلی چې په هغې کښې نژدې د ټولو اړخونو نه استبداد تل تفوق لري. ديکتاتوران داسې مجهز دي چې دوی تشدد په لويه پيمانه کارولی شي. که څه هم، آزادي غوښتونکي که د اوږدې يا لنډې مودې لپاره مقاومت هم وکړي په پای کښې تريخ پوځي واقعيت به تحقق ومومي او مقاومت به ټوټې ټوټې شي. ديکتاتوران تقريباً تل په پوځي وسلې او تجهيزاتو، جبه خانه، انتقالات، او د پوځي قوت په شمېر کښې تفوق لري.او آزادي غوښتونکي، سره له زړورتوبه هيڅکله د هغوی انډول نشي کېدلی.

کله چې د جګړې معمولي شکل غير عملي وپېژندل شو ځنې مخالفين بيا داړيزو جګړو ته مخه کوي. په هر حال، داړه ئېز جنګونه هيڅکله د ځپل شوو خلکو لپاره کومه ګټه نه درلوده او ديموکراسي لورې ته ئې لارښودنه نه ده کړې. داړه ئېز جنګونه د حل يوه روښانه لاره نشي کېدلی خصوصاً کله چې د خپلو خلکو باندې د درانده تلفاتو سبب ګرځي. سره له تائيدونکي نظرياتو او ستراتيژيکي تحليلونو او ځنې اوقات بين المللي حمايې دا لاره د ناکامۍ نه مخنيوی نشي کولی. داړه ئېزجنګونه اکثراً ډېر زيات اوږديږي. ملکي خلک اکثراً د اقتدار لرونکي حکومت له خوا د ډېرو انساني کړاونو سره د خپلې اصلي ټاټوبي نه بې ځايه کيږي. حتي که داړه ئيزې جګړې بريالی هم شي اکثراً ښکاره اوږد مهالې منفي جوړښتي عواقت لري.

فوراً نوی حکومت د ځان د ساتنې او متقابل تدابيرو لپاره نور هم ديکتاتوري کيږي. که ګوريلايان په پای کښې بريالي شي، د نظامي قوتونو د مرکزيت د پراخه کولو او د تولنې د خپلواکو ډلو او مؤسسو د کمزورې کولو او يا د مينځه تللو له آغيزې نه نوی رژيم د خپل مخکيني رژيم نه ډېر ديکتاتور کيږي. بيا به د ديکتاتورۍ مخالفين ددې نوې استبداد د مينځه وړلو لپاره بله نوې لاره ولټوي.

کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي:

د يو پېژندل شوې منفور رژيم د لرې کولو لپاره ښائي چې نظامي کودتا نسبتاً ډېر آسان او چټکه لار ښکاره شي. خو په عمل کښې ددې لارې سره سخت مشکلات شته. د ټولو نه مهم دادی چې دا د قدرت نا مناسبه ويش د خلکو او د هغې ممتازې ډلې چې حکومت او د هغې وسله واله قوا په لاس کښې لري همغسې پاتې کيږي. د ځانګړي اشخاصو او ډلو لرې کول د حکومتي مقاماتو نه ډېر امکان لري چې محض د بلې ډلې د پاره د هغوی د ځای د نيولو لاره اواره کړی. په نظري توګه، دا نوې ډله ښائي چې په خپل حرکاتو کښې ملايم او په محدوده اندازه ديموکراتيکو اصلاحاتو ته غاړه کښيږدي، خو سره لدې، ددې برعکس احتمال لري چې تحقق ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د خپل د موضع د تحکيمولو نه ښائي چې نوې ډله د پخوانۍ ډلې نه ډېر بې رحمه او په قدرت مين وي. په پای کښې، نوې ډله چې ورته خلکو سترګې نيولي وو، بې له د ينه چې د بشري حقوقو او يا ديموکراسۍ پروا وکړي هر څه چه ئې زړه وغواړي, کوي به ئې. نو دا يو قبلونکې ځواب د ديکتاتورۍ په مقابل کښې نشي کېدلی.

دديکتاتورۍ لاندې انتخابات د يو مهم سياسي تغير د وسيلې په حيث وجود نلري. ځنې ديکتاتوري رژېمونه ، لکه د پخواني شوروي اتحاد د اداري لاندې په شرقي بلاک کښې ددې لپاره چې ديموکراتيک ښکاره شي نمايشي انتخابات تر سره کوي. دا انتخابات اصلاً سخت کنترول شوي ټولپوښتنې وي، چې د هغه کانديدانو لپاره چې د ديکتاتور له خوا نه تعين شوي د خلکو تائيد واخلي. ديکتاتوران چې د فشار لاندې راشي نو ځنې وختونه نوي انتخاباتو ته غاړه ږدي، خو بيا ملکي ګوډاګيان د حکومت په مقامونو ځای پر ځای او تير ايستنه کوي. که مخالفو کانديدانو ته اجازه ورکړي، چې په انتخاباتو کښې ګډون وکړي او فرضاً هغوی انتخابات وهم ګټي، له نتيجې نه به په آسانۍ سره مخ واړول شي او"بريالی" کانديد به وډارول، يا بندي او حتي اعدام شي. لکه چې په١٩٩٠ کال کښې په برما، او په ١٩٩٣ کال کښې په نايجرېا کښې واقع شو. ديکتاتوران به هيڅکله ونه غواړي چې دارنګه انتخاباتو ته اجازه ورکړي چې هغوی د خپل د باچاهی د تخت نه راوغورځوي.

اوس ډېر خلک د ظالمو ديکتاتوريو لاندې کړيږي ،او ځينې کسان بهرني هيوادونو ته د ځان د ژغورنې لپاره وتلي دي. دوی باور نه کوي چې دا د ظلم لاندې کړيدلي خلک ددې توان ولري چې پخپله د اسارت نه ځان خلاص کړي او فکر کوي، چې يوائې د نورو په اقدام باندې دوی نجات موندلی شي. دوی عقيده لري چې يوائې بين المللي مرسته به کافي وي چې ديکتاتوران نسکور کړي. دا نظريه، چې ځپل شوي خلک قادر ندي چې د ځان ژغورنې لپاره مؤثر اقدام وکړي د وخت د يوې مشخصې دورې لپاره څرګنديږي. څرنګه چې بيان شو، اکثراً ځپلي خلک نه غواړي او مؤقتاً د مبارزې توان هم نلري ځکه چې هغوی په خپل قدرت باندې چې يو ظالم ديکتاتور سره مقابله وکړي باور نلري، او کومه روښانه لاره چې دوی ته نجات ورکړي هم ورته نده معلومه.

پدې شرائطو کښې څرګنده ده چې يو شمېر خلک د خپلې د آزادۍد ارمان تر سره کول په نورو پورې تړلی بولي. دا خارجي قدرت به يا " د نړۍ عامه ذهنيتونه،" ملګري ملتونه، يو خاص هيواداو يا په هيواد کښې د موجود ديکتاتور پر ضد د بين المللي اقتصادي او سياسي قوانينو تصويبول وي.

دا سيناريو به سترګوته په زړه پورې ښکاره شي، خو په بهرنی ناجي باندې زړه تړل ډېر خطرناکه عواقب لري. دارنګه اعتماد او زړه تړانه ښائي کاملا بې ځايه وي، او په حقيقت کښې هيڅ خارجي ناجي به وجود ونه لري چې عملاً دخالت وکړي. او که فرضاً يو خارجي قدرت د اوضاع د بدلولو لپاره راشي، بيا هم نه ښائي چې پرې باور وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته په بهرني قدرت باندې د اعتماد او مداخلې په اړه باید ځینې ترخه واقعیتونو ته اشاره وکړو:

- ددې لپاره چې خپل اقتصادي ګټې مخکښې ویسي اکثر وخت خارجي دولتونه یو دیکتاتور تحمل کوي، او یا حتي حمایه کوي ئې.

- همدارنګه پردي دولتونه، ددې پر ځای چې خپله وعده د بل هدف د لاس نه د ورکولو په بیه تر سره ، او د هغوی د آزادۍ لپاره کومک وکړي، بنائي چې وغواړي ددوی پر سر د دیکتاتور سره معامله وکړي.

- ځینې پردي دولتونه، د یو دیکتاتور په مقابل کښې یوائې هغه وخت اقدام کوي چې د هغه هیواد په اقتصاد،سیاست، یا وسله والو قوتونو باندې کنترول تاسیس کړي.

- پردي دولتونه عملاً هغه وخت د یو مثبت مقصد لپاره مداخله کوي، کله چې کورنۍ مقاومت ددیکتاتورۍ په لړزولو پیل کړی وي او د رژیم ظلمونه ئې نړیوالو ته په ډاګه کړی وي.

دیکتاتورۍ په لومړۍ مرحلې په هیواد کښې د قدرت د ویش د ډول په د لیل خپل ژوند ته دوام ورکوي. د هیواد خلک او ټولنه ډیر کمزوري دي چې دیکتاتورۍ ته جدي خطر وړپیښ کړي، او ثروت او قدرت د ډیرو لږو خلکو لاسونو کښې راټول شوی وي. که څه هم ، دیکتاتوري کیدای شي چې د بین المللي اقداماتو نه ګټه واخلي او یا ترې کمزورۍشي خو د هغوی د ژوندانه دوام اصلاً داخلي عواملو باندې تړلی دی.

بین المللي فشارونه کیدای شي چې ډیر ګټور تمام شي، خو کله چې دیوي زوروړې کورنۍ تحریک ملا تړ وکړي. نو بیا د مثال په ټوګه، بین المللي اقتصادي تحریمونه ممنوعیتونه،

د دیپلوماتیکو اړیکو شکول، د یکتاتوري رژیم د بین المللي مؤسساتو نه اخراجول، د ملګري ملتونو د مختلفو برخو له خوا نه محکومول، او نور ډیر مرسته کولی شي. سره لدې، د یو زوروړې کورنۍ مقاومتي تحریک په نشتوالي کښې د دارنګو اقداماتو صورت نیول به احتمال ونه لري، او که واقع هم شي دومره اغیزناکه به نه وي.

د حقیقت سره مخامخ کیدل :

کله چې څوک وغواړي یوه دیکتاتوري په اغیزناکه ډول او په ډیر لږ مصرف نسکور کړي نو دا څلور وظیفې باید تر سره کړي:

- اول باید د ځپل شوي خلک اراده، پر ځان باور او د مقاومت کولو وړتیا او مهارت تقویه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ځېل شوو خلکو خپلواکه اجتماعي ګروپونه او مؤسسې ،(مذهبي، اقتصادي، کلتوري او نور) باید تقویه شي.

- د مقاومت یو قوي داخلي قوت باید ایجاد شی.

- یو جامع او معقول ستراتیژیکي پلان باید طرح او د آزادۍ د ګټلو لپاره باید په مهارت سره پکار واچول شي.

د آزادۍ په جګړه کښې د مبارزو قوتونو پر ځان باور او کورنۍ ټینګوالی پیاوړی کیږي. څرنګه چې چارلس ستیوارت پارنل، په ۱۸۷۹ او ۱۸۸۰ د آیرلیندیانو د کرایي په اعتصاب کښې ویلي ؤ;

"په دولت باندې اتکا هیڅ ګټه نه لري.....باید یوازې پر خپلې ارادې تکیه وکړئ.........یو د بل څنګ ته د دریدلو سره د ځان سره کومک وکړئ..........خپلې کمزوري سره مرسته وکړئ............یو د بل سره اړیکې ټینګې ګړئ........ ځانونه متشکل کړئ.........او تاسې باید بریالي شئ........کله چې دې خپله تقا ضا عملي کولو لپاره تیار کړ، وروسته د هغې نه به عملي شي.

د یو زورور او پر ځان باور لرونکې قوت، په معقولې ستراتیژۍ او کلک دسیپلین مجهز، زړور او اصیل اقدام په مقابل کښې به دیکتاتورۍ با لاخره نسکوره شي. خو لږ تر لږه پا سنې څلور ګامونه باید لومړۍ واخستل شي.

څرنګه چې پورتنۍ څیړنې ښیي، په پای کښې د خلکو آزادي ددیکتاتورۍ نه، د دوی په قابلیت پورې اړه لري، چې غواړي ځانونه آزاد کړي. د سیاسي سر غړونې یا عدم تشدد د مبارزې بریالي حالتونه چې د سیاسي مقصدونو د لاس ته راوستلو لپاره په کار آچول شوي او مخکښې بیان شول ښیي چې د خلکو سره وسیلې شته چې ځانونه آزاد کړي، ولې دا لاره تر اوسه پوره انکشاف نه دی موندلی. مونږ به ددې لارې انتخاب په راتلونکې فصلونو کښې وڅیړو چې د عدم تشدد د مبارزې مؤثرې لارې وښودل شي. خو په سر کښې مونږ باید ددیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې وسیلې په توګه د خبرو اترو مسئلې ته کتنه وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

د مذاکراتو خطرونه

څرنګه چې په اول فصل کښې وڅېړل شو، ځېنې خلک د دیکتاتورۍ سره د مقابلې د سختو مشکلاتو له مخامخ کېدلو سره د بې وسۍ احساس کوي او دیکتاتور ته د منفي تسلیم خوا ته واوړي. یو شمېر نور کسان دیموکراسۍ ته د رسېدلو نه نا امیده کیږي او د دیکتاتورۍ حاکمیت قبلوي او هیله کوي چې د مصا لحې،روغې جوړې او مذاکراتو د لارې ، د خطر نه ځان بچ او ځناورتوبونه پای ته ورسوي. په ښکاره توګه کله چې خلک بله سمه چاره نشي پیداکولی نو دا لاره غوره کړي.

څرنګه چې د ظالمو دیکتاتوریو په مقابل کښې جدي مبارزه کوم زړه راښکونکی کار ندی، نو ولې مونږ په داسې کار اقدام وکړو؟ آیا ټوک نشي کولی چې د منطق او خبرو اترو لار ونیسي او د مذاکراتو د لارې نه دیکتاتورۍ پای ته ورسوي؟ آیا دیموکراتان نشي کولی چې د دیکتاتورانو انساني احساس وپاروي او ورته قناعت ورکړي چې خپل تسلط په تدریج لږ او په پای کښې د بشپړدیموکراتیک حکومت د جوړېدو لپاره لاره اواره کړي؟

کله داسې استدلال کیږي چې حقیقت تل په یوه خوا نه وي. ښائي چې دیموکراتان دیکتاتوران ئې چې په سختو شرایطو کښې د مجبوریت نه روغ عمل کوي سم نه وي پیژندلاي. یا ښایي چې ځیني کسان فکر وکړي چې دیکتاتورانو به په خوښۍ سره ځان د قدرت نه پرې باسي، کله چې هیواد د ناوړو حالاتو سره مخامخ او ټوک دوی یواځې تشویق او ترغیب کاندي. ځیني کسان به وائي، چې دیکتاتورانو ته باید د وړل وړل لاره چې هر ټوک به ترینه څه لاس ته راولي، وړاندې شي.

دا به وویل شي چې د نوي جګړې خطر او کړاو به ضرور نه وي . که دیموکراتیکو ډلو وغواړي چې جنجال د سوله ایزې مذاکرې د لارې حل کړي (کیداي شي چې د ا مذاکرې د ځیني پوهو کسانو او یا حتي د یو بل حکومت له خوا نه تر سره شي.) آیا دا لاره به په هغې سختې مبارزې باندې غوره نه وي ، چې که بې له نظامي جګړې نه حتي د عدم تشدد د لارې نه هم تر سره شي؟

د مذاکرو ګټې او محدودیتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې اترې د ځینې ډولونو جنجالي مسائلو د حل کولو لپاره ډیرې ګټورې وسېلې دي او په مناسبو حالاتو کښې باید هیڅکله هېر یا رد نشي.

په ځینې شرایطو کښې، کله چې کوم بنسټیز مسئله د بحث موضوع نه وي او روغه جوړه د قبلونې وړ وي نو مذاکره کېدلی شي چې د جنجال د حل لپاره یوه مهمه د حل وسیله وي. د کارګرانو اعتصاب د مزدورۍ د لوړولو لپاره یو ډیر ښه مثال کېدلی شي: د مذاکرې د لیارې یوه فیصله ښایي چې د دواړو خواوو د لورې نه د یوي اندازې پیسې د زیاتولو تر مینځ وي چې د دواړو خواو نه د اعتصاب په پیل کښې وړاندې شوی وي. کارګري جنجالونه د یوي قانوني کارګري اتحادیي تر اداري لاندې، البته د هغې لانجې نه ډیر توپیر لري چې پکښې د یوي ظالمې دیکتاتورۍ د موجودیت او یا د سیاسي آزادي د تاسیس لپاره خبرې کیږي.

کله چې جنجال پر یوې بنسټیزې مسئلې لکه د مذهبي اساسات، د بشري آزادیو مسایل، یا د ګردې ټولنې انکشاف پورې تړلی وي نو مذاکرې د یوې دوه اړخیزې رضائیت بخښونکې حل ته د رسیدو لار نه ده ، ځکه چې ځینې بنسټیز مسایلو باندې مصالحه نشي کېدالی . یواځې د قدرت د اړیکو انتقال د آزادي غوښتونکو په ګټه کولی شي چې په بشپړ توګه اساسي مسا یل خوندي وساتي. چې دارنګه انتقال به د مبارزې د لارې نه صورت ونیسي نه د مذاکرې د لارې نه.

دا نو پدې معني نه ده چې د مذاکراتو نه باید هیڅکله ګټه وانخلو، خو دلته مقصد دادی چې مذاکرې د یوې پیاوړې دیموکراتیک مخالفې ډلې په نشتوالي کښې یوه قوي دیکتاتوري په واقعیت سره د مینځه نشي وړلی.

مذاکرات ښائي په ډیرو حالاتو کښې البته د انتخاب وړ نه وي ، ځکه هغه دیکتاتوران چې موقعیت ئې ډیر مستحکم او ځانونه ډیر خوندي ګڼي حاضر به نشي چې خپلو کورني مخالفینو سره خبرو اترو ته کښیني او یا کله چې مذاکرې پیل شي نو آزادي غوښتونکي مذاکره چیان به له مینځه ورک کړي چې بیا ئې هیڅ درک ونه لګیږي.

تسلیمیدل، د مذاکراتو د لارې نه

هغه کسان او ډلې چې د دیکتاتورۍ مخالفت او د مذاکراتو پلوي کوي اکثرآ ښه دلیلونه لري، خصوصآ کله چې د یوه ظالمه دیکتاتورۍ په مقابل کښې په کلونو روانه مبارزه بې له کوم بریالیتوب نه دوام لرلی وي. البته دا د پوهیدلو وړ ده چې ټول خلک که د هرې سیاسي ډلې او عقیدې خاوند وي سوله غواړي. دیموکراتانو هغه وخت د مذاکراتو ډیر غوښتونکې وي چیرته چې دیکتاتورانو په ښرګنده ډول په نظامي اړخ کښې تفوق ولري او تخریب او تلفات نور ورته د تحمل وړ نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې حالت کښې، يوه زوروره وسوسه پيدا کيږي چې هره بله لاره چې د آزدي غوښتونکو ځينې هدفونه خوندي، او تشدد او متقابل تشدد پای ته ورسوي غوره وګڼل شي.

د ديکتاتورۍ له خوا نه د مذاکراتو په وسيله آزادي غوښتونکو ته د سولې وړانديز يوه رياکارانه عمل دی. تشدد ډير ژر کولی شي چې پای ته ورسيږي ، يواځې که هغوی د خپلو خلکو پر ضد د جنګ د اعلان نه لاس واخلي. که هغوی وغواړي بې له هيڅ ډول معاملې نه د بشر حرمت او حقونو ته په احترام، د بنديانو په پرېښودلو،دشکنجو په بندولو، د عسکري عملياتو په درولو، د حکومت نه په لاس آخستلو، او د خلکو نه د بخښنې په غوښتلو پر خپل ابتکار سر ته رسولی شي. کله چې ديکتاتوري قوي وي خو يو پارونکې مقاومت هم موجود وي، ښايي چې ديکتاتور د سولې د بهانې لاندې وغواړي مخالفين د مذاکراتو د لارې نه ځان ته تسليم کړي. مذاکراتو ته دعوت به په غوږونو ښه لګيږي خو د خبرو اترو په کوټې کښې ډير خطرونه به پټ موجود وي.

د بلې خوا نه کله چې د مقاومت نهضت ډير زيات پياوړی او ديکتاتوري په رښتيا سره د تهديد لاندې وي، نو ديکتاتوران به احتمالاً زيار وباسي چې د مذاکرې د لارې تر ممکن حده پورې پر هيواد باندې خپل کنترول ټينګ او خپلې شتمنې خوندي وساتي. آزادي غوښتونکې په هيڅ حالت کښې نه ښائي چې د ديکتاتورانو سره د هغوی د اهدافو د تر سره کولو لپاره مرسته وکړي.

ديموکراتان بايد په ډير ځير سره هغو تلکونو ته متوجه وي چې عملاً د ديکتاتورانو له خوا نه د مذاکراتو په تګ لارې کښې ځای پر ځای شوي دي. د ديکتاتورانو له خوانه آزادي غوښتونکي مذاکراتو ته رابلل، کېدای شي، چې دارنګه هڅه وي چې ديموکراتان په سوله ايز ډول ځان ته تسليم کړي، په داسې حال کښې چې د هغوی قوتونه خپل تشدد ته دوام ورکوي. پدې ډول تصادماتو کښې د مذاکراتو رول په هغه صورت کښې پر ځای دی چې د استبداد قوتونه په بشپړ ډول تخريب او خپله ديکتاتوران يوې بين المللي هوائي ډګر ته د خوندي تيريدلو په تکل کښې وي.

په مذاکراتو کښې قدرت او عدالت

که د مذاکراتو په برخه کښې پورتنی قضاوت ځير. او سخت ښکاري، ښايي چې ځينې رومانتيکي نظريې چې د هغو سره اړه لري تعديل شي. د خبرو اترو د څرنګوالي په برخه کښې روښانه فکر کول پکار دی.

خبرې اترې پدې معنی نه دي چې دواړه خواوې د برابرۍ د اساساتو سره سم يو ځاي سره کښيني او د مذاکرې د لارې نه،هغه اختلاف چې د جنجال سبب شوي دی حل کړي. پدې برخه کښې دوه واقعيتونه بايد په نظر کښې ونيول شي. لومړی دا چې په مذاکراتو کښې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مختلفو نظریو نسبي عدالت او انصاف ندي چې د مذاکراتو په وسیله د موافقې محتوا تعینوي. دوهم دا چې د موافقې محتوا د دواړو خواوو په زور او قدرت پورې اړه لري.

په راتلونکې کښې څو مشکل سوالونه باید په نظر کښې ونیول شي، لکه هره خوا به څه وکړی شي چې خپل هد ف لاس ته راولي که د مذاکرې پر مېز مقابل لوری ورسره جوړ رانغی؟ هره خوا به څه وکولی شي که وروسته د موافقې نه بل لوری خپله خبره ماته او سره د موافقې نه په زوره خپل هدف تر لاسه کړي.

معمولاً په مذاکراتو کښې، توافق ته د مسایلو سمو او ناسمو څېړنو ځینې نه رسېږو، که څه هم ډیرې خبرې به پرې وشي. خو د مذاکراتو اصلي نتیجه د مخالفو خواوو د مطلق او نسبي قوت د څېړنې نه په لاس راځي. آزادي غوښتونکي څه کولی شي تر څو ډاډه شي چې د خپلو غوښتنو د ډیر لږ حد نه هم نه محرومېږي؟ دیکتاتوران څه کولی شي چې دیموکراتان بې اغېزې کړي او خپله په کنترول کښې پاتې شي؟ په بل عبارت، که یو توافق حاصل شي، دا ډیر احتمال لري چې به د دواړو خواوو د قدرت او ظرفیت د مقائسې نتیجه وي او وروسته به محاسبه وشي چې څرنګه یو ښکاره جنجال به ښایي چې پای ته ورسیږي.

همدارنګه، باید توجه وشي چې دواړو خواوو د موافقې د رسیدلو لپاره د کوم شي نه غواړي چې تیر شي. په بر یالیو خبرو اترو کښې مصالحه او د اختلافاتو نیمائي کول صورت نیسي، هره خوا یوه برخه د هغه څه نه آخلي چې ئې غواړي او د خپل د هدف د یوې برخې نه تیریږي. د مطلقو دیکتاتوریو په شرایطو کښې آیا د دیموکراسی پلویان د څه نه دیکتاتورانو ته تېرېدلی شي؟

د دیکتاتورانو کوم هدفونه د دیموکراسئ پلویانو ته د منلو وړ دي؟ آیا آزادي غوښتونکي غواړي چې دیکتاتورانو ته(یوه نظامي او یا سیاسي ډله) د اساسي قانون په اساس د هیواد د حکومت په راتلونکې کښې یو دایمي رول ورکړي؟ پدې کښې نو بیا دیموکراسي چېرې دی؟

فرض کوو چې خبرې اترې ښه پر مخ لاړ هم شي، خو بیا باید پوښتنه وکړو: سوله څرنګه به په نتیجه کښې لاس ته راشي؟ آیا وضعیت به د هغه وخت نه چې آزادي غوښتونکې مبارزه ئې پیل کړی ؤ او یا ئې مبارزه کوله ښه وي او یا خراب؟

د توافق وړ دیکتاتوران

دیکتاتوران ښائي چې د قدرت د غصبولو لپاره مختلف محرکې او نیتونه ، لکه مقام، اقتدار، ثروت، د تولنې بیا تشکیلول او نور ولري. مونږ باید پوه شو، چې که دوی قدرت د لاسه ورکړ نو ټولې هیلې به د لاسه ورکړي. د مذاکراتوپه مهال به دیکتاتوران هڅه وکړي چې خپل هدفونه په لاس وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څه چې د روغې په خبرو اترو کښې د د یکتا تورانو له خوا نه وړاندې کیږي،بیا هم هیڅوک باید هېر نکړي چې دیکتاتوران به هره وعده ورکړي تر څو خپل دیموکرات مخالفین ځان ته تسلیم کړي، او وروسته به په بې شرمۍ سره د همغو موافقو نه سر وغړوي. که آزادي غوښتونکي ومني چې مقاومت بند کړي چې په مقابل کښې به د دوي ټکول هم د د یکتاتورانو له خوا نه بند شي نو نتیجه به ئې سخته نا امیدي وي. د مقاومت بندول په ډیرو لږو حالا تو کښې د مقابل لوري نه فشار کموي. کله چې کورنۍ او بین المللي مخ نیونکي قوتونه لرې شول دیکتاتوران به خپل فشار او تشدد به له پخوا نه نور هم زیات کړي. د عمومي مقاومت ماتیدل معمولاً هغه قدرت چې د د یکتاتور له خوا نه تشدد او کنترول ئې محدود کړی له مینځه وړي. مستبد حاکم پدې حالت کښې د هر چا په مقابل کښې چې وغواړي عمل کوي. څرنګه چې کرشنا لال شرید هاراني ویلې:

مستبد حاکم یوازې هغه وخت مونږ ته ضربه راکولې شي چې په مونږ کښې د مقابلې توان لږ وي.

کله چې بنسټیز او حیاتي مسایل تر مینځ وي، نو مقاومت پکار دی نه مذاکرات. مقاومت د دیکتاتور د قدرت نه د بشپړ لاس آخستلو پورې باید دوام وکړي. بریالیتوب اکثراً د خبرو اترو نه،نه بلکه د مقاومت د ټولو موجودو قوي وسایلو په عاقلانه او مناسب استعمال باندې لاس ته راځي.

زمونږه بحث څرنګه چې په راتلونکو فصلونو کښې به په مفصله توګه دوام وکړي دادی په سیاسي سرغړونه یا د عدم تشدد مبارزه د هغو ولسونو لپاره چې د خپلې آزادۍ لپاره جګړه کوي، ډیره زوروره وسیله ده، چې په لاس ئې لرو.

څرنګه سوله

که چیرې دیکتاتوران او آزادي غوښتونکي غواړي چې د سولې په اړه یو بل سره وغږیږي نود هغو خطرونو لپاره چې مخکښې شته، فوق العاده روښانه او دقیق فکر کول پکار دی. هر هغه څوک چې د " سولې" کلمه پر ژبې راوړي، مقصد ئې سوله د عدالت او آزادۍ سره نه وي.

د ظلم په مقابل کښې مطلق اطاعت،او د ظالمو دیکتاتورانو منفي متا بعت چې د سل هاوو زرو انسانانو په برخه کښې بې رحمۍ کړي حقیقي سوله نه ده. هیټلر اکثراً د سولې خبرې کولې چې مقصد ئې د هغه ارادي ته تسلیمیدل ؤ. د یو دیکتاتور سوله د بندیخانې یا د هدیرې د سولې نه کوم زیات شی نه دی. نور خطرونه هم شته. صادقه مذاکره کونکي هم کله کله د مذاکرې هدفونه او د خبرو اترو جریان ګډ وډ کړي. دیکتاتوري نظامونه چې خپل حقانیت ئې د دولت د غصبولو، د بشري حقونو نه د تخلف او بیرحمیو له امله له لاسه ورکړی کېدای شي دیموکراتیکي مذاکره کونکي یا باندني کار پوهان چې د مذاکراتو د تر سره کولو لپاره مرستې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته را بلل شوي په يوه خبره ورته بين المللي مشروعيت ورکړي. بې لدې مشروعيت نه چې ديکتاتوران ورته سخت ضرورت لري، هغوی نشي کولی چې خپلې حکمرانی ته تر نا معلوم وخته پورې دوام ورکړی. د سولې آستازې بايد هيڅکله ديکتاتورانو ته قانوني مشروعيت برابر نکړي.

د اميدواری لپاره دليلونه:

څرنګه چې مخکښې وويل شو، د مخالفو قوتونو رهبران د ديموکراتيکو مبارزو نه د نا اميدۍ له امله خبرو اترو ته غاړه ږدي. لاکن د نا اميدئ او ضعف دا احساس د بدلولو وړ دی. ديکتاتوري د تل دپاره نه وي. هغه خلک چې د ديکتاتورۍ لاندې ژوند کوي نه ښائي چې ضعيف پاتې شي، او هم ديکتاتورانو ته بايد اجازه ور نکړل شي چې تر نا معلوم وخته پورې د زور خاوندان و اوسيږي.

آرسطو، قرنونه مخکښې ويلي ؤ "اوليګارشي او استبدادي حکومتونه د نظامونو په ډولونو کښې ډېر لنډ عمر لري. د تاريخ په اوږدو کښې مستبد حکومتونه هيڅکله اوږد عمر نه درلود."

اوسني ديکتاتورۍ هم کمزورتياوې لري، مونږ کولی شو چې دغو کمزورتياو ته لمن ووهو اود ديکتاتور قدرت ټوټې ټوټې کړو. (په څلورم فصل کښې به مونږ دا ضعيفي نقطې مفصلاً وڅيړو)

موجوده تاريخ د ديکتاتورۍ کمزورتياوې مونږ ته راښئي او دا حقيقت څرګندوي چې استبدادي رژيمونه نسبتاً د زمان په لنډې مودې کښې ټوټې ټوټې کيدلی شي. يواځې لس کاله د

(۱۹۸۰ تر ۱۹۹۰) پکار ؤ چې کمونيستي ديکتاتورۍ په پوليند - ختيز المان کې نسکوره او په چکوسلواکيا - کښې چې په ۱۹۸۹،پيښ شو ، په څو هفتو کښې دړې وړې شي. په کال ۱۹٤٤، په السلوادور او ګواتيمالا کښې د ظالمو چمتو نظامي ديکتاتورانو د پرزولو لپاره تقريباً د هر يو لپاره دوه هفتې مبارزه پکار وو. د ايران د پاچا ډير پياوړی رژيم په څو هفتو کښې ونړېده.

کله چې د مخالفينو زور په پلپاين کښې د مارکوس د ديکتاتورۍ په مقابل کښې څرګند شو، نو د امريکې حکومت په بيړه خپله حمايه ئې پرې بنده اوپه ۱۹۸٦ کال کښې په څوهفتو (اونی) کښې ړنګ شو. په پخواني شوروي اتحاد کښې، کله چې سخت دريزو د ۱۹۹۱ کال د آګست په کودتا اقدام کول، نو د سياسي سر غړونې په وسيلې د څو ورځو په مدې کښې شنډه شوه. وروسته بيا ډير رای ورکونکي چې ډير کلونه د ظلم سلطې لاندې وو يواځې د څو ورځو ، هفتو، يا مياشتو خپلواکي ئې لاس ته راوستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا زوړ باور چې تشدد تل چټک او عدم تشدد تل ډېر وخت د بریالیتوب لپاره ضرورت لري په هیڅ شکل سم نه دی.که څه هم د ټولنې په لاندنې برخه کښې تغیر راوستل، ډیر وخت پکار لري،خو د عدم تشدد د مبارزې په اصول حقیقي جګړه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نسبتآ چټک پر مخ ځي.

د یوې اوږدې ورانونکې جګړې نه د ځان ژغورلو لپاره خبرې اترې د یوې خوانه او یا دیکتاتورته تسلیمید ل د بل خوا نه یواځینۍ لارې نه دي. هغه مثالونه چې اوس وړاندې شول ، او هم هغه مثالونه چې په لمړي فصل کښې وښودل شول راښیي چې د هغوی لپاره چې دواړه سوله او آزادي غواړي بله لار هم شته: چې سیاسي سر غړونه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

قدرت له کومه راځي (د قدرت منابع)

: د سولې د لارې نه آزادۍ ته رسېدل کوم آسانه کار نه دی. دا ډول مبارزه، ستراتیژیکي پوهې، تشکیلات او پلان جوړولو ته ضرورت لري، او د ټولو نه مخکښې قدرت ته ضرورت لري. که دیموکراسي غوښتونکي دا وړتیا ونه لري چې خپل قدرت او امکانات په آغیزه ناکه ډول پکار واچوي، نو نشي کولی چې دیکتاتوري رنګ او پر ځای ئې سیاسي آزادي تاسیس کړي. دا څرنګه کېدلی شي؟ آزادي غوښتونکي کوم ډول قدرت سمبالولی شي چې د دیکتاتورۍ او د هغه د پراخې سیاسي شبکې د ویجاړولو لپاره کافي وي ؟

ددې پوښتنې ځواب د سیاسي قدرت په پوهېدلو پورې اړه لري چې اکثراً د پاملرنې وړ نه ګرځي. په رښتیا سره، دې مطلب باندې پوهېدل کوم ګران کار نه دی، او ځینې اساسي واقعیتونه پکښې خورا ساده دي.

د بیزوګانو د خاوند کیسه:

د څورلسمې پېړۍ چینایې مثال چې د لیو-جي، له خوا ورکړل شوی، د سیاسي قدرت د اهمیت پوهېدل یې خورا ښه تشریح کړی دی.

" د چو، په فیوډالي سیمه کښې، یو زوړ سړی د بیزوګانو نه د کار آخستلو د لارې نه ژوند کاوه،او د چو خلکو به ورته"جوګانګ" یعنې د بیزوګانو خاوند ویل.

هر سهار زوړ سړی، بیزوګان به خپلې حویلۍ کښې راټولول او مشر ته به ئې امر ورکړو چې ټول غره ته د بوټو او د ونو نه دمېوو د راټولولو لپاره وخېژوي. دا قانون ؤ، چې هر بیزو د خپلې ټولې کړې میوې نه لسمه برخه زوړ سړي ته ورکړي، او که چا نه ؤ ورکړی نو بیا په بېرحمۍ سره وهل او ټکول کېده. ټول بیزوګان ددې ظلم نه د خپل د ژوند نه بېزاره وو، خو یو هم د شکایت جر ئت نه درلوده.

یوه ورځ یو کوچنی بیزو د نورو بیزوګانو نه یې پوښتنه وکړه، چې " آیا زوړ سړی دا ونې او بوټې ئې کښېنولي دي؟ " نورو ځواب ورکړو چې نه " دا ونې او بوټې پخپله شنه شوي دي."

کوچنی بیزو بیا پوښتنه وکړه: " آیا مونږ بې د زاړه سړي د اجازې نه مېوې ټولولی نه شو؟ "

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو ځواب ورکړ: " چې هومونږ تولولی شو ." کوچنی بيزو دوام ورکړ: "نو، ولې مونږ د زاړه سړي پورې تړلي اوسو; ولې مونږ ټول د هغه په خدمت کښې اوسو؟ " مخکښې له دې نه چې کوچنی بيزو خپلې خبرې پای ته ورسوي، ټول بيزوگان ناڅاپه ، په مطلب پوه او ويښ شوي وو.

په همغې شپې کله چې زوړ سړی ويده شو، بيزوگانو د خپلې بنديخانې ديوالونه ئې ونړول او ټول ئې وران او گډ وډ کړل. او هغوی ټولې مېوې چې زوړ سړي په خپلې زيرمې کښې در لوده ځانونو سره ځنگله ته ويوړل،او بيا هيڅکله بېرته رانغلل. زوړ سړی په پای کښې د لوږې نه مړ شو. يو- لي - ځي ، وائي " په نړۍ کښې ځينې کسان خپل خلک په چل اداره کوي نه په عادلانه قانون. آيا دوی لکه د بيزوگانو د خاوند پشان نه دي. په رښتيا سره دا خلک د خپلې نا پوهی نه خبر ندي. خو کله چې د دوی خلک دوی وپېژني، نو بيا د دوی چلونه کار نه ورکوي.

د سياسي قدرت ضروري سر چينې

اصل د موضوع ساده ده . ديکتاتوران د هغو خلکو مرستې او همکارۍ ته اړ دي چې دوی يې اداره کوي، اوبې له دې نه دوی د سياسي قدرت منابع نشي اداره کولی.

د سياسي قدرت سر چينې دادي:

- مشروعيت، د خلکو په مينځ کښې بايد عمومي عقيده موجود وي چې حکومت قانوني دی او خلک يو اخلاقي وظيفه لري چې ورنه اطاعت وکړي.

- انساني منابع، د هغو کسانو او ډلو شمېر او اهميت چې د حکومت نه اطاعت کوي، ورسره همکاري او ورته کومک برابروي.

- مهارت (وړتيا) او پوهه، د معينو او مشخصو کارونو د اجرا لپار رژيم ورته اړ دی او د هغو اشخاصو له خوانه تهيه کيږي چې د حکومت سره همکاري کوي.

- غير عيني عوامل، روحي او عقيدوي عوامل چې خلک وهڅوي چې د رژيم نه اطاعت او ورسره مرسته وکړي.

- مادي منابع، په هغه اندازه چې حاکم کنترول او يا لاس رسي پر املاکاتو، طبعي منابعو، مالي منابعو، اقتصادي سيستم، او د ارتباط او ترانسپورت پر وسايلو لري; او

- جزاگانې، جريمې او تهديدونه چې د بې اطاعتو او همکاري نه کونکو خلکو په برخه کښې ددې لپاره عملي کيږي چې د هغوی همکاري او اطاعت چې د رژيم د بقا لپاره د هغه د ورځني کارونو د پر مخ بيولو لپاره ضروري دی تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا ټول منابع د رژيم په قبلولو، او ورنه د خلکو اطاعت او دهغوی په تسليمېدو، او د بې شمارو خلکو او د ټولنې د ډېرو مؤسساتو په همکارۍ پورې تړلی دی. دا منابع تضمين کيدلی نشي.

بشپړ همکاري، د خلکو اطاعت او حمايت د قدرت د منابعو شته والی زياتوي او په نتيجه کښې دهر حکومت د قدرت ظرفيت ډېروي.

له بلې خوا د خلکو او مؤسساتو همکاري د تيري کونکي او يا ديکتاتور نه آخستل، د هغوی د قدرت منابع چې ټول حاکمان ورپورې تړلي دي کموي او يا په بشپړه توگه له مينځه وړي.
بې له دې منابعو د موجوديت نه د حاکم قدرت کمزوری کيږي او په پای کښې له مينځه ځي.

طبعآ ، ديکتاتوران د هغو اقداماتو په وړاندې چې ددوی خپلواکي تهديدوي حساس دي. نو ديکتاتوران هغه کسان چې ددوی امر نه مني، مظاهرې کوي، او يا ورسره همکاري نه کوي

غواړي چې تهديد او مجازات کړي. ولې خبره دلته پای ته نه رسي. ټکول حتي وحشتونه هم تل په کافي اندازه بدلون نه راولي چې د خلکو هغومره همکاري تر لاسه کړي چې د رژيم د بقا لپاره په کار ده.

که سره د ځپلو او ټکولو، د قدرت منابع د کافي وخت لپاره بيا هم محدود او يا جلا پاتې شي نو نتيجه به يې د ديکتاتورۍ په ننه کښې وار خطايي او فکري گډ وډې وي. ددې حالت نه وروسته احتمال لري چې د ديکتاتورۍ د قدرت کمزورتيا بربنډه شي. د وخت په تيريدو سره، د ديکتاتوريو نه د قدرت د منابعو ايسارول به رژيم فلج او کمزوری، او په وخيمو حالاتو کښې به ئې ټوټې ټوټې کړي. د ديکتاتور قدرت به ورو ورو او يا ژر د سياسي قحطۍ نه ومري. په هر حکومت کښې د آزادۍ او يا ديکتاتورۍ اندازه تر ډېره حده پورې د هغه د ولس د نسبي غوښتنې انعکاس دی چې غواړي آزاد واوسي، او هم د هغوی غو ښتنه او توانايي پورې چې د هغه هڅو په مقابل کښې مقاومت وکړي چې غواړي دوی مريان کړي.

د عمومي عقيدې پر ضد، حتي هغه ديکتاتوري چې د خلکو د ژوندانه ټول اړخونه يې د کنترول لاندې راوستي بيا هم د خلکو او ټولنې پورې تړلي دي. څرنگه چې د سياسي علومو پوه، کارل ډبليو ډاچ، په کال ۱۹۵۳ ويلي:

" انحصاري قدرت تر هغه وخته قوي دی چې د هغې نه ډير کار وانه خيستل شي. که چېرې انحصاري قدرت هميشه د ټول جميعت په مقابل کښې بايد استعمال شي نو دا احتمال نلري چې تر اوږدې مودې پورې په قدرت کښې پاتې شي. څرنگه چې انحصاري رژيمونه نظر د حکومتونو نورو ډولونو ته ډير قدرت ته ضرورت لري چې خپلو خلکو سره معامله وکړي، نو دارنگه رژيمونه د خلکو پراخو همکاريو ته هم اړ دي. برسيره پردې، هغوی بايد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضرورت په وخت کښې وکولی شي چې د ټولنې د لوئې برخې پر فعال حمایت باندې ډاډ ګیرنه ولري."

جان آستن، د انګلستان د ۱۹ پیړۍ قانون پوه د هغه دیکتاتورۍ وضعیت چې د خپلو خلکو نارضایتي سره مخامخ دی تشریح کړی دی. آستن وايي، چې که د خلکو اکثریت تصمیم ولري چې حکومت وران کړي او چمتو وي چې پدې لاره کښې ځور هم قبول کړي،نو د حکومت او پلویانو هلې ځلې ئې به یو منفور حکومت، حتي که بهرنی مرسته هم ورته ورسیږي،هیڅکله به هم ونشي تینګولی. آستن نتیجه آخلي چې د حکومت نه سرغړونکي خلک د تل لپاره اطاعت او انقیاد ته مجبوریدلی نشي.

نیکولو ماکیاولي، هم مخکښې له دې نه استدلال کړی ؤ چې که شهزاده " .....ټول خلک په خپل مخکښې لکه دښمنان لري، هیڅکله به هم ځان مأمون نکړي، او هر څومره چې ډیر ظلم وکړي رژیم به ئې نور هم کمزوری شي.

په سیاست کښې ددې نظریاتو عملي په کار آچونه د ناروې د خلکو له خوانه په اتلولۍ سره د نازي اشغال په مقابل کښې، او لکه چې په لمړي فصل کښې بیان شو د زړورو پولیندیانو، جرمنانو، چکانو، سلواکانو، او د ډیرو نورو د کمیونیست د تیري او دیکتاتوری په مقابل کښې عملي شوي، چې په یورپ کښې با لآخره د کمونیزم د ړنګیدلو سبب وګرځید. البته دا یوه نوې پیښه نه ده: د عدم تشدد د مقاومت موارد لږ تر لږه تر ٤۹٤ ق م . پورې سابقه لري ، کله چې خلکو خپله همکاري د خپلو رومي شهزادګانو باندې بند کړل. د عدم تشدد مبارزه د تاریخ په مختلفو مرحلو د خلکو له خوا نه په ټوله آسیا، افریقا، شمالي او جنوبي امریکا، آسترالیا او د بحرالکاهل په جزایرو او همدارنګه په یورپ کښې پکار آچول شوی دی.

درې ډیر مهم عوامل چې د یو حکومت د قدرت د کنترولیدلو او نه کنترولیدلو امکانات ښيي :

۱. د خلکو نسبي غوښتنه چې د حکومت قدرت د تهدید لاندې راولي.

۲. د خلکو،آزادو تشکیلاتو او مؤسساتو نسبي طا قت چې په ډله ئیزه توګه د قدرت منابع په دیکتاتورۍ وتړي.

۳. د خلکو نسبي وړتیا چې خپله موافقه او مرسته په دیکتاتورۍ بند کړي.

د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

د دیموکراتیکي ټولنې د مشخصاتو نه یو دادی چې هلته یو شمیر آزاد غیر دولتي ډلې او مؤسسې وي، چې د مثال په توګه عبارت دي د کورنیو، دیني تشکیلاتو، کلتوري اتحا دیې، سپورتي کلپونه، اقتصادي مؤسسې، کارګري اتحادیې، د زده کونکو اتحادیې، سیاسي ډلې، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلو د ګاونډیتوب اتحادیې، د باغوانۍ کلبونه، د بشري حقونو تشکیلات، د موسیقي ګروپونه، ادبي ټولنې او نور.

داسې مؤسسې،که د یوې خوا نه خپل هدفونه پر مخ بیایي همدارنګه د ټولنې اړتیاؤ ته هم ځواب وایي.

برسیره پر دې، دا مؤسسې خورا ستر سیاسي اهمیت هم لري. دوی ډله ئیز یا مؤسساتي مرکزونه برابروي چې خلک د هغې په واسطه وکولی شي چې د خپلې ټولنې په جهت ورکولو تاثیر ولري،او د نورو ډلو او دولت په مقابل کښې- خصوصاً کله چې دوی پوی شي چې په غیر عادلانه توګه د هغوی په ګټو، فعالیتونو او مقاصدو باندې تجاوز کوي مقاومت وکړي. هغه کسان چې ددې تشکیلاتو نه بهر دي معمولاً نشي کولی چې په نورې ټولنې باندې کوم مهم تاثیر واچوي، حکومت او دیکتاتوري خو یوه خوا پرېږده.

په نتیجه کښې که چیرې دیکتاتور ددې مؤسسو آزادي او استقلال سلب کړي، خلک به نسبتاً کمزوری شي. او هم که دا مؤسسې په دیکتاتوري ډول د مرکزي رژیم له خوا کنټرول شي او یا په نوي کنټرول شوي مؤسساتو بدل شي نو استبداد بیا به وکولی شي چې دواړه ځانګړي غړي او هم هغه برخه د ټولنې چې دا مؤسسې ورسره اړیکي لري کنټرول او په خپلې خوښې اداره کړي.

په هر حال، که آزادي او استقلال ددې خپلواکې مؤسسې (چې د دولت د کنټرول نه د باندې دي) وساتل شي او یا بیرته تر لاسه شي ، نو دوی به د سیاسي سر غړونې په کار آچولو باندې به ډیرمهم اغیزه واچوي. ټول مثالونه چې د دیکتاتورۍ د ړنګېدلو او یا کمزورې کیدلو په برخه کښې پدې کتاب کښې بیان شوي د خلکو او یا په دوی پورې د مربوطو مؤسساتو له خوا په زړور توب سره د سیاسي سر غړونې د پراخې پکار آچونې مشترک مثالونه دي.

څرنګه چې وویل شو، د قدرت دا مرکزونه د هغو مؤسساتو بنسټونه جوړوي چې د هغوی نه خلک په دیکتاتوری باندې فشار آچولی شي او یا د دیکتاتورۍ د کنټرول مخه ونیولی شي. په راتلونکې کښې دا تشکیلات به د خپلواکې ټولنې یو ضروري برخه وي. نو ددې مؤسساتو دوامداره آزادي او وده د آزادي غوښتنې د مبارزو لپاره شرط دی.

که دیکتاتورۍ د ټولنې د خپلواکو مؤسساتو په کنټرولولو باندې ډیره بریالی وي دا به د آزادي غوښتونکو لپاره مهمه وي چې نوی آزاده ټولنیزې ډلې او مؤسسې مینځ ته راولي، او یا دیموکراتیکي کنټرول د آزادو پاتې شوو او یا نیمه آزاد پاتې شوو مؤسسو باندې تاسیس کړي.

د هنګري د ۱۹۵۶ ـ ۱۹۵۷ کال د انقلاب په ترڅ کښې د مستقیمې دیموکراسۍ یو شمېر شوراګانې را ښکاره شول، حتی سره یو ځای شول چې د څو هفتو لپاره د مؤسساتو او حکومت یو مکمل فیدرالي سیستم تاسیس کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پولیند کښې، د ۱۹۸۰ ، د لسیزې په وروستیو کښې، کارگرانو د پیوستون غیر قانوني اتحادیي جوړې کړې، او په ځینې حالاتو کښې د کار گرانو د اتحادیي کنترول یې هم په لاس ونیول چې رسماً د کمیونیست د حزب د اداري لاندې ؤ. د مؤسساتو دارنگه انکشافات کېدلی شي چې ډیرې مهمې نتیجې تر شا ولري.

البته دا ټولې خبرې پدې معني نه دي چې د استبداد کمزورې کول او یا ړنگول یو آسانه کار دی او دا هم باید فکر ونشي چې هر اقدام به په بریالیتوب پای ته ورسیږي.. په غټ باور سره، دا مبارزه به بې له سر ښندني نه هم نه وي. هغوی چې د دیکتاتورۍ لپاره خدمت کوي ډیر احتمال لري چې پدې نیت متقابله حمله وکړي چې خلک مجبوره کړي چې بیا د دیکتاتورۍ سره همکاري او ورته اطاعت وکړي.

د قدرت په اړه پورتنۍ نظریه پدې معنی ده، چې د هرې دیکتاتورۍ قصدي تجزیه او ټوټې کیدل ممکن دی. دیکتاتوري په خاصه توگه مشخص خواص لري، چې هغی ډیر زیات د سیاسي سرغړوني د ښه تطبیقولو په مقابل کښې زیان منونکی گرځوي. راځئ، چې دا خاصیتونه په ډیر تفصیل سره مطا لعه کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم فصل

دیکتاتورۍ خپلې نیمګړتیاوې لري

دیکتاتورۍ اکثراً ماتې خوړونکې نه ښکاري. د جاسوسۍ وسایل، پولیس، عسکري قوتونه، بندیخانې، د توقیف ځایونه، او د اعدام دلګیونه، یواځې د یو څو زورورو دیکتاتورانو له خوا اداره کیږي. همداسې د یو هیواد مالي پانګه، طبیعي منابع، او تولیداتو د دیکتاتورانو له خوا لوټ او د هغوی د اهدافو او حمایې په لاره لګول کیږي. له بلې خوا، دیکتاتورانو سره په مقایسې، دیموکراتان اکثراً ډیر زیات کمزوري، بې تاثیره او ضعیف ښکاري. د دیکتاتورانو په هکله د نه ماتېدونکیتوب تصور او د دیموکراتانو کمزورتیا، د یوې اغیز ناکې مخالفې قوې راولاړیدل د ذهن نه لرې کوي. خو خبره دلته پای ته نه رسیږي.

د "اشیل د پوندې" تشخیصول

د لرغونې یونان نه یوه کیسه د هغو کسانو د کمزورتیا ټکې ډیر ښه روښانه کوي ، چې عموماً فکر کیږي چې دوی به په هیڅ اړخ کښې به کمزورتیا ونلري. د آشیل، پهلوان پر ځان هیڅ غشی به نفوذ نه کاوه او نه توره به ئې پوستکې غوڅولی شو. روایت کیږي چې د آشیل مور هغه ئې په ماشوموالي کښې د سټیکس په جادوئي سیند کښې غوټه کړی ؤچې په نتیجه کښې ئې بدن مصئون شوی ؤ. لاکن سره لدې دلته یو مشکل پاتې ؤ. څرنګه چې ماشوم آشیل د غوټه کولو په وخت کښې مور د پوندې نه نیولی ؤ ، نو اوبه ئې د بدن هغې برخې ته نه ؤ رسیدلی چې مصئونیت یې حاصل کړی وای. کله چې آشیل لوی شو نو خلکو به فکر کاوه چې هغه د غلیمانو د وسلو په مقابل کښې پوره مصئونیت لري. په پای کښې د تروا په جګړه کښې، د دښمن یو عسکر چې د یو کس له خوا نه پدې راز خبر شوی ؤ، د آشیل غیر مصئونې پوندې ته نخښه ونیوله چې دی ئې ټپي کړ او غشې وژونکی تمام شو. تر ننه پورې د "آشیل پونده" عبارت، د یو کس، یو پلان او یا مؤسسې هغې کمزورې برخې ته اشاره کوي چې که پر هغې برخې برید وشي نو کوم مصئونیت یا محافظت به ونه لري.

د ظالمو دیکتاتورانو په برخه کښې، همدا اصول په کار آچول کیږي. هغوی ته هم په ډیره چالاکۍاو لږ تاوان ماتې ورکول کیدای شي، خو چې که د دوی کمزورې برخه تشخیص او ګذارونه پرې راټول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دیکتاتوریو کمزورتیا وې:

د استبدادي حکومتونو کمزورتیاوې دادي:

۱. د یو زیات شمیر خلکو، ډلو ، مؤسساتو مرستي او منافع چې د رژیم د عادي جریان لپاره ضروري دي،ښائي چې محدود او یا قطع شوی وي.

۲. د رژیم د تیرو سیاستونو ملزمات او نتیجې، هغه وخت ئې اوسنی قدرت محدودوي چې متضادې پا لیسی، قبول یا پکار واچوي.

۳. کیدای شي چې رژیم خپل عملیات د ورځني عادي جریان په رنګ ګرځولی وي، او لږ وړتیا ولري چې ځان د نوي وضعیت سره عیار کړي.

٤.افراد او منابع چې د اوسني وظایفو لپاره تعین شوي د نوي ضروریاتو لپاره به غوره او وړ نه وي.

٥. مادونان چې د خپلو آمرانو د خپه کولو نه ویریږي، ښائي چې دیکتاتور ته سم او مکمل راپور چې د تصمیم نیولو لپاره ضرور دی ورنکړي.

٦. ایډیالوژي ښایي چې زوړ شوی او د سیستم کیسې ، علامې او شعارونه خپل اعتبار له لاسه ورکړي وي.

۷.که یو قوي ایډیالوژي ارائه شوی وي چې د چا د واقعیت د کتلو قابلیت ئې د خپلې آغیزې لاندې راوستی وي، نو د هغې نه کلکه پیروي به ددې سبب شي چې د ټولنې د واقعي شرایطو او ضرورتونو نه پاملرنه وګرځوي.

۸. د بیروکراسۍ د آغیزمنتوب او وړتیا زوال او خرابیدل ، یا د حد نه زیات کنترول او د اصولنامو جاري کول به د سیستم پالیسي او عملیات بې آغیزې کړي.

۹. داخلي مؤسساتي ټکرونه او شخصي رقابتونه او دښمنۍ ښایي چې د دیکتاتوري عملیاتو ته ضرر ورسوي او یا یې مختل او سره وئې شلوي.

۱۰ . ښایي چې د روشن فکرانو او زده کونکو حوصله د حالاتو، تحدیداتو، نظریاتو د تلقینیدلو اوټکونو نه په سر رسیدلي وې.

۱۱. عمومي خلک ښایي، چې د وقت په تیریدلو سره د رژیم په مقابل کښې بې پروا، شکمن او حتي دښمن وګرځي.

۱۲.سیمئیز، طبقاتي، کلتوري، یا ملي مخالفتونه ښایي چې لوړې درجې ته ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳. د د يکتاتوری د قدرت د مراتبو سلسله تر يوې اندازې پوري تل بې موازنې وي،

او کله دا بې موازنيتوب ډير زيات وي . افراد نه يوازې په خپل ځای په عين رتبې پاتې کيږي. بلکه کېدای شي چې لوړ يا ټيټ لاړ شي او يا کاملاً له مينځه لاړ او نور اشخاص ئې پر ځای وگمارل شي.

۱٤. د پوليسو يا عسکرو ځيني برخې ښايي داسې عمل وکړي چې خپل هدفونو ته ورسيږي، حتې د تاسيس شوي ديکتاتورۍ د غوښتنې پر ضد، آن که د کودتا د لارې نه هم وي.

۱۵. که ديکتاتوري نوی تاسيس شوی وي، او وخت ته ضرورت ولري چې ځان ښه ځای پر ځای کړي.

۱٦. ځرنگه چې په ديکتاتورۍ کښې ډير زيات تصميمونه د ډيرو لږو خلکو له خوا نيول کيږي نو په ديکتاتورۍ کښي د قضاوت، تگ لارې، او عمل اشتباهات ډير احتمال لري.

۱۷. که رژيم وغواړي چې دا خطرونه له مينځه ويسي، او خپل کنترول غير مرکزي کړي، نو کنترول به يي پخپله د قدرت په مرکزي اهرمونو نور هم کمزوری شي.

د ديکتاتورۍ په کمزورو برخو بريد کول

ددې ذاتي کمزوريو په پوهيدلو سره، ددې لپاره چې سيستم ته اساسي تغير ورکړي او يايي تجزيه کړي آزادي غوښتونکي کولی شي چې قصداً دا د " آشيل پوندې" لا پسې کمزورې کړي.

نتيجه ځرگنده ده: سره لدې چې ظاهراً غښتلی ښکاري، ديکتاتورۍ خپلې کمزورتياوې ، لکه داخلي بې کفايتي ، شخصي رقابتونه ، مؤسساتي بې کفايتې، او د تشکيلات او اداراتو تر مينځ اختلافات لري. د وخت په تيريدلو سره دا کمزورتيا وې د رژيم مؤثريت کموي او د تغيراتو او عمدي مقاومتونو په مقابل کښې يې ژوبلېدونکی گرځوي. هر څه چې رژيم غواړي تر سره کړي الزاماً نه تکميليږي ځينې وختونه د مثال په توگه حتې د هيټلر مستقيم امرونه هم هيڅکله پر ځای نه شول، ځکه چې د لاندنيو قدمو اشخاص د مراتبو په سلسله کښې نه غوښتل چې هغه اجرا کړي. ديکتاتوري رژيمونه ، لکه چې مو وليدل شايد پخپله ټوټې ټوټې شي.

دا ددې معنې نلري چې ديکتاتوري به بې له خطرونو او تلفاتو به ويجاړ شي. د آزادۍ لپاره به هر احتمالي طرز د حرکت د خطر او کړاو سره مخامخ شي او د عملي کولو لپاره به وخت او زمان ته ضرورت ولري. او هم يقيناً د عمل هيڅ يوه وسيله نشي کولی چې په ټولو حالاتو کښې چټک برياليتوب تامين کړي. سره لدې هم، د مبارزاتو هغه ډولونه چې د ديکتاتورۍ مشخص کمزورتياوې په نخښه کړي، نظر هغو ته چې د يکتاتورۍ سره په هغه ځای کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جگړه کوي چیرته چې ډیره قوي ده، د بریالیتوب ډیر چا نس لري. اوس نو سوال دادی چې ددې مبارزې لاربښوونه څرنگه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د قدرت استعمال (پکارآچول)

په لومړي فصل کښي مونږ وويل چي دديکتاتورۍ په مقابل کښي د نظامي مقاومت انتخاب د هغه په کمزوري برخه، نه ، بلکه په قوي برخه برید کول دی. د مبارزې لپاره د دیکتاتورۍ عسکري قوا، د مهماتو زيرمې، د وسلو ټکنالوژي او نور ټاکلو باندې د مقاومت نهضت ځان په ښکاره توگه په نا مساعده وضعيت کښي آچوي. دیکتاتوري نژدې هر وخت پدې ساحو کښې د زياتو منابعو د راټولولو امکانات لري. په پردي قواوو باندې د خلاصون لپاره تکيه کول هم مخکښي په لنډ ډول بيان شوی دی. په دويم فصل کښي مو د مذاکراتو د لارې د ديکتاتورۍ د ليرې کولو مشکلات هم وڅيړل.

نو کومې وسيلې پاتې دي چي ديموکراتيک مقاومت ته په ښکاره توگه پر ديکتاتورۍ بر لاسی ورکړي او دهغه کمزوري نقطې په ډاگه، او لاپسې کمزورې کړي؟ کوم تخنيکي حرکت کولی شي چي د سيا سي قدرت په نظريي باندې چي په دريم فصل کښي بيان شو پانگه آچونه وکړي؟ ددې سوال لپاره مناسب ځواب سياسي سرغړونه ده.

د سياسي سر غړونې خاصيتونه:

- سياسي سر غړونه نه قبلوي چي د جگړې نتيجه د مبارزې د هغو وسيلو په واسطه تعين شي چي ديکتاتورۍ ئې تعينوي.

- د رژيم د پاره مبارزه مشکله ده.

- کولی شي چي په بې سارې توگه د ديکتاتورۍ کمزور تياوې لاپسې کمزوری او د قدرت د منابعو نه ئې اړيکې پرې کړي.

- عمليات کولې شي چي په يوې پراخې ساحې کښي خور شي، خو کولی شي چي په يو معين هدف باندې متمرکز شي.

- ديکتاتور د قضاوت او اقدام د اشتباه خواته بيايي.

- سياسي سر غړونه، په اغيزناکه ډول خلک، او د ټولنې ډلې، او مؤسسات په ډله ئيزه توگه په هغې مبارزې کښي پکار آچولی شي چي د ظالم اقليت، حکومت پای ته ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سیاسي سر غړونه په اغیزناکه توګه په ټولنې کښې د قدرت د توزیع سره مرسته کوي، او دمؤسساتو په جوړونه او د دیموکراتیکي ټولنې حمایي او ساتنه نور هم ممکنوي.

د عدم تشدد د مبا رزې د کار ډول:

لکه د نظامي قوې، سیاسي سرغړونه هم د د مختلفو هدفونو لپاره پکار آچول کیږي. دا هدفونه کېدای شي چې مقابل لوری د یو خاص حرکت په کولو باندې مجبور کړي، یا داسې وضعیت پیداکړي چې اختلافات په سوله ئیزه توګه حل کړي، او یا مخالف رژیم پوره له مینځه ویسي.

که څه هم، سیاسي سر غړونه د وسله والې نښتې نه ډیر بل ډول پر مخ ځي،ولې بیا هم د جګړې دواړې لارې غواړي چې په ډیرو مختلفو وسیلو باندې مبارزه وکړي چې متفاوتې نتیجې به مینځ ته راولي.

د وسله والي جګړې لارې او نتیجې خورا څرګند دي، چې د ډارولو، ټپي کولو، وژلو او ورانولولپاره پکښې حقیقي وسلې او تخریبي وسایل پکار آچول کیږي.

عدم تشدد(بې وسلې) جګړې نسبت وسله والې جګړې ته ډیر پېچلی اود مبارزې متفاوت شکل دی ځکه چې د وژونکو وسلو پر ځای پکښې سیکالوژیکي، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي وسلې د خلکو او د جامعې د مؤسساتو له خوا استعمالیږي. دا وسلې(وسیلې) په مختلفو نومونو لکه احتجاج، اعتصاب، عدم همکاري، تحریم، سوړوالی(بې علاقه توب) او د خلکو د زور په نومونوپېژندل شوي. څرنګه چې مخکښې مونږ وویل، ټول حکومتونه یواځې تر هغې پورې اداره کولی شي، چې خپل د ضرورت وړ قوت د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو د همکارۍ ، تسلیم ،او اطاعت نه تر لاسه کړي. بر خلاف د تشدد(وسله والې) مبارزې نه، سیاسي سر غړونه په خاصه او مناسبه توګه د دیکتاتورۍنه د قدرت د پورتنی منابع د جلا کولو لپاره خدمت کولی شي.

د عدم تشدد وسلې او انضباط :

په تیرو سیاسي سر غړونو کښې، عامه غلطي، چې اکثرآ بې له مخکیني پلان جوړولو یې شکل نیوه دا ۀ چې تصور کېده، چې یواځې په دوو میتودونو لکه د اعتصابونو او عمومي مظاهراتو په وسیله کولی شو چې نتیجې ته ورسیږو. په حقیقت کښې، ډېر شمېر میتودونه شته چې د مقاومت ستراتیژیستانو ته اجازه ورکوي چې د مقاومت له ایجابه سره سم په یوې نقطې یې راټول اویا یې په ټولې ساحې کښې خور کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوو سوو په شاوخوا کښې د عدم تشدد د مبارزې میتودونه تر اوسه پورې پېژندل شوي، او په ډاډ ګیرنې سره ډیر نور اصولونه هم موجود دي. دا اصولونه په دوو پراخو ډلو ویشل شوي:

اعتراض او اغوا ، همکاري نه کول او مداخله.

د عدم تشدد د اعتراض او اغوا کولو میتودونه اکثرأ نمایشي مظاهرات دي چې پدې کښې رسم ګذشتونه، لاروهنې، او بیخوبي ایستنې ، (٥٤میتودونه) شامل دي.

همکاري نه کول په دریو ګروپونو بیلیږي: (آ) ټولنیز همکاري نه کول (١٦ میتودونه)

(ب) اقتصادي همکاري نه کول، تحریمونه (٢٦ میتودونه) او اعتصابونه(٢٣ میتودونه)

(ج) سیاسي همکاري نه کول(٣٨ میتودونه). سوله ئیزه مداخله، د روحي، فزیکي، ټولنیز،

اقتصادي، یا سیاسي وسایلو سره، لکه روژه،سوله ئیزه اشغال، یا د موقتي حکومت تاسیس (٤١ متودونه) وروستی ګروپ دی. د سوله ئیزې سر غړونې ١٩٨ میتودونه ددې کتاب په پای کښې د ضمیمې په ډول راټول شوي دي.

ددې میتودونو ډیر شمیر چې په احتیاط سره انتخاب شوي، دوامدار او په غټ مقیاس چې د یوې سمې ستراتیژئ په چوکاټ، او مناسب تکتیکونه د تربیه شوي ملکي کسانو له خوا پکار آچول شوي، ډیر احتمال لري چې هر ناجایزه رژیم د سختو مشکلاتو سره آخته کړي.

پدې کښې ټولې دیکتاتورۍ شامل دي.

بر خلاف د نظامي وسایلو، د عدم تشدد د مبارزې میتودونه کېدلی شي چې په مستقیمه توګه په مطلوبو هدفونو متمرکز شي. د مثال په توګه، ددې دپاره چې دیکتاتوري کاملاً یو سیاسي موضوع ده نو د عدم تشدد د مبارزې د سیاسي شکلونو د استعمال به یو قاطع اثر پرې واچوي.. دا مبارزه دیکتاتور ته د حقانیت د ورکولو انکار او د هغه رژیم سره د همکارۍ نه کول دی. همدارنګه، د مشخصو پالیسیو په مقابل کښې عدم همکاري استعمالیدلی شي. ځنې وختونه، ځنډول او ځان ناګاره آچول کېدای شي چې په چپټیا او پټه عملي شي ، او په نورو وختونو کښې څرګنده نافرماني او سر غړونې عمومي مظاهرې او اعتصابونه کیدای شي چې ټولو ته ښکاره وي.

له بلې خوا ، که دیکتاتوري د اقتصادي فشارونو نه زیان منونکی وي او یا د رژیم په مقابل کښې عمومي شکایتونه د اقتصادي نیمګړتیاو له کبله وي نو بیا تحریمونه او اعتصابونه کیداي شي چې د مقاومت مناسب میتودونه وي. د دیکتاتور هلې ځلې به چې د اقتصادي سیستم نه ګټه واخلي د محدودو عمومي اعتصابونو، د کارونو د پرمختګ ورووالی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لازمو متخصصینو مرسته نه کولو او یا د صحنې نه د هغوی د وتلو سره مخامخ شي. د اعتصابونو انتخاب شوي مختلف ډولونه پر مهمو نقطو باندې لکه تولید، نقلیات، د اومو موادو زیرمې، او د تولیداتو په وېشلو پکار آچول کیدی شي.

د عدم تشدد د مبارزې ځینې میتودونه د خلکو نه غواړي چې داسي کارونه وکړي چې د هغوی د عادي ژوندانه سره رابطه نلري، لکه په خلکو باندې د خپرونو د پاڼو وېشل، د پټو خپرونو دعملیاتو اداره کول، د لوږې اعتصاب،یا په کوڅې کښې کښیناستیدل. د ځینو خلکو دپاره به دا سخته وي چې بې له فوق العاده حالاتو نه دا میتودونه پکار واچوي.

د عدم تشدد د مبارزې نور میتودونه د خلکو نه غواړي چې تقریباً ژوند ته ادامه ورکړي خو په یو څه توپیر سره. د مثال په تو گه، د اعتصاب پر ځای خلک به کار ته ولاړ شي خو قصداً به د معمول نه ډیر ورو او یا بې گټې(بې آغیزې) کار وکړي. په لوی لاس به اکثراً غلطۍ وکړي . کېدایشي چې یو کس ځان مریض واچوي او پلمه وکړي چې په یو معین وخت کښې کار نشي کولی.

بل کس به دیني مراسمو ته ولاړ شي چې هلته نه یواځې مذهبي مقصد بلکه سیاسي هدف هم موجود وي. ددې لپاره چې خپل ماشومان د تبلیغاتي حملو نه وساتي یو څوک کیدلی شي چې خپل ماشومان په کور یا غیر قانوني صنفونو کښې تربیه کړي. بل څوک به نه غواړي چې هغو اجباري ډلو سره یو ځای شي، چې د آزادی په صورت کښې به ونه غواړي چې پکښې گډون وکړي. د دغو ډولو اقداماتو ورته والی د خلکو د عادي فعالیتونو سره او د دوی لږ لږې والی د هغوی د معمولي ژوند نه بنائي د ډیرو خلکو برخه آخستل په ملي آزادي بخښونکي مبارزو کښې آسانه کړي.

څرنگه چې د عدم تشدد مبارزه او د تشدد مبارزه سره ډیر زیات توپیر لري، نو حتي په ډیر لږ مقیاس د سیاسي سر غړونې مبارزې کښې د تشدد استعمال به بې گټې وي،ځکه چې تشدد به مبارزه هغه خوا ته بوځي چې دیکتاتور پکښې فوق العاده بر لاسی لري(وسله وال اخ او ډب) .

د عدم تشدد په مبارزه کښې انضباط د بریالیتوب اساسي کلي ده، او د دیکتاتور او د هغه د استازوله خوا نه، سره د لمسونکي اقداماتو او بیرحمیو باید ټینگ وساتل شي. د تشدد کونکې ډښمن په مقابل کښې، د عدم تشدد د جگړې انضباط ټینگول د عدم تشدد په جگړې کښې د تغیر هغه څلور وسیلې(چې په همدې فصل کښې څیړل شوی) آسانوي. همدارنگه د عدم تشدد د جگړې دسپلین د سیاسي جوجیتسو* په مراحلو کښې ډیر زیات مهم دی.

---

*جوجیتسو: د دیکتاتورځپل او ټکول چې د خلکو له خوا نه په انضباط پیوستون او ټینگار سره مخامخ شي،نور هم به د هغه ناروا او ظلم خلکو ته بربنډ کړي. دا به د عدم تشدد د عاملینو په گټه، به په عقایدو او د قدرت په اړیکو کې تغیر راولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې مراحلو کښې د رژیم ښکاره ظلم د عدم تشدد د مبارزینو په مقابل کښې،سیاستاً د دیکتاتور د موضع پر ضد راڅرخیږي او د دیکتاتورۍ د مراتبو په سلسلې کښې ټکر پیدا کوي، او دمقاومت لپاره د خلکو په مینځ کښې ،د رژیم د عادي پلوي کونکو او دریمې ډلې کښې پلویان ګټي.

.که څه هم په ځینو حالاتو کښې، د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د تشدد د لږې اندازې د استعمال نه به مخنیوی ممکن نه وي. د خلکو نا امیدي او د رژیم نه نفرت ښایي چې د تشدد په انفجار بدل شي، او یا مشخصو ډلو که څه هم د عدم تشدد د مبارزې د اهمیت په دندې پوه شوي خو بیا هم تشدد یي پوره ندی خوشې کړی. پدې حالاتو کښې سیاسي سر غړونه، نه ښایي چې پریښودل شي. په هر حال، ضرور دی چې د تشدد جګړه د عدم تشدد د مبارزې نه په جغرافیاوي، ټولنیزو ګروپونو، او زماني ملحوظاتو سره بېل شي. که نه نو، تشدد به د سیاسي سر غړونې استعمال باندې چې د مبارزې یو پیاوړی او بریالی ممکنه لار ده تباه کونکې اغیزې واچوي.

تاریخي ثبتونې راښیي، که څه هم مرګ ژوبلې باید د سیاسي سر غړونې په مبارزې کښې په نظر کښې ونیول شي، خو دا تلفات به د پوځي جګړې نه ډېر زیات کم وي. برسیره پر دې، د مبارزې دا ډول (عدم تشدد) د وژلو او بې رحمیو د ناپایه سلسلو د دوام سره مرسته نه کوي.

د عدم تشدد مبارزې، د تلفاتو د مینځ ته راوړلو (یا دډېر کنترول) هم ایجاب کوي او هم یې سبب ګرځي. د حکومت د تشدد او ځپلو نه د خلکو په زړونو کښې ډار پیدا کیږي. د خلکو د زړونو نه ددې وېرې ورکول او یا کنترولول په ټولنې باندې د دیکتاتورانو د قدرت د تخریب لپاره یو اساسي عنصر دی.

څرګند تیا، پټول او لوړ معیارونه:

د هغه تحریک لپاره چې عدم تشدد پکار آچوي، پټول، غولول اوخفیه توطئې ډېر سخت مشکلات پیداکوي. اکثراً ممکن نه وي چې خپل مقصدونه او پلانونه، د سیاسي پولیس او استخباراتي استازو نه پټ وساتو. د تحریک له نظره پټول نه یواځې اړیکې له ډاره سره لري بلکه ور سره نوره مرسته هم کوي. دارنګه چې د مقاومت روحیه کمزورې کوي، او د هغو کسانو شمېر لږوي چې په یو ورکړل شوي اقدام کښې برخه آخلي. همدارنګه دا د هغه بدګمانیو او تهمتونو سره مرسته کوي چې اکثراً د تحریک په د ننه کښې په نه توجیه کونکې ډول چې څوک د دښمن نماینده ده او یا ورته خبر ورکوي پیدا کیږي. همدارنګه، پټونه ښائي چې د تحریک قابلیت چې په عدم تشدد ولاړ پاتې شي د اغیزې لاندې راولي.

بر خلاف،د مقصدونو او پلانونو په برخه کښې څرګندتیا نه یواځې تحریک د عدم تشدد مبارزې په لار باندې قایم ساتي بلکه دا مفکوره هم تقویه کوي چې تحریک ډېر زیات پیاوړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. البته مسئله ددې نه چې دلته بیان شوی ډیر پېچلی دی او د مقاومت د فعالیتونو ځینې ملحوظات شته چې د محرمیت ایجاب کوي.د هغو کسانو په واسطه چې د عدم تشدد د مبارزې په زور او قوت او هم د دیکتاتوری د کشف په وسایلو باندې په یو مشخص حالت کښې پوره پو هیږي یوه جامعي څیړنې ته ضرورت لري.

د پټو خپرونو تصحیح،چاپول، او توزیع، او د هیواد د داخل نه د غیر قانوني راډیوي نشریات ،او د دیکتاتوري د عملیاتو په برخه کښې د استخباراتي معلوماتونو راټولول د هغه مخصوصو محدودو ډولونو فعالیتونو څخه دی چې پکښې په لوړه درجه محرمیت ایجاب کوي. د عدم تشدد د مبارزې د تصادم په ټولو مرحلو کښې د لوړې سویې د عمل او رفتار ساتنه ډیر ضرور دی. خصوصیاتو ته لکه زړورتوب، او د عدم تشدد د انضباط ساتنې ته تل ضرورت دی. دا ضرور دی چې باید په یاد وساتل شي چې د خلکو ډیر شمېر به اکثراً ضرورت وي چې یو مشخص تغیر باندې اغیزه واچوي. د دومره لوی شمېر ګډون په هغه صورت ممکن کیدای شي چې په نهضت کښې پورتني لوړ معیار ساتل شوی وي.

د قدرت د اړیکو انتقال

ستراتیژي جوړونکو باید په یاد ولري چې سیاسي سر غړونه د مبارزې یوه دوامداره بدلیدونکي ډول دی چې د حرکت او متقابل حرکت او یا عمل او عکس العمل په بڼه دوام مومي. هیڅ یو شی ساکن ندی. د قدرت اړیکي که مطلق وي یا نسبي د پر له پسې او چټک بدلون تابع وي، چې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکن ګرځوي چې د خپل د عدم تشدد په مبارزې باندې د ظلم په مقابل کښې ولاړ پاتې شي.

د مقابلو خواوو، د مربوطو قواوو رنګارنګ توب پدې ډول جګړئیزه حالت کښې ډیر احتمال لري چې د تشدد ډوله تصادم نه ډیره افراطي وي چې ډیر په چټکۍ سره صورت نیسي. او ډول ډول او په سیاسي لحاظ مهمې نتیجې لري. ددې رنګا رنګ توب په لحاظ د مقاومت کونکو له خوا خاص اقدامات احتمال لري چې دارنګه اغیزه ولري چې تر هغه زمان او مکان نه تجاوز وکړي چې دا اقدامات پکښې واقع کیږي. دا آغیزې د یو یا بلې ډلې په تضعیف او یا تقویي کښې به منعکس شي.

برسیره پر دې، د عدم تشدد د مبارزې ډله بڼایي د خپل عمل سره، د مخالفې ډلې مربوط قوت په زیاتوالی او یا کموالی باندې په زیاته اندازه نظر و نظا مي جنګ ته تاثیر واچوي. د مثال په توګه، د دیکتاتور د ظلمونو په مقابل کښې، دسپلین لرونکې او زړور مقاومت بڼایي چې د دیکتاتور د خپلو عسکرو او خلکو په مینځ کښې، تشویش، نا خوښي، بې اعتمادي، او په فوق العاده حالاتو کښې حتي د بغاوت موجب و ګرځي. (په ۱۹۳۰کال،کې د پیښورد قصه خوانۍ د بازار مثال). دا مقاومت بڼایي چې د دیکتاتورۍ د زیاتې بین ا لمللي محکومیت سبب شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د مترجم یادونه: د دیکتاتور د عسکري او پولیسو بې اطاعتي څرګند مثا ل د.۱۹۳۰کال د اپریل په۲۳مه د پېښور د قصه خوانۍ بازار په قتل عام کې د یادونې وړ دی.کله چې د انګریزانو د شاهي ګاروال رایفلز بلوک د بیګناهو بې دفاعو او بې وسلو ملکي مظاهره کونکو باندې د ډزو د کولو نه سر وغړول.نوموړي افراد بیا د عسکري دیوان حرب له خوا د لسو نه تر څوارلسو کلونو پورې په بند محکوم شول. ویل کیږي چې د قصه خوانۍ پدې قتل عام کښې د ۳۰۰ په شاوخوا خدایي خدمتګاران شهیدان شوي وو. خو ځینې دا تلفات تر ۶۰۰ پورې روایت کړي)

بر سیره پر دې ،په مهارت سره ، دسپلین لرونکی او د سیاسي سر غړونې دوامداره استعمال ښایي په مقاومت کښې د هغو خلکو ګډون چې په عادي توګه دیکتا تور حمایه کوي او یا بې طرفه پاتې کیږي زیات کړي.

د بدلون څلور میکانیزم (لارې چارې):

د عدم تشدد مبارزې، په څلورو طریقو بدلون تولیدوي. اولنۍ میکانیزم ډیر لږ د پیښیدو امکان لري، که څه هم ځینې وختونه واقع شوي دي. کله چې مقابل لورى د مظلومو او زړورو مقاومت کونکو د رنځونو او کړاونو د زغملو نه چې د عدم تشدد د مبارزې پیروي کوي د احساساتو د تاثیر لاندې راشي او یا منطقِاً قناعت حاصل کړي چې د مقاومت کونکو غوښتنه پر حق ده نو کیدای شي چې دوی یې ومني. چې دې مکانیزم ته " د عقیدې بدلون " وایې.

د عقیدې د تغیر پیښې د عدم تشدد د مبارزې په جریان کښې کله کله پیښیږي چې د نادراتو څخه شمېرل کیږي، او په ډیرو منازعاتو کښې ښځي صورت نه نیسي او یا که پیښ هم شي په ډیر لږ مقیاس به وي.

اکثراً د عدم تشدد مبارزې، د جګړې د حالت او ټولنې د بدلولو په اساس عمل کوي او مقابل لورى هر څه چې وغواړي نشي کولی. دغه بدلون دی چې درې نور میکانیزم(لارې چارې) تولیدوي:

روغي جوړې،بې تشدده اجبار اوتجزیه. دا چې کوم یو ددې درې میکانیزم نه پیښیږي د دیموکراسی په ګټه د نسبي او مطلق قدرت د انتقال د درجې پورې تړلی دی.

که موضوعات ډیر بنسټیز نه وي، د مخالفې لورې غوښتنې ډیر تهدیدونکې نه ګڼل کیږي، او د قوتونو رقابت د یوې اندازې پورې د قواوو اړیکې تبدیل کړی وي، او موجوده جنجال ښایي چې دیوې موافقې د لارې نه د اختلافاتو په نیمایي کولو یا د مصالحې د لارې لرې شي. دا میکانیزم ته روغه (سازش) وایې. ډیر اعتصابونه له دې لارې نه حل شوي، چې دواړه خواوې خپل ځینې هدفونو ته رسیږي او یو خوا هم خپل ټول هدفونه، نه تر لاسه کوي. یو حکومت شاید چې درک وکړي چې دارنګه روغه جوړه ځینې مثبتې ګټې لري لکه د تشنج کموالی، خلکو ته ځان د" انصاف خاوند" معرفي کول، یا د رژیم تصور بین المللي ټولنې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښایسته څلول. نو دا ډیر مهم دي چې د هغو موضوعاتو په ټاکنې باندې ډیر غور وشي چې د روغې(سازش) له لارې پرې فیصله د منلو وړ وي.

دا د دیکتاتورۍ د نسکورولو لار نه ده.

د عدم تشدد مبارزه کیدای شي چې د هغې نه ډیر پیاوړی وي چې د عقیدې د تغیر او روغې جوړې د لارو چارو (میکانیزم) سره ښودل شوی. ډله ئیزه همکاري نه کول او سر غړونه

ټولنیز او سیاسي وضعیت داسې بدلولی شي، مخصوصاً د قدرت ارتباط، چې، د دیکتاتور

وړتیا چې اقتصادي، اجتماعي او سیاسي جریان چې حکومت او ټولنه کنټرول کړي ترې آخستل کیږي. د مقابل لورى وسله وال قوتونه نور دا باور دلاسه ورکوي چې مقاومت کونکي به وتګوي.

که څه هم د مقابل لورى مشران په خپلو مقامونو کښې پاتې کیږي،او خپل هدفونه تعقیبوي، خو دهغوی قابلیت چې په اغیزناکه توګه اقدام وکړي د هغوی نه آخستل شوی وي. دې ته د عدم تشدد اجبار وایي. چې ځینې فوق العاده وضعیتونو کښې، د عدم تشدد اجبار کوم حالات پیدا کوي نور هم پر مخ ځي. د مقابل لورى رهبر په حقیقت کښې خپل د عمل ټول قابلیت دلاسه ورکوي او د قدرت ساختمان یې ړنګیږي. د مقاومت کونکو پر ځان باور،همکاري نه کول او سر غړونه دومره پرمختګ وکړي چې دیکتاتوري ډیر لږ کنټرول هم پرې نشي لرلی. د مقابل لورې بیروکراسي د خپلې رهبري د اطاعت نه انکار کوي او دهغه پولیس او عسکر بغاوت ته لاس آچوي. د مقابل لوري عادي ملا تړ یا عوام خپل پخوانی رهبر ردوي او د حکومت کولو حق نه یي کاملاً انکارکوي. پس له دې د دوی پخواني مرسته او اطاعت له مینځه ځي.

د بدلون څلورم مکانیزم (لارې چارې) د مقابل لوري د سیستم ټوټې ټوټې کېدل دارنګه تکمیل شوی وي، چې حتي هغوی اوس کافي قدرت د تسلیمیدلو لپاره هم نلري. رژیم په سادګۍ سره په ټوټوبیلیږي.

د آزادی د ستراتیژي د طرح کولو په وخت کښې ښایي چې دا څلور میکانیزم (لارې چارې)

په فکرکې ونیول شي. کله کله دوی ضرورتاً په تصادفي ډول عمل کوي. سره لدې، په یوې جګړې کښې د بدلون د میکانیزم دپاره د دوی نه د یو یا ډیرو ټاکل دا به ممکنه وګرځوي چې مشخص او دوه اړخیزه تقویه کونکي ستراتیژي تنظیم شي. د مکاییزم یا میکانیزمونو ټاکل په متعددو عواملو پورې اړه لري، په ګډون د دښمنې ډلې مطلق او نسبتي قدرت، او د عدم تشدد د مبارزینو نظریات او هدفونه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیاسي سر غړونې آزادي بخښونکې نتیجې

د تشدد د استعمال د مرکزي کونکې نتیجې په مقایسه، د عدم تشدد د مبارزې د اصول استعمال د سیاسي ټولنې په دیموکراتیکي کولو کښې د څو لارو نه کومک کوي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې یوه برخه منفي ده. لکه د نظامي وسیلو، دا اصول د یوه حکومت کونکې اقلیت د اداری لاندې، د ځېلو یوه وسیله نه پیداکوي چې د خلکو په ضد د دیکتاتورۍ د تاسیس او یا محافظې په مقصد استعمال شي. د سیاسي سرغړونې د نهضت رهبران پر خپلو پیروانو باندې تاثیر او فشار آچولی شي خو کله چې دوی بل رهبر انتخاب کړي هغوی بندي کولی یا اعدامولی نشي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې بله برخه مثبت دی. چې د عدم تشدد د مبارزې خلک د مقاومت د وسیلو سره سمبالوي چې د هغې سره خلک آزادۍ ته ورسیږي، او هم د اوسني او راتلونکې دیکتاتور په مقابل کښې د هغې نه دفاع وکړي.

د دیموکراسۍ کولو څو مثبتې نتیجې په لاندې ډول کېدلی شي:

- د عدم تشدد د مبارزې د پکار آچولو تجربه به خلکو کښې پر ځان باور پیداکړي، چې د رژیم تهدید او د زور په واسطه د ځېلو ظرفیت یې د ګواښ لاندې راولي.

- د عدم تشدد مبارزه، د عدم همکاري او سر غړونې وسایل برابروي چې خلک کولی شي د هغې په واسطه د دیکتاتورې ډلې له خوا د غیر دیموکراتیک کنترول په مقابل کښې مقاومت وکړي.

- د عدم تشدد مبارزه،د دیموکراتیک آزادۍ د عملي کولو نه لکه د بیان آزادي، د مطبوعاتو آزادي، د سیاسي ډلو آزادي، د راټولېدلو آزادي نه د ځېونکې کنترول په مقابل کښې دفاع کوي.

- د عدم تشدد مبارزې په ټولنه کښې د مستقلو ډلو، مؤسساتو چې مخکښې مو یاد ګړل د ژوندي پاتې کیدلو او یا بیا راپیداکولو او تقویه کولو کښې غټه مرسته کوي. مستقلې ډلې او مؤسسې د دیموکراسۍ لپاره ځکه مهمې دي چې دوی دخلکو د قدرت د سمبالولو او د هر راتلونکې دیکتاتورپه آغیزمن قدرت باندې تحدید آچولی شي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه وسایل برابروي چې خلک د ظالم پولیس او عسکري عملیاتو په مقابل کښې قدرت ښه پکار آچوي چې د یو دیکتاتور حکومت لخوا اجراکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د عدم تشدد مبارزې هغه لارې برابروي چې خلک او خپلواکه مؤسسات د هغې په واسطه د ديموکراسۍ په ګټه د حاکم اقليت نه د قدرت منابع محدودوي او يا يې قطع کوي، او دارنګه د هغه د حاکميت ادامه په خطر کښې آچوي.

د عدم تشدد د مبارزې پېچلتيا:

څرنګه چې پدې بحث کښې مو وکتل، د عدم تشدد مبارزه د ټولنيز عمل يو پيچلې لاره ده چې پکښې ډير شمير اصولونه، د بدلون پراخې لارې چارې، او د مشخصو کړو وړو ايجابول شامل دي. خصوصاً ، د سياسي سرغړونې لارې په يو ديکتاتور باندي آغيزمن کېدل په ډير احتياط سره د پلان جوړول او چمتووالی ايجاب کوي. راتلونکي ګډون کونکي ضرورت لري چې بايد پوه شي چې د هغوی نه څه غوښتل کيږي. منابع بايد د استفادې لپاره موجود شي. او طراحانو بايد تحليل وکړي چې د عدم تشدد مبارزه څرنګه په آغيزمنه توګه پکار واچول شي. اوس مونږ خپله پاملرنه وروستنۍ ډير مهم موضوع (ستراتيژيکي پلان جوړولو اړتيا ته) ته آړوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل

ستراتیژیکي پلان جوړولو ته اړتیا

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د سیاسي سر غړونې مبارزه کیدای شي چې په رنگارنگو ډولونو پیل شي. پخوا دا مبارزه تقریباً تل بي له پلانه او اساساً به په تصادفي توگه شروع کیده .هغه مشخص شکایتونه چې د پخوانیو مبارزو د پیلیدلو سبب شوي دي ډیر پراخ توپیرونه ئې سره درلودل، خو ډیر ځلې یې نوي ظلمونه لکه ، د یو ډیر مهم شخصیت بندي کول او یا وژل،یو نوی ظالمانه تگ لاره یا حکم جاري کول، د غذایي موادو کموالی، د دیني عقایدو په وړاندې بې حرمتي، یا د یوې ډیرې مهمې واقعې د نمانځلو نه به پیل شو. کله د دیکتاتورۍ له خوا نه یو مخصوص اقدام دومره خلک په قهر کړي چې بې له دې نه چې وپوهیږي چې د دوی پاځون څرنگه پای ته رسي دوی به اقدام ته لاس پورې کول. بل وخت یو ډیر زړور شخص او یا یو وړوکې ډله یو اقدام باندې لاس پورې کوي چې بیا وروسته د خلکو له خوا نه حمایه کیږي. یو ځانگړی شکایت ښایي چې د نورو له خوا نه لکه د اولنۍ ډلې درک،او دوی هم به په مبارزې کښې گډ شي. ځینې وختونه د مقاومت لپاره یوه مشخصه چیغه د یو ورکوټې ډلې یا شخص له خوا نه کیدای شي چې د انتظار نه ډیر زیات پلویان راټول کړي.

که څه هم خپل سري ځینې مثبت اړخونه لري،خو ډیر ځلي زیانونه هم را اړولي دي. اکثراً، آزادي غوښتونکي د دیکتاتورۍ د شدید عکس العمل په انتظار نه وي او څرنگه چې دوی سخت وځپل شي نو بیا مقاومت له مینځه ځي. ځینې وختونه د دیموکراتیکو ډلو له خوا نه د پلان نه جوړول مهم تصمیمونه تصادف ته پریږدي چې تباه کونکي نتیجې مینځ ته راوړي. حتي وروسته د ظالم رژیم د نسکوریدلو نه د انتقالي دورې لپاره د پلان نشتوالی د یوې نوې دیکتاتورۍ د راپیداکیدلو لپاره مرسته کوي.

پر واقعیت ولاړ پلان جوړونه

په راتلونکي کښې، بې له شکه، د خلکو عمومي اقدام چې سم پلان شوی نه وي د دیکتاتورۍ سره د مقابلې پر ضد به اغیزه وکړي. سره له دې، اوس ممکنه ده چې د ټولونه اغیزمنې لارې د دیکتاتورۍ د نسکورولو لپاره پیدا کړو ،خو که مونږ سیاسي وضعیت او د خلکود فکري حالت چمتووالی تشخیص او د مبارزې د پیل څرنگوا لی سم غوره کړو. د وضعیت د واقعي غور او پاملرنې په اساس په ډیر احتیاط سره فکر کول، او د خلکو قابلیت ته اړتیاده چې آغیزمنې لارې انتخاب شي تر څو چې په دارنگه شرایطو کښې آزادي تر لاسه شي.

که څوک غواړي چې یو کار تر سره کړي، نو دا د عقله سره سم دی چې باید ورته یو پلان جوړ کړي چې څرنگه یې باید ترسره کړي. هر څومره چې هدف مهم وي یا د ناکامی عواقب

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطرناکه وي په همغه اندازه د پلان جوړوني اهميت ډيريږي. ستراتيژيکي پلان جوړونه د ټولو موجودو منابعو سمبالول او په کار آچول په اغيزمنه توګه تامينوي. د پلان جوړولو اهميت د داسي يو ديموکراتيک تحريک لپاره په خاصه توګه مهمه ده چي محدود مادي منابع ولري او وغواړي چي يوه زوروره ديکتاتوري نسکوره کړي او د غټ خطر لاندې وي. برخلاف، ديکتاتوري معمولاً به ډير زيات مادي منابعو ته لاس رسي،تشکيلاتي پياوړتيا به ولري، او د بې رحميو په عملي کولو باندې به پوره واکمن وي.

"د يوې ستراتيژۍ طرح کول" دلته دا معني ورکوي، چې هغسي يو طرز د حرکت وسنجوو چي دا ډير محتمل کړي، چې د اوسني حالت نه هغه مطلوبې راتلونکې ته ورسيږو. يعني چې د يوې ديکتاتورۍ نه يوې راتلونکې ديموکراتيکي سيستم ته. کوم پلان چې هغې هدف ته ورسيږي معمو لاً د څو مرحلئيزو مبارزو د سلسلې او نورو منظمو فعاليتونو نه جوړ شوی وي، چې هدف يې د ځپل شوو خلکو او ټولنې تقويه کول او د ديکتاتورۍ کمزوره کول وي. دلته بايد په ياد ولرو چې هدف دا ندی چې په ساده ډول موجوده ديکتاتوري ويجاړکړو، بلکه ښايي چې د يوې ديموکراسۍ سره يې تعويض کړو. هغه لويه ستراتيژي چې خپل هدف يواځې د موجوده ديکتاتوري د نسکورولو لپاره محدودوي د بلې ديکتاتورۍ د راپيدا کولو غټ خطر رامينځ ته کوي.

د پلان جوړولو په مقابل کښې موانع

د آزادۍ ځينې مدافعين، د نړۍ په ډيرو برخو کښې خپل ټول زور آزادۍ ته د رسيدلو لپاره پکار نه آچوي. دا مدافعين ډير لږ وختونه، په غور سره د ستراتيژيک پلان د جوړولو په پوره اهميت مخکښې لدې نه چې په اقدام لاس پورې کړي پوهيږي. په پای کښې، دا پلان جوړونه هيڅکله نه تر سره کيږي.

ولې هغه خلک چې دارنګه ارمان لري چې خپلو خلکو ته سياسي آزادي وګټي په ډير ندرت سره دا بصارت لري چې يو جامع ستراتيژيکي پلان تيار کړي چې دې هدف ته يې ورسوي؟ له بده مرغه،اکثراً ډير خلک په ديموکراتيکي ډلو کښې د ستراتيژيکي پلان د ضرورت په اهميت باندې نه پوهيږي، يا ورسره آشنا نه وي او يا داسې ندي روزل شوي چې ستراتيژيکي فکر وکړي.

دا يوه سخته دنده ده. پر له پسې، د ديکتاتورۍ له خوا نه آزاريدل، او د نژدې مسئوليتونو سره د ځان په ورکولو ، د مقاومت لاربښونکي ډير ځل لازم وخت او امنيتي ماحول نشي پيدا کولی چې خپل ستراتيژيکي فکر کولو ته انکشاف ورکړي.

په ځای ددې، دا يوه کلي نمونه ګرځي چې د ديکتاتور د ابتکار په مقابل کښې دوی يواځې عکس العمل وښيي. نو مخالفين تل د مدافعې په حال کښې د محدودو آزديو په لټه کښې او يا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو موضع ګانو په ساتلو بخت وي. دوی یواځې د دیکتاتورۍ د کنترول پرمختګ ورو کوي او یا د رژیم د نوو پالیسیو لپاره مشکلات پیدا کوي.

ځینې اشخاص او یا ډلې ښایي چې د آزادۍ د یو نهضت ته د اوږدې مودې لپاره د یو جامع پلان جوړولو ته اړتیا ونه ویني. ددې پر ځای ، په ساده توب سره به دوی فکر وکړي، چې د پلان جوړولو پر ځای که دوی خپل هدف په زوره کلکه او په کافي اندازه دوامداره د تاثیر لاندې ونیسي ،نودوی به دیوې لارې نه بریالیتوب ته ورسي. نور فرض کوي چې که دوی خپلو اصولو او عقیدو سره سم یواځې د مشکلاتو په مقابل کښې ولاړ پاتې شي، هغوی ټول هغه تر سره کړي چې دیموکراسۍ ته د رسیدلو لپاره دوی کولی شوای. د بشري اهدافو حمایت، او عقایدو ته وفاداري د ستاینې وړ دي،خو دا یواځې د دیکتاتورۍ د پای ته رسولو او آزادۍ ته د رسیدلو لپاره کافي نه ده.

د دیکتاتورۍ نور مخالفین ښایي چې په سادګۍ سره فکر وکړي چې که دوی یواځې په کافي اندازه تشدد پکار واچوي آزادي به وګټي.لاکن څرنګه چې مخکښې وویل شو تشدد د بریالیتوب ضامن نه دی. د آزادۍ پر ځای، کیدای شي چې په ماتې، لوی غم، او یا دواړو تمام شي. په اکثرو حالاتو کښې دیکتاتورۍ تشددي مبارزې ته د هر چا نه ډیر تیار وي، او نظامي واقعیت په ندرت سره هم که کله پیښ شي آزادي غوښتونکې پر خوا دریږي.

همدارنګه یو شمېر فعالین شته چې خپل عمل هلته متمرکز کوي چیرته چې دوی یې لازم ګڼي.

دا لارې که څه هم نه یواځې چې په ځان غوښتنې ولاړ دی، بلکه دوی د آزادۍ لپاره د یوې لویې ستراتیژۍ د انکشاف ورکولو لپاره هم کومه لارښودنه نه وړاندې کوي. هغه اقدام چې د یوې"ځلاندې مفکورې" پر اساس یې څوک لري هم محدود دی. د هغه پر ځای " راتلونکې ګامونه" ضرورت دي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې دقیقې محاسبې پر اساس واخیستل شي.

بې له ستراتیژیکي تحلیل نه،د مقاومت رهبران اکثرأ به پوه نشي چې په بل ګام کې به څه عمل تر سره کړي، ځکه چې دوی په احتیاط سره د راتلونکو مشخصو ګامونو په برخه کې چې د بریالیتوب لپاره ضرور دي فکر نه دي کړي. خلاقیت او ځلاندې مفکورې ډیر مهم دي، خو د هغوی نه ښایي چې د آزادي غوښتونکو قوتونو د ستراتیژیکي دریز د لوړولو په مقصد ګټه واخیستل شي.

په زیرکۍ سره د رنګارنګو اقداماتو نه چې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې آخیستل کیږي اطلاع لرل او توان نه لرل چې معلوم کړي چې د کوم ځې نه باید پیل کړي، ځینې خلک مشوره ورکوي چې " هر شی همزمانه وکړه." کیدای شي چې دا ګټور وي، خو البته دا ممکنه نه ده،خصوصأ نسبتأ د یو ضعیف تحریک لپاره. بر سیره پر دې، دا رنګه د حل طرز لار نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښيي چې مقابله د کوم ځي نه باید پیل شي، چیرته باید مساعي متمرکز شي او اکثراً هغه محدود امکانات چې موجود دي څرنګه پکار واچول شي.

نور اشخاص او ډلې، ښایي چې د پلان جوړولو ضرورت احساس کړي، خو یواځې دوی به وتوانیدای شي چې د لنډ مهالې یا د تکتیکي اساس د شرایطو لاندې پرې غور وکړي. ښایي

چې دوی د اوږد مهالې پلان جوړولو په ضرورت او ممکنوالی هیڅ پوه نشي. ځینې وختونه

به دوی ونشي کولی چې په ستراتیژیکي ډول تحلیل او تجزیه وکړي، او اجازه ورکوي چې نسبتاً په وړو خبرو، پر له پسې د اصلي هدف نه منحرف شي. اکثراً ، ددې پر ځای چې د عمل ابتکارد دیموکراتیک مقاومت لپاره په لاس ونیسي، دوی د مقابل لوری حرکتونو ته ځواب ورکوي.

څرنګه چې ډیر زیات انرژي لنډ مهال فعالیتونو ته وقف کوي، دا مشران(لار ښودان) اکثراً پاتې راځي چې د یو شمیر د حرکت احتمالي طرزونو نه ګټه واخلي کوم چې د ټولې مساعی لارښودنه کولی شي او هدف ته پر له پسې پرې حمله کیدای شي.

دا هم فقط ممکن دی چې ځینې آزادي غوښتونکي نهضتونه د یوې پراخې ستراتیژی پلان چې

دیکتاتوري نسکوره کړي، نه جوړوي او پر ځای یې په نژدې او عادي مسایلو باندې خپل کوښښونه راټولوي ځکه دوی په رښتیا سره فکر کوي چې دیکتاتوري ددوی په هلو ځلو

پای ته نه رسیږي. نو د دې غیر ممکن د تر سره کولو لپاره پلان جوړول به د وخت یو خوشې ضایع کول او یابه یو چټي تمرین وي.

خلک چې د یو ظالم ځای پر ځای شوي دیکتاتوری په مقابل کښې د آزادۍ لپاره مبارزه کوي اکثراً دا رنګه یو زیات عسکري او پولیس قوت سره مخامخیږي چې داسي ور څرګند شي چې دیکتاتوري هر څه چې وغواړي کولی شي. د یو حقیقي امید د نشتوالي له کبله دا خلک سره لدې به د دیکتاتوری نه په دلیل د رښتینوالي یا ښایي تاریخي هیڅکله سر غړونه ونکړي. که څه هم دوی به هیڅکله دا ونه مني او هم ښایي په شعوري توګه درک هم ونه کړي. د هغوی اقدامات به ورته نا امیده کونکی ښکاره شي. نو لدې کبله دوی ته اوږد مهالې هر اړخیزه ستراتیژیکي پلان جوړول کومه معني نلري.

د ستراتیژیکي پلان جوړولو نه د مخ اړولو نتیجې اکثراً خورا آغیز ناکه وي: د نهضت قدرت تیتیږي، اقدامات یې بې آغیزې کیږي، قدرت یې په کوچني مسایلو باندې ضایع کیږي، د تفوقونونه ګټه نه آخستل کیږي، او سر ښیندنې بې ارزښه کیږي. که آزادي غوښتونکي په ستراتیژیکي ډول پلان جوړ نکړي نو ډیر احتمال لري چې خپل هدف ته په رسیدلو ناکامه شي. نیمګړی پلان جوړونه او د مختلفو اقداماتو تصادفي ګډونه د مقاومت یو عمومي نهضت

(c) ketabton.com: The Digital Library

به وړاندې وړاندې وېنسي، او ددې پر ځای ډېر احتمال لري چې دیکتاتورۍ ته اجازه ورکړي چې خپل قدرت او کنترول لاپسې زیات کړي.

له بده مرغه، څرنګه چې د آزادۍ لپاره هر اړخیزه ستراتیژیک پلان ډېر لږ که کله هم صورت ونیسي بشپړېږي نو دیکتاتورۍ له هغې نه چې په حقیقت کښې دی ډېر زیات پاتې کیدونکی ښکاري، او په کلونو یا لسیزو د خپل د نسکوریدو له وخت نه ډېر عمر کوي.

په ستراتیژیکي پلان جوړولو کښې څلور مهم اصطلاحات

ددې لپاره چې مونږ سره مرسته وکړي چې په ستراتیژیکي اساس فکر او خپل فعالیتونه تنظیم کړو، نو د څلورو اساسي اصطلاحاتو د معنی توضیحات مهم دي.

- پراخه (لویه) ستراتیژي، د هغه مفهوم څخه عبارت دی چې د یوې ډلې، کوم چې د خپل هدف د لاس ته راوړلو لپاره په یوې جګړې کښې مبارزه کوي ، ټول منا سب موجوده منابع(اقتصادي، بشري، اخلاقي، سیاسي، تشکیلاتي، او نور،) استعمال، هم آهنګ او اداره کړي.

پراخه ستراتیژي، د پاملرنې ډېره برخه د مبارزه کونکي ډلې پر اهداف او منابع متمرکز وي اود عملیاتو ډېر مناسب طرز (لکه د عسکري عادي جګړې یا د عدم تشدد مبارزه) چې په مبارزه کښې ترې کار واخیستل شي تعینوي. د پراخې ستراتیژۍ په پلان جوړولو کښې د مقاومت رهبران باید وڅیري چې پر دښمن باندې کوم رنګ زور او آغیزه واچول شي. برسیره پر دې، په پراخه ستراتیژۍ کښې هغه تصمیمونه هم باید ځای کړي شي چې په مناسبو شرایطو او وختونو د مقاومت ړومبنۍ او راتلونکي مبارزه به پیل شي.

پراخه ستراتیژي، د مبارزې، د پیل کولو لپاره د نورو محدودو ستراتیژیو د ټاکلو لپاره چوکاټ برابروي. همدارنګه عمومي وظایف خاصو ګروپونو ته محول کوي او هم موجوده منابع چې په مبارزې کښې ترې کار آخیستل کیږي پر دوی ویشي.

- ستراتیژي: د هغې مفکورې نه عبارت دی چې په یوې مبارزې کښې تعینوي چې یو خاص هدف ته چې د یوې پراخې ستراتیژۍ په حدودو کښې شامل وي څرنګه په ډېره آسانه لاره رسیدلی‌شو. ستراتیژي تعینوي چې کله، او څرنګه جګړه پر مخ ویوړل شي، او هم د یو معین هدف د لاس ته راوړلو لپاره څرنګه اعظمي ضربه واردولی شو. ستراتیژي دیو هنر مند د مفکورې سره، په داسې حال کښې، چې د ستراتیژي پلان د معمار د نقشې سره مقایسه کېدلی شي.

هغه هلې ځلې هم ښایي چې ستراتیژۍ کښې شامل شي چې دارنګه ستراتیژیکي حالت ته انکشاف ورکړي، چې د آزادي غوښتونکو خورا په ګټه وي او چې مقابل لورۍ ته وښیي چې مخامخ جګړه محققاً به د دوی د ماتې سبب وګرځي او له دې کبله به بې د ښکاره جګړې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تسلیم شي. او که نه نو، ددې هلو ځلو په واسطه د مناسبې ستراتیژیکي حالت راتګ به د آزادي غوښتونکو بریالیتوب محقق وګرځوي. د لاس ته راوړل شوو کامیابیو نه سمه ګټه آخیستل هم د ستراتیژۍ وظیفه ګڼل کیږي

. د مبارزې د جریان مطابق، ستراتیژیکي پلان د یوې جګړې د پر مخ بیولو اساسي مفکوره ده چې څرنګه جګړه پر مخ ولاړ شي او هم څرنګه ئې ځانګړې اجزاوې ښایي چې سره یو ځای کړي، تر څو هدف ته د رسېدلو لپاره په ډیره ګټوره توګه مرسته وکړي. دا د مخصوصو عملیاتو ګروپونه په کوچني عملیاتو کښې په مهارت سره په کار آچوي. د یوې سیمې ستراتیژیکي پلان ښایي چې د بریالیتوب ایجابات په عملیاتو کښې د مبارزې د یو ټاکل شوي اصول په اساس په نظر کښې ونیسي. مختلف اصولونه به مختلف ایجابات ولري. یوائې د " ایجاباتو" تر سره کول البته د بریالیتوب د تحقق لپاره کافي نه ده، او نورو اسبابو ته به هم اړتیا وي.

د ستراتیژۍ د طرح کولو په وخت کښې دیموکراتان ښایي چې خپل هدفونه په روښانتیا سره تعریف،او تعین کړي چې څرنګه د هلو ځلو مؤثریت، دې هدفونو ته د رسیدلو لپاره متوافق کړي.

دا تعریف او تحلیل ستراتیژستانو ته اجازه ورکوي چې دقیق اړتیاوې د هر ټاکل شوي هدف د ترلاسه کولو لپاره تشخیص کړي. روښانتیا او تعریف ته لکه چې په ستراتیژۍ کښې ورته ضرورت دی په تکتیکي پلان جوړولو کښې هم یو رنګ ورته اړتیا ده.

تکتیک او د فعالیت میتودونه د ستراتیژۍ د عملي کولو لپاره په کار آچول کیږي.

په یو محدود وضعیت کښې په ډیر مهارت سره د خپلو قوتونو پکار آچول تکتیک بلل کیږي. تکتیک یو لنډ عملیات دی چې یو محدود هدف ته د رسیدلو لپاره په کار آچول کیږي. د تکتیک وظیفه د هغې مفکورې په اساس اداره کیږي چې څرنګه د جګړې په یوه محدوده مرحله کښې د ستراتیژۍ د تر سره کولو لپاره د جګړې موجوده وسیلې په کار واچوو.

د ډیر زیات آغیزمنتوب لپاره، تکتیک او میتودونه د ستراتیژیکي هدفونو ته د رسیدلو په مقصد باید په دوامداره پاملرنه انتخاب او په کار واچول شي. تکتیکي لاس ته راوړنې چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته نه کوي، په پای کښې به یوه ضایع شوي انرژي ثابت شي.

نو تکتیک د پراخې ستراتیژۍ یوه برخه جوړوي. تکتیک تل دمبارزې سره کار لري په داسې حال کښې چې ستراتیژي د پراخو ملاحظاتو(کتنو) سره اړیکې نیسي. یو خاص تکتیک، د یوې جګړې یا مبارزې د ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه ګڼل کیدای شي. تکتیک نظر و ستراتیژۍ ته د لنډې مودې لپاره یا د کوچني سیمې(جغرافیایي، مؤسسې او نور ...) ، یا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

محدود شمېر خلکو یا ډېر محدودو اهدافو لپاره په کار آچول کیږي. د عدم تشدد په عملیاتو کښې، د یو تکتیکي او ستراتیژیکي هدفونو تر مینځ توپیر به قسماً دارنګه وښودل شي چې یو هدف کوچنی دی او یا که لوی. تعرضي تکتیکي جګړه ځکه انتخابیږي چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته وکړي. تکتیکي محاربې د ستراتیژستانو لپاره داسې وسیلې دي چې د هغوی سره داسې حالات را مینځ ته کوي چې پر دښمن باندې قاطع حمله اجرا کړي. لدې کبله، ډېر مهم دی هغه کسان چې د تکتیکي عملیاتو د پلان جوړولو او اجرا کولو مسؤ لیت لري د وضعیت د محاکمه کولو او ددې لپاره د ټولو نه د مناسب میتود د انتخابولو پوره مهارت و لري. هغه کسان چې په عملیاتو کښې برخه نیسي باید چې د ټاکل شوې تکتیک او مشخص میتود په استعمال کښې تربیه شوي وي.

- میتود، مشخصې وسلې او یا د عملیاتو وسیلو ته اشاره کوي. د عدم تشدد د مبارزې په اصولونو کښې یو ډېر زیات شمیر د عملیاتو شکلونه شامل دي (لکه د اعتصابونو ډېر ډولونه، تحریمونه او سیاسي عدم همکاري او نور...) چې په پنځم فصل کښې بیان شوي دي.(ضمیمه هم وګورئ) . د عدم تشدد د مبارزې لپاره د اعتبار وړ او اغیزناکه ستراتیژیکي پلان ته انکشاف ورکول په احتیاط سره د لویې ستراتیژۍ، ستراتیژي، تکتیک، او میتود په تنظیم او ټاکلو پورې اړه لري.

دا بحث مونږ ته راښیي چې د انسان د فهم یو محاسبه شوي استعمال په کار دی چې ددیکتاتورۍ نه د خلاصولو لپاره په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلانجوړولو کښې ترې نه کار واخیستل شي. په هوښیارۍ سره پلان نه جوړول د تباهۍ د مینځ ته راتللو سره مرسته کوي،په داسې حال کښې چې په اغیزناکه توګه د خپل عقلي ظرفیت په کار آچول یو داسې ستراتیژیکي تګ لاره برابروي چې په منطقي ډول موجوده منابع په کار آچوي چې ټولنه د آزادۍ او دیموکراسۍ د هدف خوا ته ویسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوم فصل

د پلان جوړولو ستراتیژي

د بریالیتوب د احتمال د زیاتولو لپاره، د مقاومت مشران به ضرورت ولري چې د عملیاتو یو داسې هر اړخیزه پلان تنظیم کړي چې د مظلومو او ځپل شوو خلکو موقف پیاوړی، دیکتاتوری کمزورې او په پای کې یې نسکوره کړي. او پر ځای یې یو دوام لرونکې دیموکراسي تاسیس کړي. د داسې مؤثرو عملیاتو د پلان جوړولو لپاره په غور سره د وضعیت محاکمه، او د احتمالي طرز د حرکت, د امکاناتو تدقیق ته ډیره اړتیا ده. دداسې دقیق تحلیل نه هم یوه لویه ستراتیژي، او هم دیوې مشخصې مبارزې ستراتیژي دواړه لاس ته راتلای شي. که څه هم سره نژدې اړه لري ، خو د لو ئي ستراتیژۍ او د مبارزې ستراتیژي تکمیلول دوې جلا مرحلې او جریانونه دي. یواځې وروسته له دې نه چې لویه ستراتیژي تکمیل شي، نو بیا د مبارزې یا جګړې مشخصه ستراتیژي تکمیلېدلای شي. د جګړې ستراتیژي باید داسې طرحه شي چې د لوئې ستراتیژۍ هدفونه لاس ته راولي او هم ئې پیاوړی کړي. د مقاومت د ستراتیژۍ انکشاف ورکول ایجاب کوي چې ډیرو مسایلو او وظیفو ته پاملرنه وشي. دلته باید ځینې مهم عوامل چې ښایي تر کتنې لاندې ونیول شي ، که د لویې ستراتیژۍ په سطح وي یا د مبارزې د ستراتیژۍ په سطح، باید تشخیص او وپېژندل شي. ټول ستراتیژیکي پلان جوړونې ایجاب کوي چې د مقاومت پلان جوړونکي باید د جګړې

دټول وضعیت نه بنستیزه پوهه ولري. چې په دې کښې پاملرنې فیزیکي، تاریخي، حکومتي، نظامي ، کلتوري،اجتماعي، سیاسي، سیکالوژیکي،اقتصادي او بین المللي فکتورنوته شامل دي. ستراتیژۍ یواځې د یوې خاصې مبارزې په چوکات او سوابقو کښې انکشاف موندلی شي. د دیموکراسی د لاربښونکو او د ستراتیژۍ د مبارزې د هدفونو او د مقصد اهمیت، پلان جوړونکو ته د څېړنې لپاره اساسي اهمیت لري. آیا دا هدفونه په یوې عمده مبارزې ارزي ، او ولې؟ دا خورا مهم دی چې د مبارزې حقیقي مقصد تعین کړو.مونږ دلته بحث وکړو چې د اوسني دیکتاتور نسکورول او یا لرې کول کافي نه ده. د دغو مبارزو هدف باید د یوې آزادې ټولنې تاسیس د یو دیموکراتیکي سیستم د حکومت سره وي. ددې موضوع روښانتیا به د لوئې ستراتیژۍ او د نورو مشخصو ستراتیژیو تکمیلولو باندې سمه آغیزه ولري.

خصوصاً د ستراتیژۍ پوهانو باید لاندني اساسي سوالونو ته ځواب ورکړي:

- آزادۍ ته د رسیدلو په لاره کښې کوم اساسي موانع شته دي؟

- کوم عوامل به آزادۍ ته رسیدل آسانه کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د دیکتاتورۍ اصلي زور او قوت د کومو عواملو نه دي؟

- د دیکتاتورۍ مختلفې کمزورتیاوې کوم دي؟

- د قدرت منابع په کومې درجې د دیکتاتورۍ لپاره زیان منونکي دي؟

- د دیموکراتیکي قوتونو او د عمومي خلکو زور او قوت کوم دي؟

- د دیموکراتیکي قوتونو کمزورتیا کوم دي او څرنګه سمیدلی شي؟

- د دریمګړي ډلو وضعیت چې اوس په مبارزې کښې ګډ نه دي، کومه ډله اوس او یا وروسته د دیکتاتورۍ او یا ددیموکراسۍ د نهضت مرسته کړي او یا به وکړي؟

د وسایلو انتخابول

د لویې ستراتیژۍ په سطح پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې اصلي وسایل چې په راتلونکې جګړې کښې په کار لویږي انتخاب کړي. ګټې او نقصانونه باید د څو احتمالي د حرکت طرزونه چې په مبارزې کښې په کار آچول کیږي، لکه معمولي عسکري محاربې، ګوریلائي جګړې، سیاسي سر غړونې او نور وڅیړل شي.

ددې انتخاب لپاره، ستراتیژي جوړونکي باید لاندني سوالونو په پام کښې ونیسي:

- آیا د مبارزې غوره شوي ډول د آزادي غوښتونکو په توان کښې دی؟

- آیا انتخاب شوي لارې چارې (تکنیک) ، هدف د دیکتاتورۍ کمزوري ځایونه دي او یا یې په خورا غښتلي برخې ګوزار کوي.

- آیا وسایل آزادي غوښتونکو سره مرسته کوي چې پر ځان متکي وي او یا دریمې ډلې، یا باندني مرسته کونکي ته اړتیاده؟

- د انتخاب شوو وسایلو د په کار آچولو سوابق(ریکارډ) د دیکتاتورۍ د نسکورولو په برخه کښې.

- آیا دا وسایل، تلفات او تخریبات چې په راتلونکې جګړې کښې راپیښیږي ډیروي ئې او یا ئې لږوي.

- فرض کوو چې مبارزه د دیکتاتورۍ په ویجاړولو کښې بریالۍ شوه، انتخاب شوي وسایل به په طرز د هغه حکومت چې ددې مبارزې د شا نه راولاړیږي څرنګه وي.

هغه اقدام چې بې ګټې وي باید د لویې ستراتیژۍ نه وایستل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پخواني فصل کښې مو وویل چې سیاسي سر غړونه د مبارزې په نورو ډولونو باندې د پاملرنې وړ نسبتي ښیګڼې لري. ستراتیژي جوړونکي باید د خپلې جګړې مخصوص وضعیت وازمايي، او تعین کړي چې سیاسي سر غړونه پورتني سوالونو ته مثبت ځواب برابرولی شي او که نه.

د دیموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول

باید په یاد وساتل شي چې د دیکتاتورۍ پر ضد د لوی ستراتیژۍ هدف یواځې د دیکتاتورانو نسکورول نه ، بلکه د یو دیموکراتیک سیستم ځای پر ځای کول دي چې د بلې دیکتاتورۍ

راپاځیدل غیر ممکن(ناشوني) وګرځوي. ددې اهدافو تر سره کولو لپاره, دمبارزې د وسایلو انتخاب باید په ټولنې کښې د مؤثر قدرت د ویش د تغیر سره کومک وکړي. معمولاً د دیکتاتورۍ لاندې خلک او د ټولنې مؤسسات ډیر کمزوري او حکومت ډیر زورور وي. تر څو چې دا بې انډولي له مینځه لاړ نه شي، د اداره کونکو یوه نوې ډله، که دوی وغواړي کیدلی شي چې کټ مټ لکه د پخوانۍ ډلې دیکتاتور و اوسي. د " شاهي قصر انقلاب" او یا نظامي کودتا په کار نه ده.

څرنګه چې په پنځم فصل کښې وڅیړل شو، سیاسي سر غړونه په برابره توګه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د ټولنې د سمبالولو د لارې، د مؤثر قدرت د ویش سره مرسته کوي. دا مراحل په څو لارو واقع کیږي. د عدم تشدد د مبارزې د ظرفیت انکشاف دا معني لري چې د دیکتاتورۍ د تشدد کونکې مخ نیوی استعداد او ظرفیت نور داسې په آسانۍ سره د خلکو په زړونو کښې ډار اود تسلیمیدلو روحیه تولید نکړي. خلک به په خپل لاس کښې زورور وسایل ولري چې د دیکتاتور د زور آچولو سره مقابله وکړي او ځینې وختونه یې د زور د په کار آچولو مخه ونیسي. بر سیره پر دې، د خلکو د عمومي قدرت سمبالول د سیاسي سر غړونې د لارې نه به د ټولنې آزاد مؤسسات پیاوړې کړي.

دقدرت د مؤثر په کار آچولو تجربه ژر نه هیریږي. هغه پوهه او تجربه چې خلکو د مبارزې نه آخیستې دی، د دوی تابع کول راتلونکي دیکتاتورانو ته لږ محتمل کوي. د قدرت په تناسب کښې دا انتقال به په پای کښې د یوې تلپاتې دیموکراتیکې ټولنې راجوړیدل به ډیر محتمل وګرځوي.

خارجي مرستې

د لویې ستراتیژۍ د یوې برخې د احضارولو په حیث ضرور دی چې د دیکتاتورۍ د ټو ټې ټوټې کولو د پاره د کورنۍ مقاومت او بهرنۍ فشار نسبتي نقش وڅیړل شي. پدې تحلیل کښې مونږ وویل چې د مبارزې اصلي قوتونه د هیواد د داخل نه باید را ولاړ شوی وی. تر دې حده پورې که نړیواله مرسته هم راورسیږي، باید د کورنۍ مبارزې له خوا نه تحریک شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي. د دیکتاتورۍ پر ضد په انساني، معنوي او مذهبي احساسات د نړیوالې عمومي عقیدې د راپارولو لپاره هلې ځلې کیدای شي چې د آزادي غوښتنې د نهضت لړ ملاتړ وکړي.
همدارنګه هلې ځلې کیدای شي چې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې د دیپلوماتیکي، سیاسي ، او اقتصادي بندیزونه د حکومتونو او نړیوالې ټولنې نه لاس ته راوړل شي. دا بندیزونه کېدای شي چې د اقتصادي او نظامي وسلو باندې توقیف، د دیپلوماتیکي پېژندنې د سطحې ټیټول، او یا د دیپلوماتیکي اړیکو پرې کول، د اقتصادي مرستو بندول، په دیکتاتوري هیواد کښې د پانګې آچولو ممنوعیت، او د دیکتاتوري حکومت اخراج د مختلفو نړیوالو مؤسسو او ملګري ملتونو د تشکیل نه، شامل وي.

برسیره پر دې، نړیوالې مرستې لکه د مالي او ارتباطاتو کومکونه کیدلی شي چې نیغ په نېغه آزادي غوښتونکو ته ورکړل شي.

دلویې ستراتیژۍ تنظیمول

وروسته د وضعیت د محاکمې نه ، د وسایلو د انتخاب او بهرني کومکونو د نقش د تعینولو نه د لویې ستراتیژۍ طرح کونکي به ضرورت ولري چې په غټو ټکو طرح وکړي چې جګړه څرنګه باید پر مخ ویوړل شي. دا جامع نقشه به د موجوده وخت نه تر راتلونکي آزادۍ پورې په نظر کښې نیسي. د لویې ستراتیژۍ د تنظیمولو په وخت کښې، پلان جوړونکي باید له ځانه رازراز پوښتنې وکړي. لاندني پوښتنې مطرح کیږي(د پخوا نه په ډېر مشخص ډول) د سیاسي سر غړونې د مبارزې لپاره کله چې لویه ستراتیژي جوړیږي کوم کارونه باید اجرا شي:

څرنګه د اوږدې مودې مبارزه په ډېر ګټور ډول پیل کېدلی شي؟ څرنګه کېدلی شي چې کړېدلي خلک په کافي اندازه پر ځان باور او زور پیداکړي ، چې دیکتاتورۍ ته ګواښ وکړي، که څه هم د لنډې مودې لپاره وي؟ څرنګه کېدلی شي چې د خلکو همکاري نه کولو او سیاسي سر غړونې ظرفیت د وخت په تیریدلو او تجربې سره لوړشي؟ د یوې سلسلې محدودو عملیاتو هدفونه به څه وي چې د دیموکراتیک کنترول او د دیکتاتورۍ د محدودولو لپاره اجراکیږي؟

آیا خپلواکې مؤسسې شته چې د دیکتاتورۍ نه روغ پاتې شوې وي او د آزادۍ د ګټلو لپاره په کار واچول شي؟ د دیکتاتور د کنترول نه د ټولنې کوم مؤسسات بیرته آخستل کېدای شي، او آیاآزادي غوښتونکي نوي مؤسسې په وجود راوړلی شي چې هغو ضرورتونو ته ځواب ورکړي او د دیموکراسۍ ساحه(ماحول) مینځ ته راولي، که څه هم دیکتاتورۍ لاهم خپلې ادارې ته دوام ورکړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه په مقاومتي قوتونو کښي تشکيلاتي قوت زياتولی شو؟ ګډون کونکي څرنګه روزل کېدلی شي؟ کوم منابع(مالي، تجهيزات، او نور) به د مبارزې په جريان کښې ضرورت وي؟ د خلکو د سمبالولو لپاره کومي علامي او ښودني به د ټولو نه مؤثر وي؟

د کوم رنګ اخ او ډب سره ، او په کومي مرحلي کښي د ديکتاتور د قدرت منابع په زياتيدونکي توګه کمزوری او پريکېدلی شي؟ څرنګه مقاومت کونکي خلک په عين وخت کښي خپلي سر غړوني ته دوام ورکولی شي او هم خپل د عدم تشدد انضباط (دسپلين) ساتلی شي؟ څرنګه ټولنه کولی شي چي خپل اساسي ضرورتونه د مبارزې په دوام کښي رفع کړي؟ څرنګه د جګړې په دوام کښي ټولنيز نظم ساتل کېدلی شي؟ کله چي بريالیتوب رانږدې کيږي ،آزادي غوښتونکي څرنګه مقاومت کولی شي چې د ديکتاتورۍ نه وروسته مؤسساتي بنسټ جوړ کړي تر څو انتقالي دوره څومره چې امکان و لري په آرامۍ سره تېره شي؟ بايد په ياد ولرل شي چې هيڅ داسې يواځينی نقشه وجود نلري او جوړېدلی نشي چې د هر آزادي غوښتونکي نهضت لپاره د ديکتاتورۍ په مقابل کښي ستراتيژيکي پلان په توګه کار ورکړي. هره مبارزه چې پکښې ديکتاتوري نسکوره کيږي او پر ځای يې ديموکراسي جوړيږي تر يوې اندازې توپير لري. دوه وضعيتونه هيڅکله کټ مټ يو رنګ نه وي، هره ديکتاتوري به خپل ځانګړي خاصيتونه لري، او هم د آزادي غوښتونکو خلکو زور او ظرفيت هم فرق لري. د سياسي سر غړوني د مبارزې لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به يو اساسي پوهې ته نه يواځې د خپل مشخص جګړئيز حالت ته اړ دي، بلکه خپل د جګړې د انتخاب شوو وسايلو نه هم بايد پوره او اساسي پېژندنه ولري.

کله چې د مبارزې لويه ستراتيژي په احتيا ط سره طرح شوه،د سمو دلايلو په اساس دا بايد په پراخه ډول خلکو ته وښودل شي. هغه لوی شمېر خلک چې بايد په مبارزه کې ګډون وکړي ډير به وغواړي او توان به ولري چي مبارزه وکړي، په هغه صورت کې که په عمومي مفکورې او مشخصو تعليماتو باندې پوه شي. معلومات به احتمالاً د هغوی په مورال،دګډون کولو غوښتنه، او مناسب عمل کولو باندې به يو مثبت آغيزه ولري. د يوې ستراتيژۍ غټې ټکي به ديکتاتور ته هم په هر حا لت معلوم شي او د هغه د کيفيت نه پوهيدل به احتمالاً د دوی دځپلو شدت کم کړي،ځکه چې دوی به پوه شي چې په سياسي توګه دا به د دوی پر ضد را ګرځيدلی شي.

د لويې ستراتيژۍ په مخصوصو خاصيتونو پوهيدل د ديکتاتور د پلويانو تر مينځ به د ناراضيتوب او تېښتي سره مرسته وکړي.

کله چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو او د يو ديموکراتيک سيستم د تاسيسولو لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان قبول شو،نو د ديموکراسۍ د پلويانو لپاره خورا مهمه ده چې يې په کار آچولو باندې ټينګار وکړي. يواځې په ډيرو نادرو حالاتو کښي مبارزه کيدای شي چې د لويې ستراتيژۍ نه منحرف شي. يو دا چې ډير شواهد موجود وي چې ټاکل شوې لويه ستراتيژي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

غلطو مفکورو په اساس احضار شوی وي، او یا د مبارزې څرنګوالی په اساسي توګه بدل شوی وي. نو پلان جوړونکي کولی شي چې لویې ستراتیژۍ ته تغیر ورکړي. حتي په دې حالت کښې هم ، دا تغیر یواځې وروسته د یو اساسي بیا څېړنې او د یوې مناسب نوي لویې ستراتیژیکي پلان د پراختیا ورکولو او تعدیلولو نه صورت نیسي.

د مبارزو د ستراتیژیو طرح کول

د دیکتاتورۍ د خاتمه ورکولو او د دیموکراسۍ د ځای پر ځای کولو لپاره که لویه ستراتیژي هر څومره معقوله او امید بخښونکی هم وي بیا هم پخپله ځان نشي عملي کولی. په خاصه توګه، ستراتیژي باید داسې پراختیا ورکړل شي چې د هغه عمده جګړو لار ښوونې وکړي چې د دیکتاتور د قدرت د راپرزولو ته متوجه شوی وي.

دا ستراتیژي پخپل وار سره یو ځای او یو سلسله تکتیکي جګړې به هدایت کړي چې دیکتاتوري رژیم ته متوجه او ورته قاطعه ګذار ورکړي. تکتیکونه او د عملیاتو مشخص میتودونه باید په احتیاط سره انتخاب شي، دارنګه چې د هرې مخصوصې ستراتیژۍ هدف ته د رسیدلو لپاره باید مرسته وکړي. دلته بحث منحصراً په سمه توګه د ستراتیژۍ په سطح متمر کز کیږي.

ستراتیژي چلونکي چې عمده جګړې طرح کوي، لکه د لوئې ستراتیژۍ پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې د ټاکل شوي اصول په څرنګوالې او طریقه د عملیاتو په دقت سره پوه شي.

عیناً چې یو نظامي افسر باید دخپل د قوتونو تشکیلات، تکتیک، لوژستیک، جبه خانه ، د اراضي تاثیر او نور عواملو باندې د نظامي ستراتیژۍ د طرح کولو لپاره پوه شي، همدارنګه د سیاسي سر غړونې پلان جوړونکي هم باید د عدم تشدد د مبارزې په ستراتیژیکي اصولونو او څرنګوالي باندې پوره معلومات ولري. سره لدې، چې حتي د عدم تشدد په برخه کې پوهه یواځې ددې کتاب نظریاتو ته په پاملرنې سره او د هغو سوالونو د ځواب ورکولو سره چې دلته طرح شوي ستراتیژي مینځ ته نشي راتلای. د مبارزې لپاره د ستراتیژۍ تنظیمول لاهم یو بصیرت لرونکې خلاقیت ته ضرورت لري.

د یو مشخص ټاکل شوي مقاومت د مبارزې ستراتیژي لپاره پلان جوړول او د اوږد مهالې آزادي غوښتونکي جګړې لپاره ئې ورته پراختیا ورکول د سیاسي سر غړونې ستراتیژي جوړونکو به ضرورت ولري چې مختلف موضوعات او مسایل وڅیړي،چې په لاندني ډول دي:

- د مبارزې لپاره مشخص هدفونه او د لویې ستراتیژۍ په تطبیق کولو کښې د هغوی مرسته کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-هغو مشخصو میتودونو او یا سیاسي وسلو ته پاملرنې کول، کوم چې د ټاکل شوي ستراتیژۍ د تطبیق لپاره په ډیره ګټوره توګه په کاریدلی شي. د هرې ستراتیژیکي مبارزې په عمومي پلان کښې دا به ضرور وي چې معلوم کړو کوم ورکوټي تکتیکي پلان او د عملیاتو میتود باید استعمال شي چې د دیکتاتور د قدرت منبع محدود او تر فشار لاندې ئې ونیسي. باید په یاد ولرو چې عمده هدفونو ته رسیدل د مشخصو کوچنیو ګامونو په احتیاط سره د آخیستلو د نتیجې نه لاس ته راځي.

- باید معلوم کړو چې آیا اقتصادي مسایل ښایي چې د اصلي سیاسي مبارزې سره ارتباط ورکړل شي. که چیرې اقتصادي مسایل په مبارزې کښې مهم وي، نو توجه لازم دی چې اقتصادي شکایتونه به وروسته د دیکتاتورۍ نه پای ته ورسیږي. که دیموکراتیکي ټولنې ته د انتقالي دورې په وخت کښې اقتصادي ستونزو ته کوم چټک حل پیدا نه شي نو په خلکو کښې ناراضي توب او زړه سوړوا لی به له سره پیل شي. دارنګه ناراضیتوب کېدای شي چې د دیکتاتورۍ د بیا راتللو لپاره چې د اقتصادي ستونزو د لیرې کولو وعده ورکوي سبب وګرځي.

- له مخکښې نه تعینول چې د مشرتوب کوم ډول ښه او د ارتباط سیستم د مقاومت د مبارزې د پیل کولو لپاره ډیر ښه کار ورکوي. د تصمیم نیولو او ارتباط کومې وسیلې به ممکن وي چې د مبارزې په جریان کښې مقاومت کونکو او عمومي خلکو ته دوامداره لار ښودنه تامین کړي.

- د مقاومت کونکو د خبرونو د رسولو طریقه عمومي خلکو ، د دیکتاتور قوتونه، او نړیوالې مطبوعاتو ته. ادعاګانې او راپورونه باید تل په کلکه رښتیا وي، ځکه چې مبالغې او بې اساسه

ادعاګانې به د مقاومت اعتبار ته ضرر ورسوي.

- پر ځان باندې متکي او جوړونکې ټولنیز، ښونې او روزنې، اقتصادي او سیاسي فعلیتونو لپاره پلانونه جوړول چې خپل خلک پر ځان ډاډه او د راتلونکې مبارزې لپاره د هغوی اړتیاوې لرې کړي. دارنګه پروژې د هغو خلکو له خوا نه اداره کېدلی شي چې مستقیماً د مقاومت په فعالیتونو کښې لاس ونه لري.

- باید تعین شي چې کوم ډول بهرنی مرستې د مشخصو جګړو او یا د آزادۍ د عمومي مبارزې د حمایې لپاره پکار دی. باندنې مرستې څرنګه په ډیره ښه بڼه د استفادې لپاره تیاریدلی شي بې له دې نه چې کورنۍ مبارزه د باندنی مبهمو عواملو سره وتړو؟ پاملرنه باید وشي چې کوم خارجي ډله ډیر احتمال لري او ډیر مناسب دی چې مرسته وکړي، لکه غیر حکومتي تشکیلات (ټولنیز نهضتونه، مذهبي یا سیاسي ډلې، کارګري اتحادیې او نور) حکومتونه یا ملګري ملتونه او د هغې مختلفې څانګې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

برسیره پر دي ، د مقاومت پلان جوړونکي باید تدابیر ونیسي چې نظم خوندي وساتي، او د خپلو قوتونو سره ټولنیز اړتیاوې د دیکتاتورۍ د کنترول په مقابل کښې د کتلوي مقاومت په وخت کښې لرې کړي. دا اقدام نه یواځې بل مستقل دیموکراتیک ساختمان جوړوي او اساسي ضروریات لرې کوي بلکه همدارنګه د هغې ادعاګاني اعتبار او ارزښت به لږ کړي چې وایي بې رحمه ځپلو ته ضرورت دی چې ګډ وډې او بې قانوني ودروي.

د همکاري نه کولو عقیدې خپرول

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې بریالی سیاسي سر غړونه، ضرورت لري چې خلک د همکاري نه کولو پر عقیدې باید پوه شي. څرنګه چې د "بیزوګانو د خاوند" په کیسې کښې (دریم فصل)

وښودل شو اساسي مفکوره ساده ده: که د مادونانو کافي شمېر د کافي مودې لپاره د ځپل کېدلو د پاسه هم د ظالم رژیم د همکارۍ نه مخ واړوي، نو نا روا سیستم به کمزورى او په پای کښې به دړې وړې شي.

هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي، ښایي همدا اوس به د مختلفو منابعو نه دې مفکورې سره آشنا وي. تر دې ځایه پورې چې دیموکراتیکي قوتونه باید قصداً په (لوی لاس) د همکارۍ نه کولو عقیده خپره او د خلکو په مینځ کې رواج کړي. د "بیزوګانو د خاوند کیسه" او یا بله مشابه کیسه کیدای شي چې په ټولنه کې خپره شي. دا رنګه کیسه ډیر په آسانۍ سره پوهول کیدای شي. یو ځل چې د همکارۍ نه کولو عمومي مفکوره درک شوه خلک به وکولی شي چې په راتلونکي کې د همکاري نه کولو د غوښتنې په اړوند چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې تر سره کړي پوه شي. همدارنګه دوی به وکولی شي چې پخپله د همکاري نه کولو مشخص شکلونه د نوې وضعیتونو لپاره په ډیر شمیر سره ډېر ژر جوړ کړي.

سره له دې، چې د دیکتاتورۍ لاندې دارنګه هڅې، چې عقاید ، اخبار، او د مقاومت تعلیمات مراجعو ته لیږل سخت او خطرناکه ده، خو دیموکراتانو ډیر ځل په اثبات رسولي چې دا کار ممکن دی. حتي د نازي جرمني او کمونیستي ادارې لاندې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکنه وه چې نه یواځې د نورو اشخاصو سره، بلکه د یو لوی عوامو اوریدونکو او لیدونکو سره د غیر قانوني اخبارخپروني، کتابونه او په وروستیو کلونو کې د غږ او تصویر د کسیتونو په واسطه اړیکي ټینګي کړي.

د مخکښې ستراتیژیکي پلان په مرستې، عمومي لار ښودنې د مقاومت لپاره تیاریدلی او توزیع کیدلی شي. دا لار ښودنې به خلکو ته مسئلې او حالتونه وښیې چې دوی کله پروټیسټ او یا خپله همکاري د دیکتاتورۍ سره بند کړي او څرنګه یې اجرا کړي. وروسته، حتي که د دیموکرات مشرۍ نه ارتباط پرې هم شي او ځینې تعلیمات صادر نه شول او یا ونه رسېدل نو بیا هم خلک به وپوهیږي چې د معینو مهمو مسایلو په برخه کښې څرنګه ګام واخلي. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاربښودني، په عين حال کښې مقاومت کونکو ته معلومات هم ورکوي چې هغه جعلي او غلط " د مقاومت کونکو تعليمات" تشخيص کړي چې د سياسي پوليسو له خوا نه صادريږي او د دوی لپاره طرح شوی وي چې د بدنامه کونکو اعمالو تر سره کول تحريک کړي.

ځپل او مقابل اقدام

ستراتيژيکي پلان جوړونکي بايد چې د ديکتاتورۍ احتمالي ځواب او ځپل وڅيړي،مخصوصاً د ديکتاتور د تشدد سويه د ديموکراتيک مقاومت د عملياتو په مقابل کې. ډير ضرور دی چې تعين شي چې څرنګه د ځپلو په مقابل کې مقاومت او عکس العمل وښودل شي او يا بې له تسليميدلو ور نه مخ نيوی وشي. اصولاً ، په مخصوصو حالاتو کې، د ديکتاتور د احتمالي ځپلو په برخه کې د خلکو او مقاومت کونکو لپاره د لازمو اخطارونو صادرول ضرور وي، تر څو دوی د ګډون کولو په خطر له مخکې نه پوه وي. کيداي شي چې ځپل ډير سخت وي نو د ژوبل شوي مقاومت کونکو لپاره د طبي مرستو تياري هم ضرور دی.

د ځپلو پيش بيني (مخکې ليد) ، به ستراتيژي جوړونکي په ښه ډول وړ وګرځوي چې له مخکې نه د هغو تکتيکونو او ميتودونو استعمال د نظر لاندې ونيسي چې د جګړې کوم ځانګړې هدف يا د آزادۍ د لاس ته راوستلو سره مرسته کوي، ولې د بې رحميو او ځپلو احتمال کموي او يا يې امکان لږ.وي. د مثال په توګه،د سرکونو مظاهرې او رسم ګذشتونه د سختې ديکتاتورۍ په وړاندې کيدای شي چې د زرهاؤ مړه مظاهره کونکو سبب وګرځي. د مظاهره کونکو لوړ تاوان(ضايعات) ښائي چې په واقعيت کې ديکتاتور باندې دومره زور ور نه وړي لکه چې که هر څوک د اعتصاب په ډول او يا د ملکي کار کونکو له خوا نه د ډله ئيزو همکاري نه کولو په شکل په خپلو کورونو کې پاتې شي.

که چيرې وړانديز شوی وي چې د يو ستراتيژيکي هدف لپاره تحريک کونکي مقاومتي عمليات د ډيرو تلفاتو سره مخامخ کيږي، نو بايد چې په دې حالت کې تلفات او احتمالي لاس ته راړنه په احتياط سره وڅيړل شي. آيا خلک او مقاومت کونکي به د عملياتو په دوران کې دسپلين او عدم تشدد احتمالاً مراعات کړي؟ آيا دوی به تشدد ته د تحريکيدلو په مقابل کې مقاومت وکولی شي؟

پلان جوړونکي ښائي په نظر کې ونيسي چې کوم تدبيرونه بايد ونيول شي چې هم د عدم تشدد انضباط او هم مقاومت، د بې رحمو ځپلو سره سره وساتي. آيا دارنګه تدبيرونه لکه وعدې، د کړنلارې بيان،د انضباط د تطبيقولو ورقې،د مظاهراتو د کنترول آمر، او د تشدد د پلوي اشخاصواو ګروپونو تحريم به ممکن او مؤثر وي؟ مشران بايد تل ويښ وي چې د مبارزينو په مينځ کښې دديکتاتورۍ لمسونکي استازي چې د هغوی وظيفه په مظاهراتو کښې د تشدد تحريکول وي وپيژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ستراتیژیکي پلان عملي کول

کله چې یو سم ستراتیژیکي پلان تکمیل شو، نو دیموکراتیک قوتونه باید د دیکتاتور د کوچنیو حرکاتو نه چې ښائي دوی ته شک واچوي، چې د لوئې ستراتیژۍ او یا دیوې جګړې د مخصوصې ستراتیژۍ نه لرې شي او د دوی توجه د مهمو عملیاتو نه غیر مهمو مسیلو ته واړوي منحرف نه شي. او هم د وخت حساسیت لکه د دیکتاتور نوي بې رحمۍ، باید آزادي غوښتونکي مقاومت د خپل لوئې ستراتیژۍ او یا د مبارزې د ستراتیژۍ نه بلې خوا ته ونه ګرځوي. دا بې رحمي ښائي چې په ځیرتوب(دقت) سره په بد نیت ترتیب شوی وي چې دیموکراتیک قوتونه تحریک کړي چې خپل ښه مرتب پلان خوشې کړي او حتي تشدد ته لاس پورې کړي، ددې لپاره چې بیا دیکتاتور وکولی شي چې ډیر په آسانۍ سره دوی مات کړي.

کله چې اساسي تحلیل ومنل شو، د دیموکراسي غوښتونکو قوتونو وظیفه باید پړاو په پړاو مخ په وړاندې ویوړل شي. البته، په تکتیک او منځنی هدفونو کښې تغیرات پیښ شي، او یو ښه لار ښود به تل چمتو وي چې د فرصتونو نه ګټه واخلي. دا تنظیمونې باید د لویې ستراتیژۍ او یا د مشخصې مبارزې د هدف سره اشتباه نه شي. په احتیاط سره د ټاکل شوي لوئې ستراتیژۍ او ستراتیژۍ تطبیقول د یو ځانګړي مبارزې لپاره به ډیر زیات بریالیتوب سره مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل

د سیاسي سر غړونې پکار آچول

په هغو حالاتو کښې چې خلک ځانونه بې وسې فکرکوي او ډاريږي، دا مهمه ده چې د دوی لپاره ړومبنی وظیفه، لږ خطره او پخپل ځان د باور د پیداکولو لپاره وي. دا رنګه عملیات، لکه په غیر معمولي توګه د جامو آغوستل، په ډاګه د یوې ناموافقې عقیدې لیکل،او د خلکو لپاره دارنګه فرصت برابرول چې په ډیر شمیر ناموافقې عملیاتو کښې ګډون وکړي. په نورو حالاتو کښې نسبتأ یو کوچنۍ(په ظاهر صورت) یو غیر سیاسي موضوع(لکه د اوبود تدارکاتود امنیت تأمینول) کیدلی شي چې د ډله ئیز عمل لپاره د پاملرنې مرکز وګرځول شي. ستراتیژستانو ښائي چې داسې موضوع وټاکي چې په عمومي توګه تائید شي او ردول يې ګران وي. په داسې محدودو مبارزو کښې بریالیتوب، نه یواځې مشخص شکایتونه لرې کیږي بلکه خلکو ته قناعت ورکول کیږي چې دوی د قدرت خاوندان دي.

دمبارزې اکثرې ستراتیژۍ په اوږد مهالې جګړې کښې باید د دیکتاتورۍ فوري مکمل نسکوریدل خپل هدف ونه ګرځوي بلکه د محدودوهدفونو تر لاسه کولو ته ئې متوجه کړي. او هم هره مبارزه د ټولنې د ټولو برخو ګډون ته اړتیا نلري.

د یو سلسله مشخصو مبارزو په هکله چې په کښې یوه لویه ستراتیژي تطبیق کیږي،د سر غړونې ستراتیژي جوړونکي باید وپوهیږي چې څرنګه د مبارزې مختلف پړاوونه په شروع، مینځ او پای ته نژدې یو له بله توپیر ولري.

ټاکل شوي مقاومت

د مبارزې په اولنۍ مرحلې کښې، منفردې جګړې د مختلفو مشخصو هدفونو سره کیدای شي چې ډیر ګټور وي. دارنګه انتخاب شوي مبارزې ښایې چې یو د بل پسې اجرا شي . کله کله کیدای شي چې دوه یا درې د دوی په یو وخت کښې مخې ته راشي.

کله چې د "انتخاب شوي مقاومت" لپاره ستراتیژي جوړیږي ضرور دی چې ځانګړي محدود مسایل او یا عمومي شکایتونه چې د دیکتاتورۍ ظلم په ډاګه کوي تشخیص کړو.

دا رنګه مسایل کیدلی شي چې د مبارزې د اداره کولو لپاره چې وسطي ستراتیژيکي هدفونه،د عمومي لویې ستراتیژۍ په چوکاټ کښې تر لاسه کړي ډیر مناسب هدف وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسطي ستراتيژيکي هدفونه بايد د آزادي غوښتونکو په موجود قوت يا طرح شوي ظرفيت

باندې لاس ته راوړل شي. دا ديو سلسله بریالیتوبونو په یقیني کولو کښې مرسته کوي کوم چې د موړال د پاره ګټور او هم د اوږد مهالې مبارزې لپاره په ګټوره توګه د قواوو د مناسبت سره کومک کوي.

د مقاومت انتخاب شوې ستراتيژي بايد لومړئ په مشخصو ټولنيز، اقتصادي او سياسي مسايلو متمرکز شي. ښائي چې دا ددې لپاره انتخاب شوی وي، چې د ټولنيز او سياسي سيستم

ځيني برخې د ديکتاتور د کنترول نه د باندې وساتل شي، ځيني برخې چې اوس د د ديکتاتور د اداري لاندې دي د هغې کنترول بيا لاسته راوستل شي، يا ديکتاتور د يو خاص هدف نه محروم وګرځول شي. که ممکن وي، د ټاکل شوي مقاومت مبارزه بايد پر يوې ضعيفې نقطې، يا د ديکتاتورئ په ډيرو نقطو ځرنګه چې بحث وشو ضربه وارد کړي. په دې وسيلې، آزادي غوښتونکي کولی شي چې د خپل د قوت په موجوده ظرفيت په ممکنه مقياس پر دښمن ډير زيات ضربه وارد کړي.

ستراتيژي جوړونکي بايد ډير د وخته، لږ تر لږه د اولني جګړې پلان جوړ کړي.

چې ددې پوښتنو ځواب ورکړي: ددې مبارزې محدود هدفونه به کوم وي؟ ځرنګه به دا د لوئې ستراتيژئ په تر سره کولو کښې مرسته وکړي؟ که ممکن وي دا ډير معقول کار دی چې لږ تر لږه د دوهمې او که ممکن وي د دريمې جګړې لپاره د ستراتيژيو عمده مطلبونه تنظيم شي. ټول دا ستراتيژئ بايد انتخاب شوي لويه ستراتيژي انجام ته ورسوي او د هغه د عمومي لارښودنې په چوکاټ کښې فعاليت وکړي.

علامتي(سمبوليک) زور آچونه

د ديکتاتورئ د ورانولو د وسايلو د برابرولو د نوي

مبارزې په پيل کښې،اولني سياسي ښکاره عمليات کيدلی شي چې په خپلو حدودو کښې محدود وي. دا عمليات بايد داسې طرح شوی وي چې قسمأ د خلکو وضعيت و ازمايي او د تاثير لاندې راولي، او دوی د دوام لرونکې مبارزې لپاره د همکاري نه کولو او سياسي سر غړونې د لارې نه چمتو کړي.

اولنی اقدام، احتمال لري چې د علامتي احتجاج او يا کيدای شي چې د علامتي محدود اقدام او يا مؤقتي همکاري نه کولو په بڼه وي. که د هغو خلکو شمير چې غواړي عمل وکړي لږ وي ، نو مقدماتي اقدام، د مثال په توګه به د ګلانو ايښودل په داسې ځای کښې وي چې علامتي(سمبوليک) اهميت لري. د بلې خوا نه، که د خلکو شمېر چې وغواړي په عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېښي ګډون وکړي ډېر زيات وي،نو په ټولو فعاليتونو باندې د پنځو دقيقود پاره توقف او يا څو دقيقې چپوالی ښايي چې عملي شي.

په نورو حالاتو کښې ،يو څو کسان ښايي چې د لوږې پر اعتصاب لاس پورې کړي يا په يو ځاې کښې چې علامتي اهميت ولري ويښ چپ کښېني، يا د زده کونکو له خوا صنفونو ته د تللو لنډ تحريم، او يا په يو مهم دفتر کښې موقتي کښيناستل وي. ديوې ديکتاتورۍ لاندې دارنګه زړورتوب ښايي چې د ډېر سخت ځپلو سره مخامخ شي. ځينې علامتي اقدامونه، لکه د ديکتاتور د هستوګنې د ځای او يا د سياسي پوليسو د قرارګاه مخه اشغالول ښايي چې ډېر خطر ولري او لدې کبله دا د يوې مبارزې د شروع کولو لپاره د توصيې وړ اقدام نه دی.

مقدماتي علامتي اعتصابي عمليات ځينې وختونه ډېر مهم ملي او بين المللي پاملرنه پاروي لکه د کوڅې ډله ئيزه مظاهرات په کال ۱۹۸۸ په برما کښې،يا د زده کونکو اشغالول او د لوږې اعتصاب په ۱۹۸۹ کال د تيانمن په ميدان بې جين کښې. په دې دواړو حالاتو کښې د تلفاتو ډيروالی ښئي چې ستراتيژي جوړونکي بايد د جګړو د پلان جوړولو په وخت کښې د ډېر احتياط نه کار واخلي. که څه هم دارنګه عمليات ډېر زيات معنوي او سايکالوژيکي تاثير آچوي، خو دارنګه اقدامونه پخپله ډېر لږ احتمال لري چې ديکتاتورۍ ړنګ کړي، ځکه چې تر ډېر ځايه يواځې علامتي وي او د ديکتاتور د قدرت موضع نه تغيروي. معمولاً ممکنه ده چې د مبارزې په پيل کښې د ديکتاتور د قدرت منبع په بشپړه توګه او چټک تړې نه پرې کړو. حقيقتاً دا ايجاب کوي چې ټول خلک او نژدې د ټولنې ټول مؤسسات چې پخوا رژيم ته تابع ووا وس په مطلق ډول ئې ترديد او ناخاپه ورنه د ډله ئيزې همکارۍ نه کولو په واسطه سر غړونه وکړي. او دا تر اوسه پورې نه دی واقع شوی او ورته رسيدل به هم ډېر ګران وي. نو په ډېرو حالاتو کښې د پوره همکارۍ نه کولو او سر غړونې چټکه مبارزه د نهضت په پيل کښې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې به سم نه وي.

د مسؤليت ويشل

د يو انتخاب شوي مقاومتي جګړې په وخت کښې د مبارزې فشار تر يو وخته پورې د يوې برخې او يا د خلکو د ډېرو برخو پر شا وړل کيږي. په بلې مبارزې کښې د يو بل هدف لپاره د مبارزې بار دخلکو ديوې بلې ډلې وړ.و ته ور نقل شي. د مثال په توګه، زده کونکي به اعتصاب د يوې تعليمي موضوع لپاره کوي، ديني مشران او معتقدين به ئې د مذهبي آزاديو د موضوع لپاره کوي، د اور ګاډي کارکونکي به امنيتي تدابير دومره دقيق پر ځای کوي چې د اور ګادي د ترانسپورت سيستم به ډېر ورو کوي، ژورنالستان به سانسور نه د سر غړونې لپاره اخبارونو د تشو ځايونو سره چيرته چې ممنوعه مضامين به نشر شوی وای نشر کړي، يا پوليس به مکرراً ناکامه پاتې شي چې آزادي غوښتونکي مخالفين پيدا او بندي کړي. د مقاومت مبارزه د موضوعاتو او د خلکو د ګروپونو له مخې په مرحلو بيلول،به د ټولنې يوې برخې ته د استراحت لپاره موقع ورکړي،کله چې مقاومت د بلې برخې له خوا دوام مومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخاب شوي مقاومت په خاصه توګه مهم دی چې د مستقلو اجتماعي،اقېصادي او سیاسي ډلو او مؤسسو آزادئ او موجودیت نه دفاع وکړي چې د دیکتاتورئ د کنترول نه د باندې دی او مخکښې په لنډه توګه بیان شو. د قدرت دا مرکزونه مؤسساتي بنسټونه جوړوي چې د هغی نه خلک پر استبداد فشار(زور) آچولی شي او یا د دیکتاتورئ د اولینیو هدفونو په مینځ کښې وي.

د دیکتاتور قدرت په نخښه کول

کله چې اوږد مهاله مبارزه د ابتدایي ستراتیژئ نه تیر او مخ په وړاندې د پر مخ تللی مرحلې ته لاړ شي، نو ستراتیژي جوړونکي باید محاسبه وکړي چې څرنګه د دیکتاتور د قدرت منابع محدود کیدلی شي. هدف به د عمومي همکاري نه کول په کار آچول وي، چې د آزادي غوښتونکو قوتونو لپاره یو نوې ستراتیژیکي برلاسي خلق کړي.

کله چې آزادي غوښتونکي مقاومت زور ونیو، ستراتیژي جوړونکي د دیکتاتورئ د قدرت د منابعو د قطع کولو په مقصد د همکاري نه کولو او سر غړونې لپاره نور مهم هدفونه د نقشې لاندې راولي چې د زیاتیدونکي سیاسي کمزورتیا او په پای کښې د دیکتاتورئ د ټوټې ټوټې کیدلو سبب وګرځي.

دا به ضرور وي چې په احتیاط سره په پلان کښې راوستل شي چې آزادي غوښتونکې قوتونه څرنګه کولی شي چې د خلکو او ډلو حمایه چې مخکښې ئې دیکتاتورئ ته ورکول کمزورې کړي.

آیا د دوی حمایه به د رژیم د ظلمونو د څرګندولو په واسطه، د رژیم د اقتصادي چلند له امله د هغه د اقتصادي مصیبتونو نتیجې په ډاګه کول،او یا د یو نوي معلومات په واسطه چې دیکتاتوري پای ته رسیدونکې دی کمزوری شي؟ د دیکتاتور حمایه کونکي باید لږ تر لږه مجبور کړی شي چې په خپلو فعالیتونو کښې"بې طرفه" ("سیلانیان") یا ترجیحأ د دیموکراسئ د نهضت فعاله حمایه کونکي وګرځي.

د سیاسي سر غړونې او د همکارئ نه کولو د تطبیق په وخت کښې ډیر مهم دی چې د دیکتاتورتول اصلي حامیان او معاونینو ته، په ګډون د هغه داخلي ډله، سیاسي حزب،پولیس، او لوړ رتبه مامورین خصوصأ پوځ ته ئې ډیره نژدې پاملرنه وشي.

دیکتاتورئ ته د عسکري قوتونو د وفادارئ درجه، د دواړو افرادو او صاحب منصبانو، باید په ډیر احتیاط وڅیړل شي،او باید تعین شي چې آیا عسکري قوتونه کیدای شي د دیموکراسئ د ځواکونو له خوا د تاثیر لاندې راشي؟ آیا کیدلی شي چې عادي عسکران ناراضه او ډاریدلي جلبیان وي؟ آیا ډیر عسکران او صاحب منصبان د رژیم نه د شخصي، فامیلي یا سیاسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليلونو له کبله بيګانه شوي دي. کوم نور عوامل کولی شي چې عسکران او صاحب منصبان د آزادي غوښتونکي لمسونو ته زيان منونکي کړي.

د آزادۍ د مبارزې په اولو برخو کې يو مخصوص ستراتيژي بايد جوړ شي چې د ديکتاتور د قطعاتو اوعاملينو سره تفاهم وکړي. د الفاظو، علايمو او اقداماتو په واسطه ديموکراتيک قوتونه به قطعا تو ته خبر ورکړي چې آزادي بخښونکي مبارزه به قوي،مصمم اودوامداره وي. قطعات بايد پوه شي چې مبارزه به يو مخصوص اخلاق ولري،او دارنګه طرح شوی وي چې ديکتاتوري به ويجاړ کړي خو ددوی ژوند ته به هيڅ رنګ خطر نه وي. دا رنګه هلې ځلې به په پای کې د ديکتاتور د قطعاتو د مورال خرابولو ته متوجه او په نهايت کښې د هغوی وفادارۍ او اطاعت به د ديموکراتيک نهضت مرستې ته ور وګرځوي.

د ديکتاتورۍ د وسله والو قوتونو همدردي لاس ته راوستل او په پای کښې هغوی بې اطاعتۍ ته مجبورول بايد داسې تعبير نشي چې دوی ته جرئت ورکړل شي چې ديکتاتورۍ د يو چټک نظامي عملياتو په واسطه پای ته ورسوي. دارنګه يوه صحنه جوړول احتمال نلري چې يو عملي ديموکراسي ځای پر ځای کړي(څرنګه چې مونږ بيان کړو) کودتا ډېر لږ د قواوو د بې اندولۍ اړيکې د خلکو او اداره کونکي تر مينځ اصلاح کوي. نو دا به لازم وي چې پلان جوړ کړو چې څرنګه همدرده عسکري صاحب منصباب پوه کړو، چې نظامي کودتا او کورنۍ جګړه دواړه د ديکتاتور په مقابل کې پکار او مطلوب نه دي.

خواخوږي صاحب منصبان په آزادي غوښتونکي مبارزه کې خورا مهم نقش، لکه په عسکري قواوو کې د ناراضي توب او همکاري نه کولو روحيه خپرول، قصدي بې کفايتي تشويقول

او اوامرو ته غوږ نه نيول او د خلکو د ځپلو نه د سر غړولو سره لوبولی شي.

نظامي افراد، ديموکراتيک نهضت سره رنګارنګ د عدم تشدد کومکونه، په ګډون د خوشي کول، اطلاع ورکول، د خوراک او دوا او نور مرستې کولی شي.

پوځ د ديکتاتور د قدرت د منابعو د ډلې نه ډېر مهم منبع دی،ځکه چې د هغه د انضباط لرونکې عسکري قطعات او وسلې مستقيماً په بې اطا عتو خلکو باندې د حملې او مجازات کولو په مقصد استعمالولی شي. د سر غړونې ستراتيژي جوړونکي بايد په ياد ولري چې دا به په استثنائي توګه

سخت او يا غير ممکن وي چې ديکتاتوري تو تې تو تې شي که پوليس، جګ رتبه مامورين،او نظامي قوتونه په بشپړ توګه د ديکتاتورۍ حاميان پاتې شي او د اوامرو په اجراکولو کښې اطاعت وکړي. هغه ستراتيژي چې د ديکتاتوري د قوتونو وفاداري يې په نخښه کړي، بايد د آزادي غوښتونکو د ستراتيژي جوړونکو له خوا لوړ تقدم ورکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديموکراتيک قوتونه بايد په ياد ولري چې نا رضايتي او بې اطاعتي د عسکري قوتونو او پوليس تر مينځ کيدای شي چې د هغو گروپونو او غړو ته ډير زيات خطرناک اوسي. دوی به د بې اطاعتي هر عمل ته بايد د سختي سزا او د بغاوت عمل ته د اعدام د سزا انتظار ولري. آزادي غوښتونکي قوتونه بايد د عسکرانو او صاحب منصبانو نه ونه غواړي چې دوی د همدا اوس بغاوت وکړي. د هغه پر ځای تر څو چې ارتباط ممکن وي دا بايد هغوی ته څرگند شي چې ډيرې مصئونې لارې شته چې دوی په ابتدايي مر حلو کې انتخاب او د آزادئ د مبارزينو سره مرسته وکړي.

د مثال په توگه، پوليس او عسکر کولی شي چې د خلکو د ځپلو امرونه په نيمگړي توگه پر ځای کړي، د هغو کسانو د اوسيدلو ځای پيدا نکړي چې د حکومت له خوا غوښتل شوي، مقاومت کونکي د ځپلو، نيولو، او يا تبعيد کولو نه خبر کړي او هم مهم معلوماتونه خپل آمرانو ته ور نکړي. همدارنگه ناراضه صاحب منصبان کولی شي چې د خلکود ځپلو اوامر په سلسله د مراتبو لاندني قدمو ته خبر ورنکړي.عسکران کولی شي چې د مظاهره کونکو د سرونو د پاسه فير وکړي. همدارنگه ملکي مامورين پخپله برخه کې کولی شي چې دوسيې او تعليمات ورک کړي، سم کار ونه کړي،ځان "ناجوړه" واچوي او تر څو چې "جوړ" شي په خپل کور کښې پاتې شي.

په ستراتيژئ کښې بدلون:

د سياسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکي، بايد دوامداره وڅيړي چې څرنگه لويه ستراتيژي او د مشخصې مبارزې ستراتيژئ په کار آچول شوی دی. د مثال په توگه، دا ممکن دی چې مبارزه هغسې چې انتظار کيده ښه وړاندې لاړ نشي. په هغه صورت کښې دا ضرور دی چې محاسبه وشي چې کوم ډول بدلون به په ستراتيژئ کښې لازم وي. څه کيدلی شي چې د نهضت قدرت زياد او ابتکار بيا لاس ته راوستل شي. په دارنگه حالت کښې ضرور دی چې مشکل تشخيص،او په يو ستراتيژئ باندې له سره بيا غور وکړو، ممکن د مبارزې مسئوليت د خلکو يو بل گروپ ته نقل، د قدرت يو بل منبع سمبال او د حرکت د يو بل طرز نه گټه واخيستل شي. کله چې دا کارونه تر سره شول، نوی پلان بايد فوراً تطبيق شي.

بر خلاف که مبارزه د انتظار نه ډير ښه پر مختگ کړی وي او ديکتاتوري د هغې نه چې محاسبه شوي وه مخکښې نسکور شو، نو څرنگه آزادي غوښتونکي قوتونه د غير منتظره برياليتوب نه گټه آخيستلای او د ديکتاتورئ د فلج کولو لپاره مخ په وړاندې تللای شي؟

مونږ به دا سوال په راتلونکي فصل کښې وڅيړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

د دیکتاتورۍ تجزیه کول

د ښې اداره شوې او بریالۍ سیاسي سر غړونې مبارزې راتولې شوې آغیزې به مقاومت غښتلی او د ټولنې هغې برخې ته چې دیکتاتوري هلته آغیزناکه کنترولولو کښې تحدید سره مخامخ دی خپله اداره تاسیس او پراخوي. دا مبارزه به مهمې تجربې هم راټولې کړي چې څرنګه همکاري بنده کړو او سیاسي سر غړونه پکار واچوو. دا تجربې کله چې د همکاري نه کولو او سر غړونې وخت په لوی مقیاس لاس ته راځي خورا ډیر کومک به وکړي. څرنګه چې په دریم فصل کښې پرې بحث وشو،که چیرې دیکتاتوران پیاوړي وي، اطاعت، همکاري او تسلیمي ضرور ده.

بې د سیاسي قدرت منابعو ته د لاس رسۍ نه، د دیکتاتور قدرت کمزوری او په پای کښې منحل کیږي. نو د حمایې بندول د دیکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کولو لپاره یو لازم عمده کار دی. دا به ډیر ګټور وي چې د نظر نه یې تیر کړو چې د سیاسي سر غړونې د لارې، څرنګه د قدرت منابع د تاثیر لاندې راوستلی شي.

علامتي انکار او سر غړونه د موجودو وسایلو نه شمېرل کیږي چې د هغوی په واسطه د رژیم معنویات او سیاسي قدرت او حقانیت تخریبوي. هر څومره چې د رژیم قدرت ډیر وي په همغې اندازه یې اطاعت او همکاري چې ورته رسیږي ډیر او د باور وړ وي. ددې لپاره چې دیکتاتوري په جدي توګه د تهدید لاندې راوستل شي د هغې اخلاقي مذمت باید عملاً وښودل شي. د همکارۍ او اطاعت بندول ضرور دی چې د رژیم نه د قدرت نور منابع وشکوي. د مثال په توګه، که ملکي مامورین د خپل عادي ورځنیا سره سم کار ونه کړي، او یا حتي خپلو کورونو کښې پاتې شي نو پر اداري دستګا به شدیداً تاثیر وکړي.

همدارنګه، که د همکاري نه کونکو اشخاصو یا ډلو کښې دا رنګه کسان موجود وي چې پخواني تخصصي او علمي مهارتونه یې برابرول نو دیکتاتورانو به وګوري چې د دوی د همکاري نه کولو له امله د خپل د مقصدونو په عملي کولو کښې ډیر کمزوري شوي دي.حتي د دیکتاتورانو ورځنیا چې مناسب تصمیمونه ونیسي او یا اغیزناکه کړنلاري ته پراختیا ورکړي هم به په جدي توګه لړشي.

که سیکالوژیکي او عقیدوي اغیزې چې ورته غیر محسوس عوامل وائي او معمولاً خلک مجبوروي چې د حاکمانو سره مرسته او ورته اطاعت وکړي ضعیف او یا معکوس شوی وي، خلک به ډیر تمایل ولري چې د ظالم رژیم نه اطاعت ونه کړي او هم خپله همکاري پرې بند کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دیکتاتورانو لاس رسي مادي منابعو ته هم مستقیماً د دوی قدرت باندې تاثیر آچوي. د مالي منابعو کنترول،اقتصادي سیستم،املاکات، طبعي منابع، نقلیات، او د نقلیاتو وسایل،او د ارتباطو وسایلو سره چې د رژیم د واقعي او یا احتمالي دښمن لاس ته ور شي، د هغوی د قدرت نور منابع زیان منونکی کیږي یا له مینځه ځي. اعتصابونه تحریمونه او زیاتیدونکي آزادي په اقتصاد،ارتباطات،او نقلیاتو کښې به رژیم کمزوری کړي.

څرنګه چې مخکښې وڅیړل شو، د دیکتاتور قدرت چې سرکښ، بې اطاعته، او همکاري نه کونکي ډله د خلکو په جریمې تهدید او یا جریمه کړي، د دیکتاتور د قدرت مرکزي منبع دي.

د قدرت دا منبع په دوو لارو کمزوری کېدلی شي.اول، که خلک سختو عواقبو ته د سر غړونې لپاره حاضر وي لکه په یو جنګ کښې نو د موجوده جریمې اغیزه به په مؤثره توګه لږوالی ومومي (د دیکتاتور ځېل به مطلوب تسلیمېدل تامین نکړي.) دوهم، که پولیس او عسکري قوتونه ناراضي شي، نو هغوی به په انفرادي او یا ډله ئیزه توګه د مقاومت کونکو د نیولو، وهلو او یا ویشتلو نه مخ واړوي او یا په څرګنده ډول د امر نه سر غړونه وکړي. که دیکتاتوران نور نه شي کولی چې په پولیسو او عسکري قوتونو باندې د خلکو د ځپلو لپاره ډاډه اوسي نو په دې حالت کښې دیکتاتوري ډېر زیات د تهدید لاندې دی.

لنډه ئې دا چې، د یو ځای پر ځای شوي دیکتاتور باندې بریالی کېدل ایجاب کوي چې همکاري نه کول او سر غړونه، د رژیم د قدرت منابع کموي او له مینځه یې وړي. که په دوامداره ډول د قدرت ضروري منابع بیا جبیره نه شي نو دیکتاتوري به کمزوری او په پای کښې به ټوټې ټوټې شي. نو د دیکتاتورۍ په مقابل پیاوړی ستراتیژیکي پلان جوړول باید د دیکتاتور د ټولو نه مهم د قدرت منابع په نخښه کړي.

د آزادۍ خپرول

د سیاسي سر غړونې سره یو ځای، د انتخابي مقاومت په مرحلې کښې،د مستقلو اجتماعي،

اقتصادي، کلتوري، او سیاسي مؤسساتوجوړول په دوامداره توګه د ټولنې "دیموکراتیکې ساحه" پراخوي او د دیکتاتورۍ د کنترول ساحه ورکوټی کوي. کله چې د ټولنې ملکي مؤسسات د دیکتاتورۍ په مقابل کې غښتلی شي، بیا نو،بې له دې نه چې د دیکتاتورانو غوښتنې ته پاملرنه وکړي، خلک په بیړې د هغوی د کنترول نه د باندې یوه خپلواکه ټولنه جوړوي.

کله چې دیکتاتوري ددې " خپریدونکي آزادۍ" د درولو لپاره مداخله کوي، په مقابل کښې ئې عدم تشدد ددې نوي ساحې د دفاع لپاره پکار آچول کیږي او دیکتاتوري به په جګړه کې یوې بلې "جبهې" سره مخامخ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هغه وخت کې، مقاومت او د مؤسساتوجوړونه، په ګډه حالات یوه واقعي آزادۍ خوا ته وړي. ددیکتاتورۍ ړنګیدل او د دیموکراتیک سیستم رسمي ځای پر ځای کېدل یو انکار نه کیدونکی واقعیت ګرځي. ځکه چې په ټولنه کې د قدرت اړیکې په اساسي ډول تغیر وموند.

په کال ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ کې پولیند، د مقاومت د لارې د ټولنې د فعالیتونو او د مؤسساتو د بیا را ژوندي کولو په برخه کې یوه روښانه مثال جوړوي. د پولیند کاتولیک کلیسا د حکومت له خوا آزار او تعقیب شوه، خو هیڅکله د کمیونیست بشپړ اداري لاندې رانغی.په کال ۱۹۷٦، کې ځینې روشن فکرانو او کارګرانو، وړې ډلې ئې لکه د کارګرانو دفاعي کمیټې جوړې کړې چې خپلې سیاسي مفکورې پر مخ بوزي. د پیوستون د کارګري اتحادیې ډله د مؤثرو مظاهرو په زور ځان یې په ۱۹۸۰ کال کې قانوني کړ.

بزګران، زده کونکي، او ډیر نور ګروپونه هم خپل مستقل تشکیلات جوړ کړل. کله چې کمونستان پوه شول، چې دا ډلې د قدرت اړیکې ئې بدلې کړې، نو د پیوستون ډله بیا بند او کمونستانو نظامي اداري ته ئې لاس واچول. حتي د نظامي حکومت لاندې سره له ډیرو بندي کولو او سخت آزار او تعقیب سره د ټولنې نوي آزاد مؤسسات خپلو فعالیتونو ته به ئې دوام ورکول. د مثال په توګه، په لسهاوو غیر قانوني ورځپاڼې خپریدې. غیر قانوني کتاب خرڅولو مرکزونه هر کال به په سلهاووکتابونه خپرول،پداسې حال کښې چې مشهورو لیکوالانو کمیونست خپروني او د کتاب خپرولو مرکزونه ئې تحریم کړل. همدارنګه فعالیتونه د ټولنې په نورو برخو کښې صورت ونیول.

د یاروزوسکي عسکري رژیم لاندې،عسکري کمونست حکومت باندې اطلاق کیده چې د ټولنې د پاسه ټوپونه وهي. د حکومت کار کونکي اوس هم د حکومت دفترونه او ودانۍ ئې نیولي. رژیم اوس هم په ټولنې باندې په سزا ورکولو، بندي کولو، بندیخانو ته آچولو،د چاپ شوي مواد په ضبطولو او نور قدرت لري. خو سره لدې، دیکتاتورۍ ټولنه نه شي اداره کولی. لدې ځایه نور به دا یو وخته پورې ځنډ وي چې ټولنه رژیم په بشپړه توګه نسکور کړي.

حتي په داسې حال کې چې دیکتاتورۍ د حکومت مقامونه اشغال کړی هم وي په ځینې حالاتو کښې ممکن دی چې یو دیموکراتیک "موازي حکومت" تشکیل شي. دا به ډیر زیات د یو مخالف حکومت په څیر فعالیت وکړي او د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو وفاداري، قبلونه، او همکاري به ورسره وي.

په نتیجه کې به دیکتاتوري په زیاتیدونکې توګه د حکومت ددې اختصاصي صفت نه بې برخې شي. په پای کې به دا دیموکراتیکي موازي حکومت په بشپړ توګه د دیکتاتورۍ رژیم ځای دیموکراتیکي سیستم ته د انتقال د یوې برخې په څیر ونیسي. په مناسب وخت کې، به یو اساسي قانون جوړ او د انتقال د یوې برخې په څیر به انتخابات وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دیکتاتورۍ ماتول: کله چې د ټولنې مؤسساتي بدلون مخ په وړاندې ځي، د سر غړونې او همکارې نه کولو تحریک کیدای شي چې شدت ومومي. د آزادي غوښتونکو قوتونو ستراتیژي جوړونکي باید د وخته انتظار ولري چې داسې وخت به راشي چې آزادي غوښتونکي قوتونه کولی شي چې د انتخاب شوي مقاومت نه وړاندې لاړ شي، او کتلوي سر غړونه په کار واچوي. په ډیرو حالاتو کې د مقاومت د قدرت خلق کول، تیارول، یا د مقاومت امکانات پراخه کول وخت او زمان ته به ضرورت ولري او د کتلوي سر غړونې انکشاف ورکول به وروسته د څو کلونو نه صورت ونیسي. ددې عبوري دورې په وخت کې د انتخابي مقاومت مبارزه باید د زیاتیدونکي مهمو سیاسي هدفونو باندې دوام وکړي. دخلکو لویه برخه د ټولنې په ټولې سطحې کې باید په مبارزې کې ګډون وکړي. د فعالیتونو په دې زور آخیستلو کې ټینګ او با انضباطه سیاسي سر غړونه پر مخ وړل، احتمال لري چې د دیکتاتورۍ داخلي کمزورتیا به په زیاتیدونکي ډول ښکاره کړي . د پیاوړي سیاسي سر غړونې او د مستقلو مؤسساتو جوړول، دواړه، احتمال لري چې د آزادي غوښتونکو په ګټه پراخه نړیواله پاملرنه راوګرځوي. همداسې احتمال لري چې دا نړیواله

ډیپلوماتیکي محکومیتونه، تحریمونه، بندیزونه،د آزادي غوښتونکو په پلوي تولید کړي.

(څرنګه چې په پولیند کې ئې وکړ)

ستراتیژي جوړونکي باید پوه وي چې په ځینو حالاتو کې د دیکتاتورۍ ړنګیدل ښایي چې په ډیر زیات چټکتیا سره تر سره شي لکه چې په کال ۱۹۸۹ کښې په ختیز المان کې وشو. دا هغه وخت پېښیدلی شي چې د قدرت منابع په کتلوي ډول د ټولو خلکو د مخ اړولو له کبله د دیکتاتورۍ نه پرې(غوڅ) شي. دا مثال دومره معمول نه دی، ښه دی چې د اوږد مهالې مبارزې لپاره پلان جوړ کړو(خو د لنډ مهالي لپاره چمتو اوسو).

د آزادی غوښتلو په وخت کې، بریالیتوبونه که په محدود مقیاس هم وي باید ونمانځل شي. هغه کسان چې دا بریالیتوبونه ئې ګټلي باید تقدیر شي.

په احتیاط سره د بریالیتوبونو نمانځل د مبارزو د راتلونکې مرحلو لپاره د معنویاتو د لوړ ساتلولپاره مرسته کوي.

په مسؤلیت سره د بریالیتوبونو اداره کول

د لویې ستراتیژۍ پلان جوړونکي باید د مخکښې نه یو ممکن او غوره لاره وسنجوي چې مبارزه پرې په ښه توګه نتیجې ته ورسیږي. ددې لپاره چې د یوې نوې دیکتاتورۍ د راجګیدلو نه مخ نیوی او په تدریجي ډول د یو تلپاتې دیموکراسي جوړیدل یقیني کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیموکراتان باید وسنجوي چې د مبارزې په پای کې انتقال د دیکتاتورۍ نه لنډ مهالې حکومت ته څرنګه اداره شي. دا په زړه پورې دئ‌چې په هغه وخت کې په چټکۍ سره یو فعال حکومت تاسیس شي. خو دا باید هغه زوړ حکومت د نوي کسانو سره نه وي. دا ضرور دی چې باید وسنجول شي د پخواني حکومت کومه برخه (لکه سیاسي پولیس) په بشپړ توګه د خپل د دیموکراسۍ د ضدوالي له کبله له مینځه ولاړ شي او کومه برخه ئې وروسته د دیموکراسي کیدلو هلو ځلو ته تابع وګرځول شي. دیو مکمل حکومتي نشتوالی(خلا) لاره به اړدوړ او یا نوي دیکتاتورۍ ته خلاصه کړي.

د مخکښې نه باید فکر وشي، چې د رژیم د ورانیدلو نه وروسته، د دیکتاتوري رژیم د لوړ رتبه مامورینو سره څرنګه چلند وشي. د مثال په توګه، آیا دیکتاتوران به محکمې ته د محاکمې لپاره راوستل شي؟ نورې کومې لارې شته چې د سیاسي سرغړونې سره برابر دی، د هیواد بیا جوړونه، او د بریالیتوب نه وروسته د دیموکراسۍ جوړونه؟ وینې توئیدنې نه، چې د راتلونکي دیموکراتیکي سیستم پر امکاناتو باندې به اساسي اغیزه ولري باید مخنیوی وشي.

کله چې دیکتاتورۍ کمزوری او یا نسکوریږي، د انتقال دورې لپاره باید مشخص پلانونه د

تطبیق لپاره چمتو وي. دارنګه پلانونه به د بل ګروپ نه مخنیوی وکړي چې د دولت قدرت د

کودتا د لارې نه ونیسي. د دیموکراتیک قانوني حکومت د تاسیس لپاره د بشپړ سیاسي او شخصي آزادیو پلانونه هم ضرور دي. هغه تغیرات چې د لویو سر شیندونو په قیمت لاس ته راغلي باید د بې پلانۍ نه د لاسه ونه وځي.

کله چې د زیاتیدونکي متعهد شوي ټولنې سره او د آزادو دیموکراتیکو ګروپونو او مؤسساتو چې دیکتاتورۍ یې نه شي کنترولولي مخامخ شي، نو دیکتاتوران به پوه شي چې د دوی ټول د د خطر قبلونې بې ګټې دي. د ټولنې ډله ئیز تعطیلات، عمومي اعتصابونه، په ډله ئیزه توګه په کور کښې پاتې کیدل، بې پروا لار وهنې، او داسې نور عملیاتونه به په زیاتیدونکې ډول د دیکتاتور خپل تشکیلات او مربوط موسسات کمزوری کړي. ددې سر غړونې او همکاري نه کولو له امله چې په معقوله اوډله ئیزه توګه پرله پسې اجرا شوي، دیکتاتور به کمزوری شي او آزادي غوښتونکي به بې له تشدده بریالۍ شي او دیکتاتوري به د سرغړونکي خلکو په وړاندې ټوټې ټوټې شي.

هیڅکله به هم دا رنګه هلې ځلې بریالی نشي، خصوصاً په ډیره آسانۍ سره، او په نادراتو کې په ډیره چټکۍ سره. باید په یاد وساتل شي، چې هومره نظامي جنګونه چې ګټل شوي هومره بایلودل شوي هم دي. سره له دې سیاسي سر غړونه د برې حقیقي امکانات وړاندې کوي. څرنګه چې مخکښې بیان شو،دا امکانات به ډیر زیات د لویې ستراتیژۍ په معقول انکشاف ورکولو، په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلان جوړولو،زیار ایستلو، او با انضباطه زړه ورې مبارزې سره زیات شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

د دوام لرونکي (تلپاتې) ديموکراسۍ بنسټ

د ديکتاتورۍ ورانيدل به يقيناً د لويو جشنونو سبب شي. هغه خلکو چې د اوږدې مودې لپاره رنځيدلي او په غټ تاوان ئې مبارزه کړې د خوشحالۍ، تفريح او قدردانۍ وړ دي. دوی بايد پخپله او ټول هغه کسان چې دوی سره ئې د سياسي آزادۍ د ګټلو لپاره مبارزه کړې وياړ وکړي . افسوس چې ټول هغه کسان به ژوندي پاتې نه وي چې دا ورځ وګوري.ژوندي او مړه چې د خپل هيواد د خپلواکۍ د تاريخ په جوړولو کې ئې مرستې کړې بايد د اتلانو په څير په ياد وساتل شي.

له بده مرغه، دا د احتياط او بيدارۍ د کمولو وخت نه دی. حتي د سياسي سر غړونې په واسطه د ديکتاتورۍ د بريالی ورانيدلو په صورت کې، په احتياط سره بايد تدابير ونيول شي چې د يو نوي ظالم رژيم د راجګېدلو نه چې د زاړه رژيم د ورانيدلو د ګډ وډۍ نه وروسته پيدا کيږي مخ نيوی وکړي. د ديمو کراسۍ د پلوي کونکې قوتونو مشران بايد له مخکښې نه ديموکراسۍ ته د يو منظم انتقال لپاره تيارۍ نيولې وي. د ديکتاتورۍ مانۍ بايد ورانه شي. د اساسي قانون او حقوقي بنسټونه او د يو دوام لرونکي ديموکراسۍ لپاره د کړو وړو معيار بايد جوړ شي.

هيڅوک بايد داسې فکر ونکړي چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو سره به يو د هيلو سره سمه ټولنه سمدلاسه راڅرګند شي. د ديکتاتورۍ دا ورانيدل په ساده ډول د شروع ټکی د زياتو آزاديو سره د اوږد مهالې هلو ځلو لپاره برابروي چې ټولنه پر مخ ويوړل شي او انساني احتياجات به نور هم په بشپړ توګه رفع شي.

جدي سياسي، اقتصادي او ټولنيز مشکلات به په کلونو دوام وکړي، او د هلو ځلو لپاره ئې د ډيرو خلکو او ډلو همکاري په کار وي. نوي سياسي سيستم بايد د مختلفو نظريو خلکو ته موقع برابره کړي او د هغو اقداماتو مرسته وکړي چې جوړونکي فعاليتونو او کړنلارو جوړولو ته دوام ورکړي تر څو چې د راتلونکو ستونزو سره مقابله وکړي.

د نوي ديکتاتورۍ د راپورته کېدلو ګواښ

ډير پخوا ارسطو اخطار ورکړی چې "..........استبداد هم په استبدا بدليدلی شي.........." ډير تاريخي شواهد ، لکه د فرانسې نه(ژاکوبينونه او ناپليون) ، د روسيې نه (بالشويکان) ، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایران نه (آیت الله) ، د برمه نه (سلورک) ، او نور ځایونه شته، چې د یو ظالم رژیم ړنګیدل به ځینو کسانو او یا ډلو ته یواځې یو فرصت ښکاره شي چې د نوي بادارانو په توګه صحنې ته ورودانګي. د هغوی محرک ښايي چې توپیر ولري، خو نتیجه به ئې ډیر ځلي تقریباً یو رنګ وي. نوې دیکتاتوری کیدلی شي چې د پخواني نه په خپل کنترول کښې ډیر ظالم او مطلق العنان وي.

حتي د دیکتاتوری د ورانیدلو نه مخکښې د پخواني رژیم غړي به قصد وکړي چې د سر غړونې مبارزه د دیموکراسۍ لپاره د یوې کودتا په واسطه مخکښې د وخت نه قطع کړي. کودتا په دې نیت طرح شوی وي چې د دیموکراسۍ دپاره د مبارزې بریالیتوب شنډ کړي.

دا نوي دیکتاتوري به دعوا وکړي چې پخواني دیکتاتوری ئې د قدرت نه لرې کړی، خو په حقیقت کې غواړي چې یو بل، د سره رنګ شوی ډول، د زاړه ماډل په خلکو تحمیل کړي.

د کودتا وو نه مخنیوی

د نوي آزاد شوو ټولنو په مقابل کښې د کودتا ګانو د ماتې ورکولو لپاره لارې شته دي. د مدافعې د هغه ظرفیت نه له مخکښې نه خبر درلودل ښائي ځینې اوقات کافي وي چې د کودتا د قصد مانع وګرځي .

چمتووا لی ئې مخنیوی کولی شي.

د کودتا د شروع نه وروسته ژر ، فوراً کودتا کونکي حقانیت ته ضرورت لري، یعنې په اخلاقي او سیاسي لحاظ دوی د هیواد د اداره کولو حق لري؟ نو لمړی اساسي اصول د کودتا پر ضد، کودتا کونکو ته د حقانیت د ورکولو نه سر غړول دي.

کودتا کونکي همدارنګه غواړي چې ملکي رهبران او عوام د دوی ملاتړ وکړي یا د فکر په ګډوډۍ آخته شي او یا منفي موقف ونیسي. ددې لپاره چې خپل کنترول په ټولنې باندې ټینګ کړي نو کودتا کونکي د متخصصینو او مشاورینو، لوړ رتبه مامورینو، او ملکي مامورینو ، اداره کونکو او قاضیانو همکارۍ ته ضرورت لري. کودتا کونکي همدارنګه مختلفو خلکو نه چې سیاسي سیستم، د ټولنې مؤسسات،اقتصاد، پولیس او عسکري قوا اداره کوي، غواړي چې دوی ته په منفي توګه تسلیم شي او خپلې وظیفې لکه د معمول څرنګه چې د کودتا کونکو اوامرو او کړنلارو په واسطه تغیر ورکړل شوي اجرا کړي.

د کودتا ضد دوهم اساسي پرنسیب د مدافعې، کودتا کونکو په مقابل کښې مقاومت کول دی د همکاري نه کولو او سر غړولو په واسطه. هغه همکارۍ او مرستې ئې چې پکار وي باید ور نه کړل شي. د مبارزې عین وسایل چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې استعمال شوي وو د نوي خطر په مقابل کې هم پکاریدلی شي، خو فوراً باید استعمال شي. که دواړه ، حقانیت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکاري د کودتا کونکو نه ایسار شي، نو کودتا به د سیاسي ولړې نه مړ او د دیموکراتیکې ټولنې د جوړولو فرصت بیا لاس ته راشي.

د اساسي قانون مسوده (ړومبی لیک)

نوی دیموکراتیک سیستم به یو اساسي قانون ته ضرورت ولري چې د دیموکراتیک حکومت د مطلوب چوکاټ بنسټ کښېږدي. اساسي قانون به د حکومت مقصدونه د حکومتي صلاحیتونو حدود، د انتخاباتو په نظر نیول او وخت چې پکښې حکومتي کسان او قانون جوړونکي انتخابیږي، د خلکو اساسي حقوق، اود ملي او محلي حکومتونو په مینځ کې ارتباط تعین کړي. د مرکزي حکومت د ننه، که په نظر کې وي چې دیموکراتیک پاتې شي، د صلاحیت او قدرت یو واضح تقسیم(ویش) د حکومت د دریو څانګو یعنې باید د اجرائي، عدلي، او مقننه قواوو تر مینځ تاسیس شي. د پولیس، استخباراتو،او عسکري په فعالیتونو باندې قوی تحدیدات باید وضع شي چې قانوني سیاسي مداخله باید ممنوع کړي.

د دیموکراتیکي سیستم د ساتلو او د دیکتاتوري تمایلاتو او دسیسو د مخنیوي په ګټه اساسي قانون باید د داسې یو فیدرال سیستم تاسیسولو ته ترجیح ورکړي چې په کې د منطقوي ولایتي او محلي حکومتونو خاص امتیازات ساتل شوی وي. په ځینې حالاتو کې د سویس د بلاک سیستم کیدای شي چې د توجه وړ وګرځي چې پکښې یو کوچنی منطقه عمده امتیازات لرلی شي او هم د ټول هیواد د یوې برخې په توګه پاتې کیدلی شي.

که یو اساسي قانون د ډیرو داسې شکلونو سره پخوا د آزاد شوي هیواد په تاریخ کې موجود ؤ نو دا به معقوله وي چې آسانه بیا په کار واچول شي، او څرنګه چې لازم او مطلوب ښکاري اصلاح شي. که یو موافق اساسي قانون موجود نه وي نو دا به ضرور وي چې د یوه انتقالي اساسي قانون په لار ښودنې عمل وکړو.که نه نو، یو نوي اساسي قانون تیارولو ته به ضرورت وي. د نوي اساسي قانون جوړول به پوره اندازه وخت او فکر کول ونیسي. پدې مراحلو کې د خلکو عمومي ګډون د نوي قانون د متن د تائید او اصلاح د پاره غوره او ضروري دی. باید ډیر احتیاط وشي چې په اساسي قانون کې داسې وعدې ونشي چې وروسته ئې عملي کول ناممکن ثابت شي، او یا داسې مقررات په اساسي قانون کې واچول شي چې د یو ډیر قوي مرکزي حکومت ایجاب وکړي، ځکه چې دواړه د یوې نوي دیکتاتوری لپاره لاره اواروي.

د اساسي قانون متن باید د خلکو د اکثریت لپاره قابل د پوهیدلو وي.یو اساسي قانون باید دومره پیچلی او مغلق نه وي چې یواځې قانون پوهان او د ټولنې لوړه طبقه دعوا وکولی شي چې پرې پوهیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديموكراتيكي دفاعي كړنلاره

يو آزاد شوې هيواد هم كيداى شي چې باندني خطر (تهديد) سره چې د يو دفاعي ظرفيت ايجاب وكړي مخامخ شي.هيواد ته ښائي باندني خطر چې وغواړي دلته اقتصادي، سياسي يا نظامي تسلط تاسيس كړي متوجه وي.

د داخلي ديموكراسۍ د ساتلو په ګټه. د ملي دفاع دضرورتونو لپاره د سياسي سر غړونې د اساسي پرنسيبونو استعمال ته بايد جدي پاملرنه وشي. د مقاومت ظرفيت مستقيماً د هيواد د خلكو لاس ته وركول، په نوي آزاد شوي ملكونو كې هيوادونه د لويې عسكري لګښت نه بچوي. غټ عسكري قوت له يوې خوا خپله ديموكراسۍ ته خطر وي له بلې خوا غټ اقتصادي منابع پكښې په مصرف رسيږي، چې د هيواد ورته په نورو برخو كې سخته اړتيا وي.

دا بايد په ياد وساتل شي،چې ځينې ګروپونه به د اساسي قانون د مقرراتو نه سترګې پټې كړي، او هڅې به وكړي چې ځان د نوي ديكتاتور په توګه ځاى پر ځاى كړي. نو لدې كبله د خلكو لپاره يوه دائمي وظيفه شته چې سياسي سر غړونه او همكاري نه كول د احتمالي ديكتاتورانو په مقابل كې پكار واچوي او ديموكراتيكي جوړښت،حقوق او تعاملات خوندي وساتي.

يوه غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې آغيزه يواځې د ديكتاتورانو د كمزوري كول او د اقتدار نه نسكورول نه ، بلكه د ځپل شوو پرګنو تقويه كول هم دى. دا لارې چارې هغو خلكو ته قدرت بخښي چې پخوا يې ځانونه د لاس آلې او يا ښكار بلل، خو اوس مستقيماً خپل قدرت پكار آچوي چې خپلو هلو ځلو باندې ډيره آزادي او عدالت تر لاسه كړي. د مبارزې داتجربه ډير مهم روحي نتيجه لري، دارنګه چې په پخواني كمزورو كې عزت النفس او پر ځان باور زياتوي.

يو بل مهم اوږد مهاله ګټوره نتيجه د عدم تشدد د مبارزې د ديموكراتيک حكومت د جوړولو لپاره داده چې ټولنه به د راتلونكې مشكلاتو سره د معامله كولو لپاره به نور هم وړتيا پيدا كړي.

راتلونكي مشكلات كېداى شي چې د حكومت ناوړه ګټه آخيستنه او فساد، بد رفتاري د يوې خاصې ډلې سره اقتصادي بې عدالتي، او د سياسي سيستم په ديموكراتيكي كيفيت كښې د تحديدونو په بڼه وي. هغه خلک چې د سياسي سر غړونې تجربه تر لاسه كړي ډير لږ احتمال لري چې د راتونكي ديكتاتوريو په مقابل كښې كمزورتيا وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته له آزادۍ نه، د عدم تشدد د مبارزې سره آشنائي به لارې پيدا کړي چې د ديموکراسۍ، مدني آزاديو، د اقليتونو د حقوقو نه او د منطقوي، ولايتي او محلي حکومتونو او غير حکومتي مؤسساتو نه دفاع وشي. د عدم تشدد سره آشنايي، همدارنګه داسي لارې پيدا کوي چې خلک او ډلي کولی شي د داسې سختو تنازعاتو سوله ئيزه مظاهرې وکړي چې مخالفو ډلو د هغو لپاره ځينې وختونه تروريزم او يا ګوريلايي جګړو ته لاس آچول.

د سياسي سر غړونې او يا د عدم تشدد د مبارزې مفکوره په دې بحث کښې دادی چې ټولو هغو کسانو او ډلو سره مرسته وشي چې غواړي د خپلو خلکو نه د ديکتاتورۍ استبداد وچت او يوه داسې دوامداره ديماکراتيکي سيستم جوړ کړي، چې بشري آزادي او ملي فيصلو ته احترام وکړي، تر څو چې ټولنه مخ په وړاندې بوځي.

هغه مفکوره چې دلته طرح شوی درې عمده نتيجې ترې آخستل کيږي:

- د ديکتاتورۍ نه آزادي ممکنه ده.

- ډير په احتياط سره فکر کول،او ستراتيژيکي پلان جوړول لازم دی چې کاميابي ترې لاس ته راشي او- په احتياط، زيار ايستنې او انضباط سره مبارزه کول چې يې په نظر کې نه نيول، اکثراً په غټه بيه تماميږي.

دا ډير تکراريدونکی نقل د قول چې " آزادي وړيا نه ده " رښتيا ده. هيڅ باندني قوت نه راځي

چې ځپل شوي خلکو ته آزادي چې دوی ورته ډير ليواله دي وګټي. خلک بايد پخپله زده کړي چې دوی څنګه آزادي تر لاسه کړي. البته دا کار به آسانه نه وي.

که خلک پوه شي چې د دوی د آزادۍ لپاره څه ضرورت دی، دوی خپل د حرکت طرز نقشه کولی شي، چې وروسته د ډيرو کړاونو نه په پای کې دوی ته خپله آزادي راوړي. وروسته د زيار او کوښښ سره دوی يوه نوي ديموکراتيکي نظم جوړولی او د مدافعې لپاره ئې تياريدلی شي. هغه آزادي چې د داسې مبارزې سره لاس ته راځي کيدای شي چې دوامداره وي. دا د هغو کلکو خلکو په تعهد باندې دوام مومي چې يې د ساتلو او پراختيا ورکولو لپاره ئې کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عدم تشدد د مبارزې۱۹۸ میتودونه

د عدم تشدد د اعتراض او قناعت ورکولو میتودونه:

رسمي بیانیې:

۱. عمومي خطابې
۲. د مخالفت یا موافقت لیکونه
۳. د تشکیلاتو یا مؤسساتو له خوا اعلامیې
٤. لاسلیک شوي عمومي بیانیې
٥. د شکایت یا غوښتنې لیکلی بیان
٦. ډله ئیزې او یا مجموعي غوښتنې

پراخو پرګنو ته پیغام رسول:

۷. شعارونه کاریکاتورونه او اعلامیې
۸. بیرغونه،پوسټرونه او نور تصویري ابلاغیې
۹. ورقونه رسالې او کتابونه
۱۰ . اخبار او مجلې
۱۱ریکاردونه، رادیو او تلویزیون
۱۲. پر ځمکې او یا هوا لیکنې

ډله ئیزاستازیتوب:

۱۳. د استازو هیئت یو لوړ رسمي مقتدر مقام ته لیږل
۱٤. د استهزا لپاره جایزې ورکول
۱٥. په ډله ئیزه توګه د لایحود تائید لپاره زیار ایستل
۱٦. خلکو ته د یو عمل په نه کولو قناعت ورکول
۱۷. د درواغو انتخابات

د علامتي(سمبولیک) عمومي اقداماتو تر سره کول

۱۸. د بیرغونو او نور علامتي رنګونو ښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹. د علايمو آغوستل
۲۰. دعاګانې او عبادتونه
۲۱. د علامتي شيانو توزيع کول(لکه بيرغونه او نور)
۲۲. د اعتراض لپاره ځان لوڅول
۲۳. د خپل شخصي جايداد ورانول
۲٤. د علامتي چراغونو روښانول
۲٥. د عکسونو زوړندول
۲٦. پر عکسونو باندې د پروټسټ لپاره رنګ آچول
۲۷. نوې علامې او نومونه
۲۸. د سمبوليک غږونو پورته کول(لکه الله اکبر)
۲۹. د علامتي شيانو احيا کول
۳۰. بې ادبه حرکات تر سره کول

پر اشخاصو باندې زور آچول او يا دهغوی تنګول:

۳۱. د څورولو لپاره د رسمي اشخاصو تعقيبول
۳۲. د رسمي خلکو رټل
۳۳. د ورورولۍ د تشکيلاتو جوړول
۳٤. شوګير کول(پر يو ځای يا د يو رسمي شخص د کور په مخکې)

موسيقي او ډرامه:

۳٥. خندالرونکي ټوکې او مسخرې
۳٦. موزيک غږول او لوبې تمثيلول
۳۷. بدلې ويل

ډله ئيز حرکتونه:

۳۸. رفتارونه
۳۹. رسم ګذشتونه
٤۰. ديني راټولېدنې
٤۱. زيارت کول
٤۲. د موټر سايکلونو سپرلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مړو نمانځل:

۴۳. سیاسي ویر
۴۴. د ټوکو جنازې
۴۵. نمایشي جنازې
۴۶. د قبرونو زیارت کول

عمومي ټولنې

۴۷. د اعتراض او یا تائید لپاره راټولېدل
۴۸. د اعتراض لپاره جلسې کول
۴۹. د پروټسټ ستروا خفا شوې اجتماع
۵۰. په یوه مشخص وخت کې د یوه خاص شي زده کول

په شا تګ او تقبیح کول:

۵۱. وتل
۵۲. چوپتیا
۵۳. د مکافاتونو نه قبلول
۵۴. شا اړول

د ټولینیزې همکارۍ نه کولو میتودونه

د اشخاصو تجریدول او د اجتماعي حقونو نه یې بې برخې کول:

۵۵. اجتماعي تحریم
۵۶. انتخاب شوی اجتماعي تحریم
۵۷. جنسي امتناع کول
۵۸. تکفیرول
۵۹. بې برخې کول

په ټولینیزو مراسمو، رواجونو او مؤسساتو کې همکاري نه کول:

۶۰. د اجتماعي او سپورتي فعالیتونو ځنډول
۶۱. د اجتماعي امورو تحریم
۶۲. د زده کونکو اعتصاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦٣. اجتماعي نافرماني(لکه تيکرى نه په سرول)
٦٤. د اجتماعي مؤسساتونه ځان ايستل

له اجتماعي سيستم نه پر شا تلل:

٦٥. په کور کې پاتې کيدل
٦٦. په ځانګړي ډول همکاري نه کول
٦٧. د کار ګرانو د کار نه تښتيدل
٦٨. پناه وړل
٦٩. ډله ئيزترى تم کيدل
٧٠. د اعتراض لپاره هجرت

اقتصادي ميتودونه
د همکاري نه کولو اقتصادي تحريک
د مستهلکينو له خوا اقدام:

٧١. د مستهلکينو له خوا تحريم
٧٢. د تحريم شوو شيانو مصرف نه کول
٧٣. د هوساينې د لوازماتود استعمال نه سر غړونه
٧٤. د کرايو نه ورکول
٧٥. د کرايې نيولو نه ډډه کول
٧٦. ددښمن هيواد او يا د ټولو باندنيو هيوادونو د توليداتو او خدماتو د آخستلو نه امتناع کول
٧٧. د څو هيوادونو له خوانه د يوه هيواد د توليداتود يوه شکايت له امله همزمانه تحريم.

د کارګرانو او توليد کوونکو له خوا اقدام:

٧٨. د کارګرانو تحريم
٧٩. د توليد کونکو تحريم

د دلالانو(عمده خرڅونکو) اقدام:

٨٠. د تهيه کونکو او خرڅونکو تحريم

د مالکانو او اداري له خوا اقدام:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۱. د تجارانو له خوا تحریم
۸۲. د جایدادونو د اجاره ورکولو او یا خرڅولو نه ډډه کول
۸۳. د فابریکو قلپول
۸۴. د صنعتي مرسته کولو نه ډډه کول
۸۵. د تجارانو "عمومي اعتصاب"

د مالي منابعو د متصدیانو له خوا اقدام:

۸۶. د بانکونو نه خپلي پیسې را ایستل
۸۷. د حق الزحمو، قرضونو او مالیاتو د ورکولو نه ډډه کول
۸۸. د قرضونو او سودونو د ورکولو نه ډډه کول
۸۹. د کریدتونو او پانګو تفکیک
۹۰. د مالیاتو نه ورکول
۹۱. د حکومت د پیسو د آخیستلو نه ډډه کول

د حکومتونو له خوا اقدام:

۹۲. داخلي بندیز(لکه په امریکي کې د کیوبا پر تولیداتو بندیز)
۹۳. په تور لست کې د سوداګرانو نومونه لیکل
۹۴.د بین المللي خرڅونکو بندیز
۹۵. د بین المللي آخیستونکو بندیز
۹۶. د بین المللي تجارت بندیز

د اقتصادي همکاري نه کولو میتودونه

علامتي(سمبولیک) اعتصاب:

۹۷. اعتراضي اعتصاب
۹۸. لنډ مهاله اعتصاب

زراعتي اعتصاب

۹۹. د بزګرانو اعتصاب
۱۰۰. د فارمونو د کارګرانو اعتصاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځانګړو ډلو له خوانه اعتصاب:

۱۰۱. د جبري کار(بېګار) نه سر غړول
۱۰۲. د بندیانو اعتصاب
۱۰۳. د کسبګرو اعتصاب
۱۰۴. د حرفوي ډلو اعتصاب

صنعتي عادي اعتصابونه:

۱۰۵. د مؤسسو اعتصاب (لکه د مکتبونواعتصاب)
۱۰۶. صنفي اعتصاب(لکه د بوټ جوړونکو اعتصاب)
۱۰۷. د خوا خوږو ډلو اعتصاب
۱۰۸. په تدریج سره دکارګرانو کمېدل او په پای کې هیڅوک کار ته نه حاضریدل
۱۰۹. په وار سره د فابریکو د کار بندول
۱۱۰. د ورو کار کولو اعتصاب
۱۱۱. په کار کې د مقرراتوډېر مراعات کول تر هغه پورې چې د کار سرعت ډیر لږ کړي
۱۱۲. د ځان ناروغه آچولو اعتصاب
۱۱۳. اعتصاب د استغنا سره
۱۱۴. محدود اعتصاب
۱۱۵. انتخاب شوي اعتصاب

د متعددو صنعتونو اعتصابونه:

۱۱۶. عام کړې شوې اعتصابونه
۱۱۷عمومي اعتصابونه

له اقتصادي اړیکو سره یو ځای اعتصابونه کول:

۱۱۸. د یوې سیمې اقتصادي حرکت په داوطلبانه توګه موقتاً أ درول.د پروټست یو هندوستاني ډول دی، چې هړتال هم ورته ویل کیږي

۱۱۹. د اقتصادي فعالیتونو بندول

د سیاسي همکارۍ نه کولو میتودونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صلاحیت ردول:

۱۲۰. د وفادارۍ ایسارول او یا بیرته آخستل
۱۲۱. د عمومي مرستو نه قبلول
۱۲۲. لیکنې او ویناوې چې مقاومت تشویقوي

له حکومت سره د اتباعو همکاري نه کول:

۱۲۳. د تقنیني مؤسساتو ردول
۱۲۴. د انتخاباتو تحریم
۱۲۵. د حکومت د وظایفو او مقامونو تحریم
۱۲۶. د حکومت د ځانګو، نمایندګیو او نورو برخو تحریم
۱۲۷. د حکومت د تعلیمي مؤسساتو نه راوتل
۱۲۸. د حکومت له خوانه د حمایه شوو تشکیلاتو تحریم
۱۲۹. د قانون له تطبیق کونکو سره د مرستې نه مخ آړول
۱۳۰. د خپلو علایمو او دځای د نښو لرې کول(لکه دکور لمبر او نور..)
۱۳۱. د مقرر شوو مامورینو د قبلولو نه انکار کول
۱۳۲. د موجوده مؤسساتو منحل کیدل نه قبلول

د دیکتاتورۍ نه د اطاعت کولو پر ځای نورې لارې:

۱۳۳. بې پروایي او د اوامرو ورو قبلونه
۱۳۴. کله چې مستقیمه لارښودنه وجود ونه لري بې اطاعتي کول
۱۳۵. عامه بې اطاعتي(نافرماني)
۱۳۶. بې اطاعتي په تغیر د بڼې لکه د زړه نه یو امر نه اجراکول
۱۳۷. د یو اجتماع او یا یو مجلس د پریښودلو نه امتناع
۱۳۸. کښیناستل
۱۳۹. د اخذ عسکر او تبعید سره همکاري نه کول
۱۴۰. پټیدل، تېښتیدل او یا غلط هویت پکارول
۱۴۱. د "نا حقو" قوانینو په مقابل کښې بې اطاعتي

د حکومت د منسوبینو له خوا اقدام:

۱۴۲. د حکومت د لوړ رتبه مقام له خوا د مرستې کولو نه امتناع
۱۴۳. د قومندې او اطلاعاتو د مجرا بندول
۱۴۴. ورو والی او ممانعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱٤۵. عمومي اداري همکاري نه کول
۱٤٦. قضايي همکاري نه کول
۱٤٧. د قانون د تطبيقولو ځانګو له خوا نه قصداً بې کفايتي او انتخابي همکاري نه کول
۱٤٨ بغاوت

کورنی حکومتي اقدام:

۱٤٩. د لوړ مقام قانون، نظم يا د محکمې له فيصلې سره بې له مستقيمې سر غړونې نه قسماً قانوني تجاهل او يا ځنډول
۱۵۰. له مرکزي حکومت سره، د محلي،او ولايتي حکومتونو همکاري نه کول

بين المللي حکومتي اقدام:

۱۵۱. په ديپلوماتيکي او نورو نمايندګيوکې بدلون
۱۵۲. په ديپلوماتيکي مراسمو کې ځنډ او يا لغو راوستل
۱۵۳. ديپلوماتيکي په رسميت پيژندلو کې ځنډ راوستل
۱۵٤. د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول
۱۵۵. د بين المللي مؤسساتو نه ئې را ويستل
۱۵٦. په بين المللي مؤسساتو کې ئې په غړيتوب نه قبلول
۱۵٧. د بين المللي مؤسساتونه يې اخراجول

د عدم تشدد د مداخلې ميتودونه

سايکالوژيکي مداخلې:

۱۵٨. ځان ديرې ګرمۍ او يا ډيرې يخنۍ ته معروضول
۱۵٩. روژه

الف: د اخلاقي فشار روژه، چې خپل ځان او يا ژوند په خطر کې واچوي، او د بشري ټولنې احساسات راوپاروي
ب : د لوړې اعتصاب
ج : سيتياګراهيک روژه، چې مقابل لورى د خپل ځوريدلو نه و شرموي

۱٦۰. معکوسه محاکمه، چې قانون باندې انتقاد او مقابل لورى محاکمې ته محول کړي
۱٦۱. د عدم تشدد ځورول

(c) ketabton.com: The Digital Library

عملي(فزيکي) مداخله:

۱۶۲. کيناستل
۱۶۳. دريدل
۱۶۴. سپريدل
۱۶۵. په اوبو کې دريدل
۱۶۶. په آزاده فضاکې د عدم تشدد د فعالينو موقتي راټوليدل،چې د راټوليدلو ځای علامتي(سمبوليک) اهميت ولري
۱۶۷. د دعا لپاره راټوليدل
۱۶۸. د عدم تشدد يرغل، د داوطلبو افرادو مارش يو مهم علامتي او يا ستراتيژيکي نقطې ته او بيا دهغې اشغال
۱۶۹. د دښمن فضايي قلمرو ته د آلوتکو په واسطه د پاڼو، خوراک او يا سوغاتونو د توزيع لپاره بې د تشدد د استعمال نه ننوتل.
۱۷۰. د عدم تشدد تجاوز
۱۷۱. د عدم تشدد غږ پورته کول(چيغې وهل)
۱۷۲. د عدم تشدد مخنيوانه(ممانعت)
۱۷۳. د عدم تشدد اشغال يا (په عدم تشدد سره د يو ځای نيول)

اجتماعي مداخله:

۱۷۴. د نوي اجتماعي نمونې تاسيسول
۱۷۵. په تسهيلاتو کې انډوخر جوړول
۱۷۶. د يوه رسمي مقام سره د خبرو اترو اوږدول او د هغه وخت ضايع کول
۱۷۷. په يوه اجلاس کې ننوتل او د خبرو په واسطه جلسه اخلالول
۱۷۸. په يو ازدحام کې خلکو ته چټک پيغام رسول او بيا تښتيدل
۱۷۹. تعويضي اجتماعي مؤسسې جوړول
۱۸۰. د تعويضي ارتباط سيستم جوړول

اقتصادي مداخله:

۱۸۱. سرچپه اعتصاب(چې کارگرانو ته وويل شي،کار ته مه راځئ او دوی بيا راشي)
۱۸۲. د کور نه د نه وتلو اعتصاب
۱۸۳. د ځمکې قبضه کول بې له تشدد نه
۱۸۴. د محاصرې نه سر غړول
۱۸۵. د سياسي تحريک له امله جعلي اسعار جوړول
۱۸۶. د اجناسو د رانيولو نه ځان ساتل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۷. د شتمنیو قبضه کول
۱۸۸. موقتي ذخیره کول
۱۸۹. انتخابي ملاتړ کول
۱۹۰. تعویضي مارکیټونه
۱۹۱. د تعویضي انتقالاتو سیستمونه
۱۹۲. تعویضي اقتصادي مؤسسې جوړول

سیاسي مداخله:

۱۹۳. په اداري سیستم کې ازدحام جوړول
۱۹٤. د استخباراتي نمایندګانو د هویت افشا کول
۱۹۵. د بندي کېدلو غوښتنه
۱۹٦. د "بیطرفو" قوانینو نه عامه نافرماني
۱۹۷. بې له همکارۍ نه کار کول
۱۹۸. دوه حاکمیتونه او ورسره موازي حکومتونه جوړول

په ډیرو حالاتو کې هغو خلکو، چې د دیموکراتیکي حقوقو او عدالت لپاره مبارزه کوي، د عدم تشدد د مبارزې د میتودونو د پوره شمیر نه خبر نه وي. معقوله ستراتیژي، توجه د عدم تشدد لارو چارو(میکانیزم) ته، او په احتیاط سره د میتودونو انتخاب د یوې ډلې د بریالیتوب اتفاق زیاتولی شي.
جین شارپ،دا ۱۹۸میتودونه تدقیق او کتلاک کړی او په خپل کتاب کې
(The politics of nonviolent action)
چې په دریو ټوکو کې خپور شوی، ډیرانتخابونه یې د تاریخي مثالونو سره وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال په اړه:

جين شارپ، د البرټ انشټاين په مؤسسه کښې، د امريکې د متحده ايالاتو، د مساچوسټ د ايالت د باسټن په ښار کښې لوړ رتبه عالم دی. د کال ۱۹٦۵ نه ئې تقريباً د ديرشو کلونو لپاره د هاروارډ د پوهنتون د بين المللي چارو په مرکز کښې د تحقيق وظايف تر سره کړي. هغه د مساچوسټ د ډارټ موث په پوهنتون کښې د سياسي علومو اعزازي پوهاند هم دی.

ډاکټر شارپ، " د عدم تشدد د جګړو په کلازويچ " او " د عدم تشدد په ماکياولي " باندې شهرت لري. هغه په ۱۹۸۳ کال کښې د البرټ انشټاين مؤسسه تاسيس کړ، چې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په موضوع باندې د ديکتاتورۍ،جنګ ، عامې وژنې او ظلم په مقابل کښې ، تحقيقات، د پاليسيو مطالعات ، ښونه او روزنه، تشويق او ترويج کړي.

جين شارپ، د اکسفورډ د پوهنتون نه د سياسي تيورۍ د فلسفې په څانګه کښې د ډاکټرۍ درجه تر لاسه کړی (۱۹٦۸) ، او د اوهايو د ايالت د پوهنتون نه ئې د سو سيالوژۍ په څانګه کښې د ماسټرۍ درجه (۱۹۵۱)، او د سوسيال ساينس په څانګه کښې د ليسانس درجه (۱۹٤۹) لري.

هغوی دوه افتخاري ډاکټرۍ او نورې علمي وياړنې هم تر لاسه کړي.

د لسو کلونو لپاره په ناروي او انګلستان کښې اوسيدلی دی، او د اکسفورډ په پوهنتون او ناروي کښې ئې پر مخ تللي مطالعات ئې تر سره کړی، او هم ئې د اوسلو په پوهنتون او د ناروې د اجتماعي تحقيقاتو په مؤسسې کښې په لوړو مقامونو کښې کار کړی دی.

ډاکټر شارپ ډير کتابونه او نور اثرونه د عدم تشدد پر مبارزې، سياسي قدرت، سياسي مسايل، د آزادۍ د مبارزې، ديکتاتوري، او دفاعي پاليسۍ په برخه کې ليکلي دي. د هغوی آثار په ۳۲ ژبو ترجمه شوي. چې ځينې آثار يې دادي:

- د عدم تشدد د عملي کولو، تګ لاره.
- اروپا فتح نه کيدونکې ګرځول
- ملکي مقاومت
- اجتماعي قدرت او سياسي آزادي
- ګاندي د سياسي ستراتيژي پوه په حيث
- د عدم تشدد د مبارزې قدرت او اجرا کول. سريزه د تبت ديني رهبر دالای لامه له خوا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ګاندي د اخلاقي قواوو وسلې ښه په کار اچولی دي. (دا يې اولنی کتاب دی چې البرت انشټاين او د بهارتان کومارااپا، سريزې هم پکښې شاملې دي.

- د عدم تشدد د مبارزې په کار اچول

د شلمې پيړۍ عملي تجربه، او د يويشتمې پيړۍ لپاره د استعمال وړ. دا کتاب د ځينو د نظر خاوندانو له خوا يو شاهکار ګڼل شوی.

- د عدم تشدد د مبارزې او سياسي سر غړونې ډکشنري.

- مقاومت، سياست، او د امريکايانو مبارزه د آزادۍ لپاره،۱۹۸۶ (ګډتاليف)

- عدم تشدد ته لاس آچول: يو تحقيقاتي لار ښود ،۱۹۹۷ (ګډ تاليف)

د هغوی ځينې اوسني لنډې ليکنې عبارت دي له: ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته، چې په ۳۲ ژبو کښې شته ، د تشدد پر ځای نورې حقيقي لارې ، او د کودتا پر ضد (ګډ تاليف).

ډاکټر شارپ، آسان کړې شوې وړانديزونه ئې، د عدم تشدد د مبارزې په څرنګوالي او د هغه د استعمال په اړه، او هم د کودتا د مخنيوي په ارتباط حاضر کړی دی. مختلف ورکشاپونه ئې اداره کړي، او په نړيوالو سختو کړکيچنو حالاتو کښې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په برخه کښې ئې ارزښتناکې مشورې ورکړې.

هغه عقيده لري چې، عملي او ستراتيژيکي ښه پلان شوي د عدم تشدد مبارزه، کيدای شي چې په تصادماتو کښې د ظلم د لرې کولو لپاره د تشدد پر ځای په ډيره آغيزناکه توګه په کار واچول شي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library